

არსენალი

საქართველოს
არსენალი

№ 24 (67). 28 ნოემბერი - 11 დეკემბერი, 2008. ფასი 1,5 ლარი. „ქვიჩის პალიგრა“. სემბდრო-ანალიტიკური ჟურნალი.

ორი ფლოგის პრობლემა
ვინ ვის უერთდება?

1425
2008

ფოტოფაქტი:
საღლი ინფორმაცია
სამოკდაბულ რუსულ
პრეზიდენტისა და

როგორ
დაეკლარირთ
სიკვდილის მიუღ

ქონულიკმის
ზონების
საზღვრებთან
კვლავ იხვრინან
და აუთქეებენ

6

საქქალაქქ
თავდასუვა და
სახელმწიფოს
უსაფრთხოება

11

NATO-ს წევრ
ლაზქვიანუბს
უფრთხიან რუსულ
აგრინიანს

7

ორი ფლოვის
პრობლემა ვინ ვინ
უნდა შეუერთდეს...

13

დიდგორინა და
ქანეს
ბრქმლების
შეთანასწორება

42

როგორ
დაქმლირთ
სიქვილის
შივი

15

სარჩევი

- 4 ახალი ამბები
საერთო
- 6 კონფლიქტის ზონების საზღვრებთან კვლავ ისვრიან და აფეთქებენ
მემორიული შეხვედრის პრინციპი
- 7 NATO-ს წევრ ტატივიში უფროსიან რუსულ აგრესიას
მოსახლეობის თავდაცვა
- 11 სამოქალაქო თავდაცვა და სახელმწიფოს უსაფრთხოება
მითხვების გავლენები
- 13 ორი ფლოტის ჰრობლენა ვინ ვის უნდა შეუერთდეს...
გამოცდილება
- 15 როგორ დავძლიოთ სიყვდილის შიში
საპარამიტი
- 18 რუსეთის არმიის ავტომობილები ქართულ-რუსულ ომში
საქმისაღმარებელი
- 21 რომელი ქვეყნის სუვერენიტეტი იქელება კომპრომატების სტივონი
ფორმული
- 24 ოკუპანტებმა მოტორნიზებული ტამის „ნიანგები“ – Ми-24ПН-ები გამოიყენეს
ფორმული
- 25 კიდევ ერთი Cy-24-ის ჩამოგდების ფაქტი
ანტიარაქტიული ფაქტი
- 26 ამერიკელი რაიკეტსანიანდმდეგო თავდაცვის სისტემა
აქტიუმი
- 34 „მფრინავი ჯავშნოსანი“
მეორე სახეზე უნდა მსოფლი
- 37 აგრესიის რუსული თავისებურებები
მეორე მსოფლიო ომის რეალი
- 39 კავალერიის როლი შუა საუკუნეებში
ბრძოლის ომის რეალი
- 42 დიდგორისა და კანკი ბრძოლების შეთანასწორება
გამოცდილი მხარეთმთავრები
- 44 ნერონი
ქრონოლოგი
- 47 არსენალტორონი
სამხედრო სიხლუბები
- 48 ახალი თვითმფრინავის გამოცდა დასასრულს უახლოვდება
სამხედრო სიხლუბები
- 49 ამერიკული ხომალდი მომავლის იარაღს ცდის
უახლესი ომის რეალი
- 50 ერთი ფლოტის ისტორია და ტანკი №193
არსენალის იარაღის მართვა
- 53 ტეგენდარული UZI-ს ნაცნობ-უცნობი მხარეები

რედაქციის სვეტი

საქართველოს მოსახლეობის დიდი ნაწილი ახალი ომის დაწყების საშეშროებას არ გამოირჩევა. მართლაც, კონფლიქტის ზონების საზღვრებზე სიმშვიდე ჯერ არ დამყარებულა, იქ თითქმის ყოველდღე ისვრიან.

არის მოსაზრება, რომ კრემლი ეკონომიკური კრიზისისგან რუსეთის მოსახლეობის ყურადღების გადასატანად დეკემბრამდე ახალ შეიარაღებულ კონფლიქტს გააჩაღებს საქართველოში, რათა შემდეგ თავისი მოსახლეობა მორიგი „გამარჯვებით“ გააბრუნოს...

ასე თუ ისე, ომის ხელახლა გაჩაღების საშეშროება ჯერ კიდევ დიდია. ამიტომაც საქართველოს ხელისუფლებამ უნდა გაითვალისწინოს აგვისტოს ტრაგიკული მკვლელობები და აღარ დაუშვას იგივე შეცდომები, რომ რუსეთმა კვლავ არ ჩავეთიოს ომში.

*ირაკლი ალადაშვილი
გიორგი შორშოლიანი*

ყარაღდება!
გამოინერეთ „არსენალი“ და მიიღეთ შინ, ორი კვირაში ერთხელ!
ტელ: 38-26-74;
38-26-73

რედაქციის დაუყოვნებელი მასალების გადაბეჭდვა აკრძალულია

გადაცემულია დასაბეჭდად
25.11.2008

გაზეთ „კვირის პალიტრის“ დამატება ©
რედაქციის მისამართია: თბილისი, იოსებძის ქ. №49.
ტელ: 38-37-47
email: arsenalii@kvisripalitra.com
ყურნათი გამომცემი

საქართველოს
კარგადმართვის
სახელმწიფო
ბიუროს მიერ

გაზეთი

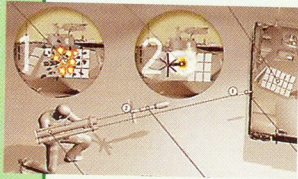
უკრაინა აზვ შეიარაღდა

გაზეთ „კომერსანტი-უკრაინის“ ჟურნალისტებს ხელთ ჩაუვარდათ ინფორმაცია, რომლის თანახმადაც აშშ-ის არმიამ უკრაინული წარმოების რადიოლოკაციური სადგური 36D6M იყიდა. ეს სერიული რადიოლოკაციური საკვლევი სადგურის მოდიფიკაციაა, რომელიც საზენიტო-სარაკეტო კომპლექს C-300-ის შემადგენლობაში შედის და შესაძლოა, აშშ-ის არმიას დასჭირდეს, თუკი ირანის შეიარაღებაში ანალოგიური კომპლექსი გამოჩნდება. ადრე არაერთხელ განხილულა ცნობა იმის შესახებ, რომ რუსეთი C-300-ს მიაწოდებს ირანს. 2007 წლის დამლევს ირანის თავდაცვის მინისტრმა მუსტაფა მოაჰამედ ნაჯარამ განაცხადა კიდევ, რომ ისლამური რესპუბლიკა ამ სისტემებს იმ შეთანხმების ფარგლებში მიიღებს, რომელიც ადრე რუსეთთან გაფორმდა. მოავიანებთ, მინისტრმა განცხადება უარყო. რადიოლოკაციურ სადგურს ზაპოროჟიეს სამეცნიერო-საწარმოო კომპლექსი „ისკრა“ უშვებს და NATO-ს სპეცფიციაციით „კალის ფრი“ ჟღერდება. ეს არის მობილური სამკონტინენტული საჰაერო სივრცის საკვლევი რადიოლოკატორი და გამოიყენება პერსპინააღმდეგო თავდაცვის ავტომატური მართვის სისტემებსა და აღმოჩენის საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსებში მათ შორის, აქტიური, პასიური და კომბინირებული ხარვეზებით დაფარული, დაბალ სიმაღლეზე მფრინავი საჰაერო აპარატების აღმოჩენისათვის. ასეთი სადგურები ამჟამად არის NATO-ს წევრი ქვეყნების — სლოვაკეთის, ბულგარეთის, უნგრეთისა და საბერძნეთის არმიების შეიარაღებაში.

უნიკალური ყუმბარასატყორისნი ბაზოსდა

რუსეთის სახელმწიფო სამეცნიერო საწარმო „ბაზალტმა“ დაასრულა ახალი რეაქტიული ტანკსაწინააღმდეგო ყუმბარასატყორცნი PPG-30-ის გამოცდა (აშშ-ის სახელმწიფო დეპარტამენტმა უკვე შეიტანა ამერიკული არმიის „ასიმეტრიული მუქარების“ სიაში). ყუმბარასატყორცნი ერთჯერადი გამოყენებისა და აღჭურვილია ტანდემური კუმულაციური ტანკსაწინააღმდეგო 105-მილიმეტრის რაკეტით. PPG-30-ის დამატებით კონტეინერში არის ცრუმისანი, რომელსაც შეუძლია მტრის თავდაცვის აქტიური საშუალებების გააქტიურება და მიზნის დაუბრკოლებლად გასანადგურებელი პირობების შექმნა. ექსპერტთა შეფასებით, PPG-30 დინამიკური დაცვის გადალახვის შემდგომ ზერტეს ევლახზე თანამედროვე 650-მილიმეტრის ჯგუშმანს, 1,5 მტრ კრანაბეტონისა და თითქმის 4 მტრ ხემისა წინააღობის, ასევე, 2 მტრ ავტრის წყობის. ამ ყუმბარასატყორცნისგან თავის გადარჩენა, პრაქტიკულად, შეუძლებელია. საბრძოლო პირობებში შეუძლია შეიარაღებაში არსებული და პერსექტიული ტანკების, დაჯგუშნული და დაუჯგუშნავი მანქანების, ასევე ცოცხალი ძალისა და დაცული სიმაგრეების განადგურება.

ტერორისტებს „კატა-რობოტებით“ აზრძვიან

უახლოეს მომავალში ისრაელის არმიის შეიარაღებაში შევაჯრეთ წოდებული „კატა-რობოტები“, რომელიც კვლავზე ცოცხალ შუბლით ბერ-შევის ბენ-გურიონის სახელობის უნივერსიტეტის სპეციალისტების მიერ შექმნილ რობოტებს გამოიყენებენ მძევალთა გასათავისუფლებელ ოპერაციებში. გამოფენაზე ახალ „კატა-რობოტთან“ ერთად წარადგინეს „მაღლი-რობოტი“ და სხვა მანქანები, რომლებსაც ტერორიზმთან საბრძოლველად გამოიყენებენ. კვლავზე მცოცავი რობოტი მას შემდეგ შეიქმნა, რაც მეცნიერებს დახმარებისთვის „ცახალის“ წარმომადგენლებმა მიმართეს. როცა ჯარისკაცის, ნახშირ ვაკსმანის გამოსხნის ოპერაცია ჩაუარდა (მძევალი და ერთი სპეცრაზმული დაილუპენენ), ისრაელის სამხედროები მიხედნენ, რომ სჭირდებათ ისეთი საშუალება, რომელიც დაზვერვის, რა ხდება მტრობების მალად სართულზე, სადაც ტერორისტები იმალებიან.

აშშ-მა და რუსეთმა ვერ მოილაპარაკეს

რუსეთმა და აშშ-მა ვერ მაილწიეს შეთანხმებას სტრატეგიული შეიარაღების შემცირების საკითხზე მოლაპარაკებებში. ვაშინგტონისა და მოსკოვის წარმომადგენლები ცდილობდნენ, შეემუშაებინათ ახალი შეთანხმება, რომელიც პირველს — „სტრატეგიული შემცირე შეიარაღება-1“-ს შეცვლიდა. მოლაპარაკებებში მონაწილეობდნენ ბელორუსიის, უკრაინისა და ვაზახეთის წარმომადგენლები. კონსულტაციების დაწყებამდე რამდენიმე ხნით ადრე ამერიკლებმა რუსებს შესთავაზეს ახალი შეთანხმება, რომელიც ორი ქვეყნის ბირთვული არსენალის შემდგომ შემცირებას ითვალისწინებს. ზოგაერთი დამკვირვებელი ენცეპში 14-21 ნოემბერს ახალ შეთანხმებაზე ხელის მოწერის პერსპექტივას სეპტიკურად უყურებდა, რადგან თეთრი სახლის ახლანდელ ადმინისტრაციას მოქმედების სულ ორი თვე აქვს დარჩენილი. ამ ხელშეკრულების მოქმედების ვადა (მას 1991 წლის ოქტომბერიდან მთავრებს ხელი) 2009 წლის 5 დეკემბერს გადის. ამ დოკუმენტის პირობების თანახმად, შეთანხმების ხელმოწერის მხარეები ვალდებული არიან ჰქონდეთ არა უმეტეს 6000 ბირთვული ქობინისა.

ირანმა წყალქვეშა ნავი და ორი რაკეტოზონი ააგო

უახლოეს მომავალში ირანის სამხედრო-საზღვაო ძალები მწყობრში ჩააყენებენ კიდევ ორ წყალზედა ხომალდსა და წყალქვეშა ნავს. საზღვაო ძალების მეთაურის, ადმირალ ზაბიბულა საიარის თქმით, სარაკეტო შეიარაღება „კალითოს“ და „დერფაში“ აღჭურვილ ორ ხომალდს, ასევე მსუბუქ წყალქვეშა ნავს წყალში 2008 წლის 27 ნოემბერს ჩაუშვებენ, ირანის სამხედრო-საზღვაო ძალების დღეს. ადმირალმა ისევ გაიმეორა მუქარა ოფუზის ყურის ბლოკირების თაობაზე იმ შემთხვევაში, თუკი ირანს საომარი საფრთხე დაემუქრება. როგორც ცნობილია, ყურეში მსოფლიო ნავთობის 40%-ის ტრანსპორტირება ხდება. საიარამ დაზუსტა, რომ ქვეყნის სამხედრო-საზღვაო ძალები ომანისა და სპარსეთის ყურის რაიონებში, ასევე კრიტიკულად მნიშვნელოვანი ორშუბის ყურეში უცხოური გემების მიმოსვლის სისტემატურ მონიტორინგს ატარებენ. სამხედრო მეთაურმა ზაბი გაუსვა, რომ ირანს არ აქვს დაგეგმილი კასპიის ზღვაში თავისი სამხედრო ყოფნის გაზრდა, მაგრამ რაკი კასპიის ზღვის 20% ირანის ტერიტორიაა(?), ქვეყანა მზად არის „იმ რაიონის სრულფასოვნად დასაცავად“.

ბრიტანელთა მანქანები შეარჩიეს

დიდი ბრიტანეთის სამხედრო უწყებამ საბოლოოდ განსაზღვრა უზრუნველყოფის საბრძოლო მანქანების სამი კატეგორია, რომლებსაც ავღანეთში სამხედრო კონტინგენტს მააწოდებენ. FORCE PROTECTION INDUSTRIES INC-ის მძიმე ჯავშანმანქანა WOLTHOUND-ს აქვს მაღალი ნაღმდამცველობა და მას განსაკუთრებით როულ რეგიონებში გამოიყენებენ. WOLTHOUND-ს შეუძლია 4,5 ტონა ტვირთის გადატანა. კომპანია NAVISTAR DEFENCE-ს ავტომობილი HUMKY-ს გაცილებით პატარა ვაბაროტები აქვს და მისი გამოყენება იმ ადგილებში შეიძლება, სადაც WOLFHOUND-ის ექსლუატიცია ჭირს. უზრუნველყოფის ფუნქციების გარდა, ამ მანქანებს გამოიყენებენ სამედიცინო და საკომანდო ავტომობილების სახით ფირმა SUOCAT LTD-ის ყველაზე მცირევაბაროტებიანი და მაღალსიქარაიანი ჯავშანმანქანა COYOTE, ვარიანტში 6X6, სხვადასხვა მისიას ოღროზილო ადგილებში შესარულებს. შეჯახსენებთ, რომ 2009 წლის ოქტომბერში დიდი ბრიტანეთის სამხედრო უწყებამ გადაწყვიტა ავღანეთში 1 მლრდ დოლარად დირებული ავტომობილების პარტიის გაგზავნა, რაც ბრიტანელი ოფიცრებისა და ვაიისკაცების გაზშიბრულებს დაღუპვამ განაპირობა. ავტომობილების დიდი ბრიტანეთის კონტინგენტს ავღანეთში 2009 წელს მააწოდებენ. ქვეყნის სამხედრო უწყება იმედოვნებს, რომ ავტომობილები გაცილებით გააძლიერებს ბრიტანელი მებრძოლების თავდაცვისუნარიანობას.

კონფლიქტის ზონების საზღვრებთან კვლავ ისვრიან და აფეთქებენ

კრემლს სურს ახალ შეირადებულ კონფლიქტში ჩაგვითრიოს

ცხინვალის რეგიონსა და აფხაზეთის კონფლიქტის ზონების საზღვრებთან კვლავ დაძაბული სიტუაციაა.

სეპარატისტები გრძობენ რა რუსი ოკუპანტების სერიოზულ სამხედრო დახმარებას პროლოკაციას პროლოკაციაზე აწყოფენ. ამ პროლოკაციების მთავარი მიზანია ქართული მხარე საპასუხო ცეცხლზე გამოიწვიონ, რის შემდეგაც საქმეში უკვე რუსული მძიმე ტექნიკა ჩაერთვა...

მოსკოვს ჩვენდა სამწუხაროდ ერთი მნიშვნელოვანი არგუმენტი აქვს გამზადებული, სარკობი-მედევედვის ექსპერტთან ხელშეკრულებაში ცეცხლის შეწყვეტის შესახებ წერია, რომ ქართული შეიარაღებული ფორმირებები დისლოკაციის ადგილებს უნდა დაუბრუნდნენ, თუმცა არ არის კონკრეტულად მითითებული როდემდე.

თუკი ქართული სამხედრო დანაყოფები გამოწინდებიან კონფლიქტის ზონების სიახლეებს, კრემლი მაშინვე ზემოხსენებული ხელშეკრულებას დამ-

17 ნოემბერს დილით, ცხინვალის რეგიონში ZALA-ს ტოპოს ერთი ასეთი რუსული უპილოტო სადაზვერვო თვითმფრინავი ჩამოვარდა და იგი ქართულმა პოლიციელებმა თბილისში ჩამოიტანეს. შუადღისას სოფელ ფლაფთან მეორე ასეთივე აპარატის პოვნისა და განადგობის მომენტში ორი ქართველი მენიღმე დაიღუპა...

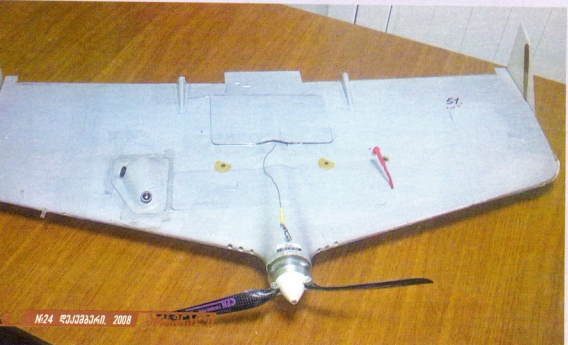

რეკვად გამოაცხადებს თბილისს...

არადა, სეპარატისტებისა და რუსი ოკუპანტების პროლოკაციები უკვე ისეთ ხასიათს იღებს, რომ მათზე რეაგირება აუცილებელი ხდება.

პრეზიდენტების სააკაშვილისა და კაჩინის კორტეჟისთვის ახალგორის რაიონთან ცეცხლის გახსნას წინ უძღოდა 15 წი-იანი ბრძოლა განმუხურთან და ტერორისტული აფეთქებები ცხინვალის რეგიონში.

დანადგომი დროშისა და რუსული უპილოტო თვითმფრინავის ნარჩენების აფეთქება, რასაც საერთო ვაშში ოთხი ადამიანი ემსხვერპლა, იმაზე მიუთითებს, რომ რუსულმა სპეცსამსახ-

ურებმა საქართველოს წინააღმდეგ ნაღმ-სიურპრებებით ნამდვილი ტერორისტული ომი გამოგვიცხადეს.

მათარია 2008 წელი როგორმე ისე გავლით, რომ ახალ შეირადებულ კონფლიქტში არ ჩაგვითრიონ.

იმედი იმისა, რომ დეკემბერში ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის მორიგ მინისტრიალზე საქართველო ალიანსში გაწევრების სამოქმედო გეგმას მიიღებს, აძლიან მეცერა.

ამიტომაც ძირითადად მხოლოდ საკუთარი თავის იმედზე უნდა ვყოფი და ვვლადფერი ვიღონოთ იმისთვის, რომ აღარ დავუშვათ სტრატეგიული მნიშვნელობის შეცდომები...

ირაკლი ალადაშვილი

NATO-ს ნაკრ ლაგვიანი უპროსიან რუსულ აგრესიას

ლაგვიის არმიის საქართველოს შეიარაღებულ ძალებს 5-6-ჯერ ჩამორჩება და მხოლოდ NATO-სა და ევროკავშირის იმედი აქვს...

ლაგვია, ასევე ბალტიისპირეთის დანარჩენი ორი ქვეყანა — ლატვია და ესტონეთი აქტიურად უჭერენ მხარს საქართველოს ჩვენთვის ასე მძიმე პერიოდში.

ეს მხარდაჭერა ყველგან იგრძნობა, პოლიტიკოსთა კაბინეტებსა თუ რაგის ქუჩებში, თუმცა აკვისტოს მოულოდნელ შემდეგ ლატვიაშიც უნდებოთ კითხვები — რუსეთის შესაძლო აგრესიის შემთხვევაში დაიცავს მათ თუ არა დროულად NATO და ევროკავშირი?

საქართველოზე რუსეთის აგრესიის შემდეგ ლატვიელმა სამხედროებმა ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის წარმომადგენლებთან ერთად გაითავალეს, რომ NATO-ს სწრაფი რეაგირების ძალების გადასროლას ლატვია-რუსეთის საზღვრული საზღვარზე ერთ დღე-ღამეზე ცოტა მეტი დრო დასჭირდება. არადა ერთი დღე და დამე სრულიად საქარხანია რუსეთის ჯავშანსატანკო დანაყოფებისთვის დაიკაონ ლატვიის ტერიტორიის უდიდესი ნაწილი.

ლატვიას რუსეთთან არ იცავს კავკასიისის ქვედა მარჯვნივ უკლებილი (ხეხ რომ გვიცავდა, გამოვიყენო თ ბუნებრივად ნაბიძგი ეს უპირატესობა?), ამასთან ლატვიის მოსახლეობის (2,25 მლნ ადამიანი) ნახევარზე მეტი რუსულენოვანია და მათი დიდი ნაწილი ეტყობა რუსული „მე-უთუ კოლინს“ ფუნქციას შეასრულებს რუსული სამხედრო აგრესიის დაწყების შემთხვევაში.

ლატვიის შეიარაღებული ძალები თითქმის 5-ჯერ ჩამორჩება საქართველოს და გასაგებია, რომ ლატვიელებს მხოლოდ საკუთარი არმიის იმეზე დარჩენა არ შეუძლიათ.

თავდაცვის ფარის როლს შესაძლებელი რუსული აგრესიის შემთხვევაში NATO-მ და ევროკავშირმა უნდა შეასრულონ. თუმცა უბრალო ლატვიელებთან საუბარში მხირად გამოკვეთილია იმის შიში, რომ ლატვიისთვის რუსეთთან დაპირისპირებაზე თავს შეიკავებენ გერმანელები, ფრანგები და ბრიტანელები

და ბალტიისპირეთის ისე მიუვლებენ საჯავგნად რუსეთს, როგორც ეს ერთხელ უკვე მოხდა 1940 წელს. სხვათა შორის ასეთი განწყობილება იმიტოცაა გამაჩვეული, რომ ლატვიელებმა დაინახეს ევროპის პასიური პოზიცია რუსეთის მიერ საქართველოში განხორციელებული აგრესიის დროს.

ლატვიაში „არსენალის“ ყოფნის დროს საშუალება მოგვეცა დავეკეთავილებინა რამდენიმე სამხედრო ნაწილი, რომელთაგან ყურადღება ორმა მათგანმა მიიპყრო — სამხედრო-საზღვაო ძალების სანაპირო დაცვამ და გამანადმუვლა მომზადების ცენტრმა.

ლატვიის რესპუბლიკის სამხედრო-საზღვაო ძალებში შედის სანაპირო დაცვის სამსახური. მას ლატვიის 497 კმ-იანი სანაპირო ზოლის გაკონტროლება უწევს. ლატვიური სანაპირო დაცვის სამსახურის ფუნქციაში შედის ადამიანებ-

ის მოძიება და შევლა, საზღვრის უსაფრთხოების უზრუნველყოფა, საზღვაო გარემოს დაცვა. ამ სამსახურში ფუნქციონირებს მართვისა და კავშირგაბმულობის კომპიუტერისებული ცენტრი, რომელსაც ყოველ წამს აქვს შუჭტი მონაცემები თუ რომელი გემები დაცურავენ ბალტიის ზღვაში, რა ტიპით დააქვთ და საით მიემართებიან.

საკულისხმოა, რომ სანაპირო დაცვის სამსახურის ოპერატიულ დაქვემდებარებაში ითვალისწინება მი-17 ტიპის შვეულმფრენი. თუკი ბალტიის ზღვაში ვინმეს სასწრაფოდ დახმარება დასჭირდება, სანაპირო დაცვის სამსახურის მორივე თავად გასცემს ბრძანებას შვეულმფრენების აფრენის შესახებ. და რეუანსებებს მას სხვა სტრუქტურებს, რითაც ზოგჯერ ძვირფას წუთებს — ბალ-

ლატვიელი მეზღვაურების შეიარაღებაში მოცემული შვედური პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევები Carl Gustaf Kpist M/45-ებია

ლატვიის რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის 90 წლისთავსადმი მიძღვნილ აღლუმზე რიგის სანაპიროზე ერთმანეთის მიყოლებით ჩაიარეს საბრძოლო „ჰამერებმა“...

...ჩეხოსლოვაკიური წარმოების K53 ტიპის 10088-იანმა ქვემეხებმა...

და 4088-იანმა შვედურმა საზენიტო ქვემეხებმა

ტიის ზღვის ციე ტალღებში ადამიანს 4-5 წუთი თუ შეუძლია გაჩერება.
არანაკლებ საინტერესო იყო გამანადგმელთა სკოლის მონახულება ადგიის სამხედრო ბაზაზე. აქ მომზადებულ გამანადგმელებს პრაქტიკული სამუშაოები განუხორციელებიათ კოსოვოში, ერაყსა და აფღანეთში, ამიტომაც პროფესიონალიზმი ნამდვილად არ აკლიათ.
„არსენალის“ დიდი ყურადღება კი ამ გამანადგმელთა სკოლის იმ საჩვენებელმა კლასმა მიიპყრო, სადაც ჭურვე-

ჩვენი ფონი: ლატვიის რესპუბლიკის მოსახლეობა 2,259 მლნ ადამიანია, სამხედრო ბიუჯეტი 2007 წელს 471 მლნ დოლარს შეადგენდა. რეგულარული არმია კონტრაქტის წესით კომპლექტდება და მისში 5,02 ათასი კაცი მსახურობს. ეროვნული გვარდიის რეზერვში 10,6 ათასი კაცი.

სახმელეთო ჯარები 952 ადამიანს ითვლის და მისში შედის მოტოქვეითი ბრიგადა, სადაზვერვო ბატალიონი, საინჟინრო ბატალიონი, საარტლერიო ბატარეა, სამშვიდო ძალების ასეული, სპეციალური დანიშნულების ჯგუფი.

შეიარაღებაშია 3 ცალი T-55 ტიპის ტანკი, რომლებიც სასწავლო მიზნებისთვის გამოიყენებიან, 15 ჯგვფანანქანა, 26 ცალი ჩეხური 100 88-იანი ქვემეხი K53, 93 ცალი სხვადასხვა კალიბრის ნაღმსატყორცი, 143 ტანკსანიონალმდგომ ქვემეხი, 430 ცალი ტანკსანიონალმდგომ რეაქტიული ყუმბარსატყორცი „კარლ გუსტივი“, 22 ცალი 40 88-იანი საზენიტო ქვემეხი, Spike-ს ტიპის თანამედროვე ტანკსანიონალმდგომ მართვადი სარაკეტო კომპლექსები.

ავიაციოში შედის სამი რადიოლოკაციური სადგური, RB5-70 ტიპის ახლო მოქმედების საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსები, სატრანსპორტო თვითმფრინვები L-410 (ერთი ცალი) და ოთხი AN-2, ოთხი შვედულმფრენი Mi-17 და სამი Mi-2. სამხედრო-საზღვაო ძალების შემადგენლობაშია ორი საშტაბო და მომარაგების გემი, სამი გამანადგმელი ხომალდი, ოთხი სწრაფმავალი საპატრულო კატარა და სანაპირო დაცვის 6 კატარა.

გამნაღმველი
რობოტი
ლატვიელ
სამხედროების
განკარგულებაში

სანაპირო დაცვას მთელი
ბალტიისპირეთის ზღვის
გაკონტროლება შეუძლია

ბის, ბომბების, რაკეტების, ნაღებისა და ამფეთქებლების ათასზე მეტი ნიმუში იყო წარმოდგენილი.

ასეთი საწვინელი გამოფენა ჩვენი გაბნაღმველებისთვისაც აუცილებელია, რადგან მათ იცოდნენ რა სამშრობა ელოდებოდათ წინ. სამწუხაროა, მაგრამ ხშირად ჩვენი სამხედროები (მათ შორის ძალიან თანამდებობის პირები) ერთმანეთისგან ვერ არჩევენ ჭურვებსა და ბომბებს, რომ აღარაფერი ვთქვათ მათ ტიპებზე...

ირაკლი ალადაშვილი
რიგა-თბილისი

გერმანული ავტომატური
შაშხანები G36 ლატვიის
არმიამ დაახლოებით
1.200 ევროდ შეიძინა.

ლატვიელ გამნაღმველებს
საბრძოლო საჭურვლის
საუკეთესო მუზეუმი აქვთ,
რაც არც ჩვენ გვანგნდა...

სამოქალაქო თავდაცვა და სახელმწიფოს უსაფრთხოება

აგვისტოს ომმა ეროვნული უსაფრთხოების სისტემის კიდევ ერთი მიუწევბელი საკითხი გამოამჟღავნა, — ეს არის სამოქალაქო თავდაცვა.

დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ ინერციით შემორჩა სამოქალაქო თავდაცვის სტრუქტურები, რომლებიც დაუფინანსებლობისა და უციოდინარობის გამო მოლიანად იქნა ლიკვიდირებული. სკოლებში გაუქმდა საგანის „სამხედრო საქმე“, ინსტიტუტებში სამხედრო კათედრებზე უფრო სამხედრო სპეციალიზების ასწავლიდნენ, ხოლო სამოქალაქო თავდაცვის საკითხები მხოლოდ ნაწილობრივ ით სწავლებოდა, შემდგომში კი ამოიღეს პროგრამებიდან.

ბეგრს, ალბათ, მოსწყველებითვის სამხედრო საქმის სწავლება საბჭოთა გადმონაშთი ეფონა. არც ის მინდა ვთქ-

ვა, რომ საბჭოთა პერიოდში ხარისხიანად და სრული მოცულობით ისწავლებოდა სამოქალაქო თავდაცვის საკითხები.

საზოგადოებაში ასეთი კითხვაც ისმოდა, — შემცირდებოდა თუ არა მსხვერპლი სამოქალაქო თავდაცვის არსებობის პირობებში. გარკვეულწილად მსხვერპლისა და დამზავებულების რაოდენობაზე თუნდაც საპაეო იერიშების შესახებ მოსახლეობის ინფორმირებაც დადებით ზეგულენას იქონიებდა. ამოსურავი პასუხის გასაცემად მსხვერპლისა და დაზიანებების სრული ანალიზია გასაკეთებელი, თუ ვინ და რა პირობებში დაიღუპა ან დამჟდა და შეიძლებოდა თუ არა ამის თავიდან აცილება. ეს კი წინამდებარე სტატიის მიზანს არ წარმოადგენს. მე მხოლოდ შევეცდები, მკითხველს მიჰყოლო ინფორ-

მაცია, თუ რა არის სამოქალაქო თავდაცვა, რა ადგილი უჭირავს მას ეროვნული უსაფრთხოების სისტემაში და რა უნდა გაკეთდეს ქვეყანაში სამოქალაქო თავდაცვის სისტემის შესაქმნელად.

დროებითი საპარლამენტურ კომისიის სხდომაზე ყოფილმა პრემიერ-მინისტრმა განაცხადა, რომ სამოქალაქო თავდაცვა უშიშროების საბჭოს პეროგატეფაო. ეს ასე არ არის. უშიშროების საბჭო შეიძლება აყალიბებდეს ძირითად იდეოლოგიას უსაფრთხოების საკითხებში, მკონდეს მაკონტროლებელი ფუნქცია (თუქა 2005 წლიდან უშიშროების საბჭო საგრანობლად შესუსტდა და მას ბევრი ფუნქცია ჩამოერთვა ძალოვანი სტრუქტურების სასარგებლოდ. სასურველია, ამ საკითხს პრეზიდენტმა გადახედოს. პრეზიდენტმა და ძალაუფლების სიმტკიცეს, ძალოვანი სტრუქტურების ეფექტიანად განვითარებას ენაჭირება ძლიერი ეროვნული უშიშროების საბჭო), ხოლო მთავარი აღმსრულებელი არის მთავრობა. თუ რომელ სტრუქტურებს დაეკადება სამოქალაქო თავდაცვის შესადასხვა ფუნქციის შემრულება, ეს ტექნიკური საკითხია, თუმცა მთლიანი სისტემის შედგენა ფუნქციონირებაზე სტრუქტურის სწორად ჩამოყალიბებაა საჭირო, რასაც წინ უნდა უძღოდეს პრინციპები და ამოცანების სწორად განსაზღვრა.

ჩვენც ამ გზით წვიდეთ და განვიხილოთ სამოქალაქო თავდაცვის პრინციპები და ამოცანები. რა ღონისძიებები უნდა გატარდეს დასახული ამოცანების შესასრულებლად.

ძალიან ბეგრ სახელმძღვანელო დოკუმენტში შეეხვედრფარ მიზნების, ამოცანებისა და ფუნქციების ერთმანეთში ადრეგას. მიზანი არის ის, თუ რისი მიღწევა გვსურს. მიზანი მიიღწევა სხვადასხვა ამოცანის გადაჭრით ამოცანები კი გადაიჭრება ფუნქციების შესრულებით, ფუნქციები კი სრულდება ღონისძიებითა კომპლექსით.

სამოქალაქო თავდაცვა არის სახელმწიფოს თავდაცვითი სისტემის შემადგენელი ნაწილი. მისი მიზანია სახელმწიფოსა და პიროვნების უსაფრთხოების უზრუნველყოფა.

სამოქალაქო თავდაცვის ამოცანებია:

— მოსახლეობის, სამრეწველო-კონომიკური და კულტურული-ისტორ-

რიული ობიექტების დაცვა განსაკუთრებული სიტუაციებისას (აეროები, სტიქიური უბედურებები, საომარი მოქმედებები);

— მართვის ორგანოების საქმიანობის კოორდინაცია სტიქიური და ეკოლოგიური უბედურებების, აეროებისა და კატასტროფების პროგნოზირების, გაფორმებისა და ლიკვიდირებისას;

— მართვის, შეტყობინებისა და კავშირგაბმულობის სისტემების შექმნა და შენარჩუნება;

— რადიაციული, ქიმიური და ბიოლოგიური ვითარებაზე დაკვირვების ორგანიზება და კონტროლი;

— სამრეწველო-ეკონომიკური ობიექტების ფუნქციონირების მდგრადობის ამაღლება განსაკუთრებულ სიტუაციებში;

— აეროულ-სამაშველო და სხვა გადაუდებელი სამუშაოების წარმოება;

— სხვადასხვა სახელმწიფო უწყებების, სამრეწველო-ეკონომიკური ობიექტების ხელმძღვანელი პირების, ასევე მოსახლეობის მოწინააღმდეგე განსაკუთრებულ სიტუაციებში მოქმედებისათვის.

ფრისა და საცხოვრებელი ფართის გამოყოფა, სხვა საჭირო ზომების მიღება;

— საომარი მოქმედებისას ან მისი წარმოების შედეგად წარმოქმნილ ხანძრებთან ბრძოლა;

— რადიაციული, ქიმიური, ბიოლოგიური და სხვა სახის დასახელებების რაიონები აღმოჩენა და შემოფარგვლა, ამ რაიონებში დაზარალებული მოსახლეობისა და ფსევდოლებისთვის სამაშველო სამუშაოების ჩატარება;

— დაზარალებულ რაიონებში წესრიგის აღდგენა-შენარჩუნება;

— კომუნალური სამსახურების ფუნქციონირების აღდგენა საომარ პერიოდში;

— გეგმების დასაფლავება;

— სახელმწიფოს ეკონომიკის მდგრადი ფუნქციონირებისათვის საჭირო ობიექტების დასაცავად და მოსახლეობის გადასარჩენად საჭირო ღონისძიებების შემუშავება და გატარება.

როგორც ვხედავთ სამოქალაქო თვალის ამოცანები და ფუნქციები საკმაოდ მასშტაბური და მოცულობითია. ამიტომ სამოქალაქო თავდაცვის ღონისძიებებში თითქმის ყველა სამთავრობო და ადგილობრივი მმართველობის სტრუქტურა მონაწილეობს. ძალიან ბევრ ქვეყანაში სამოქალაქო თავდაცვის ხელმძღვანელად ითვლება პრემიერ-მინისტრი, ანუ

სამოქალაქო თავდაცვის ფუნქციები:

— მოსახლეობისა და სამრეწველო-ეკონომიკური ობიექტების ინფორმირება სხვადასხვა საშუალებების შესახებ როგორც მშვიდობიან, ასევე საომარ ვითარებაში;

— შეცადინებების, წვრთნებისა და სწავლებების ჩატარება მოსახლეობასთან და სამრეწველო ობიექტებზე;

— მოსახლეობისა და მატერიალურ-კულტურული ფასეულობების ევაკუაცია უსაფრთხო საზონებში;

— მოსახლეობისთვის თვითდაცობისა და ინფიდეალური თავდაცვის საშუალებების გამოყოფა;

— შენიღების ღონისძიებების გატარება;

— აეროულ-სამაშველო სამუშაოების ჩატარება საომარი მოქმედების დროს ან მის შედეგად წარმოქმნილი საშიშროებებისას, ასევე ბუნებრივი და ტექნოგენური ხასიათის განსაკუთრებული სიტუაციებისას;

— პირველ რიგში საბრძოლო მოქმედებების წარმოებისას ან მის შედეგად დაზარალებული მოსახლეობისათვის დახმარების (მათ შორის სამედიცინო დახმარების) აღმოჩენა, თვითდაც-

თმის ბაღანარგვის კლინიკა «თალიზი»

თმის ბაღანარგვის პირველი სამედიცინო-კლინიკა ამიერკავკასიაში
თმის აღდგენითი პირარგვის საერთაშორისო საზოგადოების -ISHRS- წევრი

მრავალწლიანი გამოცდილება, ხარისხი, გარანტირებული შედეგები
უახლესი ამერიკული მეთოდები. გმრადი ჩვენთვის
ფოლკლორული გარანტირებული მასშტაბური ტრანსპლანტაციები. სტრუქტურული
ტექნოლოგია FOX-პროცედურები. ნაობისა და ნაწილობრივი ბაღანარგვა

თმის ბაღანარგვა სტრუქტურული 2-3 საათიანი უმტკივნეულოდ
ბაღანარგვილი თმა გუნებრივად იზრდება და არ სცივა,
კონსტრუქციული უსასო და ანონიმური.

მისამართი: ქ. თბილისი, ტაშაძის ქ. №27
ბელ.: 25-37-39; 37-50-89; 899-53-07-10 www.talizi.ge

მათერობის ხელმძღვანელი, რომელიც სხვადასხვა სტრუქტურის კორდინაციას ახორციელებს.

სამოქალაქო თავდაცვის ღონისძიებების განხორციელებაში ჩართულია სხვადასხვა სამინისტრო: შინაგან საქმეთა, თავდაცვის, ჯანდაცვის, ფინანსთა, ეკონომიკის, როგორც მართვისა და ა.შ. ავავსტოს თბის ღრის პრეზიდენტის დაჯგუფებით თბილისის შენობა, სხვადასხვა სამინისტრო ასრულებდნენ სამოქალაქო თავდაცვის ფუნქციებს, მაგრამ ამას არ ჰქონდა ხისტემური ხასიათი და არ იყო წინასწარ დაგეგმილი და მომზადებული.

ჩვენთან საომარი მოქმედებების განახლების სამშრობო კვლე არსებობს. გარდა ამისა, შშირია სტიქიური უბედურებები, განსაკუთრებით წყალდიდობები. აუცილებლად მიმართა მძღვარი სამთავრობო სტრუქტურის შექმნა, რომელსაც დაეკისრება სამოქალაქო თავდაცვის ფუნქციების შესრულება. შესაძლოა, ასეთ სამინისტროს დაერქვას განსაკუთრებული სიტუაციების სამინისტრო (რუსეთში ეს სტრუქტურა ერთ-ერთი ყველაზე ქმდებია. ის, ფაქტობრივად, შოიგუმ შექმნა და დღესაც ხელმძღვანელობს).

სამოქალაქო თავდაცვის შექმნა (იხვე როგორც ყველაფერი სახელმწიფოში) ხისტემურ მიდგომას საჭიროებს. სამოქალაქო თავდაცვის ხისტემას შეადგენს:

— ყველა ღონის სახელმწიფო მართვის ორგანოები, რომელთა ფუნქციებია მოსახლეობის დაცვისა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფა, გან-

საკუთრებული სიტუაციების შესახებ ინფორმირება და მათზე რეაგირება;

— სამოქალაქო თავდაცვის ამოცანების გადასაჭრელად განკუთვნილი ძალები და საშუალებები;

— განსაკუთრებული სიტუაციებისათვის გამოყოფილი საფინანსო, სამედიცინო და მატერიალურ-ტექნიკური საშუალებების ფონდები და რეზერვები;

— კავშირგაბმულობის, შეტვირთვების, მართვისა და საინფორმაციო უზრუნველყოფის ხისტემები;

სამოქალაქო თავდაცვის ხისტემა უნდა შეიქმნას შემდეგი ძირითადი პრინციპების გათვალისწინებით

— მოსახლეობის დაცვის უზრუნველყოფა ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზე;

— მოსახლეობის დიფერენცირებული დაცვა ტერიტორიის ეკონომიკური, ბუნებრივი და სხვა მახასიათებლების და განსაკუთრებული სიტუაციის წარმოქმნის რეალური საფრთხის გათვალისწინებით

— თავდაცვითი ღონისძიებების წინასწარი დაგეგმვა და გატარება;

— თავდაცვითი ღონისძიებების განსახლებისა და სხვა მახასიათებლების, ასევე ღონისძიებების მოცულობისა და მხანარის აუცილებელი საკმარისობის განსაზღვრა.

სამოქალაქო თავდაცვის განსახორციელებლად შექმნილ ახალ სამინისტროში შეიძლება ჩამოყალიბდეს სხვადასხვა გასამხედროებელი თუ არაგასამხედროებელი სტრუქტურები. ამვე სამინისტროში უნდა გადმოვიდეს საშუალო და სახანძრო სამსახურები, ჩამოყალიბდეს სამედიცინო დახმარებ-

ის ბივიები და ა.შ. სამოქალაქო თავდაცვის ორგანიზება უმჯობესია ტერიტორიული პრინციპით. მასში ჩართული უნდა იყვნენ რეზერვისტებიც. განსაკუთრებული სიტუაციის წარმოქმნას ყველაფერ უნდა იცოდეს თვისი ამოცანა და ადგილი.

უნდა დაიწყო მუშაობა საკანონმდებლო ბაზაზე. სამოქალაქო თავდაცვის ფუნქციონირებისთვის ათობით საკანონმდებლო აქტი და სხვადასხვა სახის სახელმძღვანელო საბუთის შექმნა იქნება საჭირო.

მოსახლეობის ძირითადი ნაწილის სწავლება უნდა მოხდეს სასწავლო დაწესებულებებში და წარმოებებში, სახელმწიფო სტრუქტურებში. ყველა დაწესებულების ხელმძღვანელი ამვე დროს უნდა იყოს ამ ობიექტის სამოქალაქო თავდაცვის უფროსი. ძირითადი სახელმწიფოს სამოქალაქო თავდაცვის უფროსი კი უნდა იყოს მთავრობის ხელმძღვანელი, რომელიც სამოქალაქო თავდაცვის ღონისძიებებს ქვეყანაში გაატარებს პასუხისმგებელი სამინისტროს (განსაკუთრებულ სიტუაციათა სამინისტრო) და სხვა სამთავრობო სტრუქტურების მეშვეობით.

სასწავლო დაწესებულებებში უნდა ისწავლებოდეს სიცოცხლის უსაფრთხოებისა და თვის გადარჩენის საფუძვლები. ამისათვის საჭიროა სპეციალური პროგრამების შემუშავება და კადრების მომზადება. ჩვენ ათასობით თადარიგის ოფიცერი გვევს, რომელთა დასაქმება მათ სოციალურ მდგომარეობასაც გააუჭიბოსებს და მათი მომზადება აუცილებით იოლი იქნება, როგორც სამოქალაქო თავდაცვის სხვადასხვა სტრუქტურაში, ასევე სასწავლო დაწესებულებებში სამუშაოდ, ოღონდ ეს არ უნდა იქნეს ბეჭეუების გასამხედროების ინსტრუმენტად, როცა სკოლებში სამხედრო საქმეს მოუზადებელი თადარიგის ოფიცრები ასწავლიდნენ და უფრო სამწობრო მომზადებით იყვნენ დაკავებული. ხაზს უსვამთ ახალი პროგრამების და სპეციალისტების გადაზადების აუცილებლობას.

იმედს გამოვიქვამ, რომ ჩვენს ქვეყანას არ დასჭირდება სამოქალაქო თავდაცვის ღონისძიებების გატარება, მაგრამ აუცილებლობის შემთხვევაში ჩვენი სახელმწიფო მზად იქნება მოქალაქეებისა და მატერიალურ-კულტურული ფასეულობების დასაცავად.

ამირან სალუშვაძე
სამხედრო-საპაერო ძალების
სარდალი 2003-2055წწ-ში.

ორი ფლოვის პრობლემა ვინ ვის უნდა შეუერთდეს...

უკვე რამდენიმე წელია, რაც დრო-გამოშვებით ცირკულირებს ხმა სამხედრო-საზღვაო ძალების სასაზღვრო დეპარტამენტის საზღვაო ნაწილებთან მიერთების თაობაზე.

თანაც ამ მოსაზრებას აპართლებენ იმით, რომ საქართველოს არ სჭირდება ან არ შეუძლია ორი შეიარაღებული საზღვაო სტრუქტურის შენახვა. ერთი შეხედვით ამ მოსაზრებას აქვს საფუძველი, მაგრამ გავიწყდება თავდაცვისა და შესაზღვრეების ფუნქციური დანიშნულება და დასახული ამოცანების სპეციფიკა.

სამხედრო-საზღვაო ძალების დანიშნულება არის სომარო მოქმედების საზღვაო თეატრზე ბრძოლის წარმოება, საზღვაო კომუნიკაციების დაცვა, მიწინააღმდეგის დენსანტის გადმოსხმის მცდელობის აღკვეთა, მიწინააღმდეგის ნაპირზე დესანტირების უზრუნველყოფა, სახმელეთო ძალებთან საბრძოლო ურთიერთმოქმედება.

საზღვაო შესაზღვრეების დანიშნულება არის ტერიტორიულ წყლებში სხვა სახელმწიფოების ან კერძო პირების სანაოსნო საშუალებების არასანქცირებული შემოსვლის, კონტრაბანდის გატანა-შემოტანის, ცალკეული პირის ან ჯგუფის ფარული გაყვანა-შემოყვანის მცდელობის აღკვეთა და სასაზღვრო რეჟიმის დამრღვევათა დაკავება. როგორც შეხედეთ, მათ განსხვავებული ფუნქციები აკისრიათ. ამ ფუნქციებიდან გამომდინარე, ხდება მათი დამოკიდებულება სპეციალური ტიპის ზომადებით მათთვის ვაითგალისწინებული შეიარაღებთა და შესაბამისად, პირადი შემაღველლების მომზადება. ხომ არის განსხვავება ომანობის დროს საბრძოლო ამოცანების შესრულებასა და აკვტაციების გაკონტროლებას შორის?

ყველაზე საინტერესო ის არის, რომ ხშირად ყოველთვის მაშინ ვრცელდება, როდესაც რომელიმე უწყების სათავეში მოდის ახალი ხელმძღვანელობა. თუ გადავხედავთ სამხედრო-საზღვაო ძალების სტრუქტურის პირვანდელ

შტატებს, დაინახეთ, რომ სხვა ნაწილებთან ერთად (სანაპირო არტილერია, საზღვაო ქვეითები, საზღვაო ავიაცია) მის შემადგენლობაში იყო სასაზღვრო ზომადლების ოთხი დივიზიონი. შემდეგში სამხედრო-საზღვაო ძალებიდან საზღვაო შესაზღვრეები გამოიყვანეს და გადასცეს სასაზღვრო დეპარტამენტს. ეს იყო 1998 წელს, ვალერი ჩხეიძის დროს. როდესაც სამხედრო-საზღვაო ძალების სათავეში მოვიდა ახალი ხელმძღვანელობა, დაიწყო უკუპროცესი — იყო მცდელობა შესაზღვრეების ისევ სამხედრო-საზღვაო ძალების შემადგენლობაში დაბრუნებისა. აწ განსვენებული ზურა ირემიძე თავისი სარდლობის დროს ბევრს ეცადა, მაგრამ ვერ შეძლო ამის გაკეთება. დროთა განმავლობაში თავდაცვის სამინისტროში, სამხედრო-საზღვაო ძალებსა და სასაზღვრო დეპარტამენტში ხელმძღვანელობა ბევრჯერ გამოცვალა. ეს მთარუდ ხშირად ხან მიწინააღმდეგობადა, ხან ისევ წამოიჭრებოდა იმისდა მიხედვით, ვის როგორი ამბიცოები ამოძრავებდა. ვერ იქნა და ვერ გადაწყვიტა, ვინ სად უნდა იყოს და როგორ ვვე-

ლა ქვეყანაში ეს საკითხი გადაჭრილი იმისდა მიხედვით, რა სიდიდის არის სანაპირო ზოლი, როგორ გეოპოლიტიკურ სფეროცეში, როგორია მისი სამხედრო-პოლიტიკური, ეკონომიკური მდგომარეობა და ა.შ..

ჩვენი ქვეყნის დღევანდელი მდგომარეობიდან და ინტერესებიდან გამომდინარე, არ შეიძლება სამხედრო-საზღვაო ძალების მიერთება შესაზღვრეებთან, ამან, შესაძლოა, მის გაუქმებამდე მიგვიყვანოს. და ეს მაშინ, როდესაც ქვეყანა უკვე რამდენი წელია, ფაქტობრივად, სომარ მდგომარეობაშია.

სამხედრო-საზღვაო ძალებს სახელმწიფოს დახმარება სჭირდება. ამდენი ხნის განმავლობაში ვერ დადგინდა, როგორი ფლოტი სჭირდება საქართველოს: ყოველ წელიწადს ხან ორჯერ, ხან კიდევ მეტჯერ, ან კიდევ ახალი მინისტრის, გენშტაბის უფროსის, სარდლის მოსვლისას იცვლება შტატები, რაც უარყოფითად მოქმედებს პირადი შემაღველობადა და მის საბრძოლო შვადეოფანაზე. მაგ. 2004 წლის ბოლოს და 2005 წლის დასაწყისში, რადაც ორ თვეში, სამჯერ შეიცვალა შტატები. ქვეყ-

ნის შეიარაღებული ძალების სხვა სახეობებთან შედარებით სამხედრო-საზღვაო ძალებს ყველაზე ნაკლები ყურადღება ექცეოდა: მის შემადგენლობაში ირიცხება 1962 წლიდან 80-იან წლებამდე აშენებული სხვადასხვა კლასისა და დანიშნულების მოქმედებული ხომალდები. ყველაფერს რომ თავი დაენებოთ, მართლ იმ რად ღირს, რომ სამხედრო მუშაულებს დღემდე ფორმაც არ გაჩანიათ მსოფლიოში მხოლოდ ჩვენი მუშაულები დადიან კამუფლირებულთა ფორმით.

ჩვენ არ ვიცით, რა სიტუაციაში აღმოჩნდებით ზღა-ზღვ. განა 1992 წლის აგვისტოში ველოდით, რომ სიხუმე საფორნტო ქალაქი გახდებოდა, ან 2008 წლის აგვისტოში სამაჩაბლოში აბგვარად წარმართობდა ჩვენი საქმე? ვის დაეხმობებოდა გორის დაბრუნება, ვინ არის იმის გარანტი, რომ არ დაგვიტრდება სამხედრო-საზღვაო ძალები ახლო მომავალში, და არა ისეთი, როგორიც ახლა არის, არამედ ქმედუნარიანი? შუგულაზე ყველა ქვეყანას ჰყავს სამხედრო-საზღვაო ძალები. ბულგარეთსა და რუმინეთს ჩვენზე მცირე სანაპირო ზოლი აქვთ, არც აბეზარი მეზობელი ჰყავთ, მაგრამ როგორი ფლოტები ჰყავთ, საზღვაო ქვეყანას უნდა ჰყავდეს სამხედრო-საზღვაო ძალები! ეს არის არა ახიზება, არამედ ქვეყნის საერთაშორისო პრესტიჟი. ასეთია რეალობა. ავიღოთ თუნდაც კასპიის ზღვის ქვეყნები, ყველას ჰყავს საზღვაო მუსხედრეობიც და სამხედრო-საზღვაო ძალებიც.

სიპართლე თუ გინდათ, სამხედრო-საზღვაო ძალები იმ პირობებში, როგორშიც ის იყო (გველისხმობ ხომ-

ვინ ვის უნდა შეუერთდეს — სამხედრო-საზღვაო ძალები სანაპირო დაცვას, თუ პირიქით?

ლდების ტექნიკურ მდგომარეობას, ელექტროენერჯის მიწოდებლობას, საწყობის ქრონიკულ უკმარისობას, თეოობით უხელფასობას, გაუხადის საეოლოცურებო პირობებს, სიცოცხლა და შიმშილს), შენარჩუნებულ იქნა პირადი შემადგენლობის — ოფიცერთა და მინმანთა ენთუზიაზმით იმის შეგნებით, რომ საერთოველოს უნდა ჰყავდეს სამხედრო-საზღვაო ძალები. მართალია, უკანასკნელ წლებში მდგომარეობა ბევრად გაუმჯობესდა, შედარებაც არ შეიძლება შემოხსენებულთან, მაგრამ ეს არ არის საკმარისი, რომ სრულყოფილი სამხედრო-საზღვაო ძალები გვეყავდეს.

თავის დროზე სამხედრო-საზღვაო ძალების შტატები აღმდირალ აღექნანდრე ჯავახშივილს კარგად ჰქონდა ჩამოყალიბებული. სამხედრო-საზღვაო ძალების შემადგენლობაში მყოფი ცალკეული სასაზღვრო ბრიგადა ჩვეულებრივ შეასრულებდა თავის მოვალეობას, ხოლო ზღვასა და მის სანაპიროს

არ ეყოლებოდა ორი პატრონი, არ იქნებოდა ორმაგი სტრუქტურა. იქნებოდა ერთი მთავარი შტაბი, ერთიანი ინფორმაციული სერვე, სპეციალისტთა მომხადების ერთიანი სისტემა, ერთიანი სარემონტო ბაზა, ერთიანი მატერიალური მომარაგება, არ იქნებოდა საჭირო ორი უწყების მოქმედება. შეთანხმებაზე დროის დაკარგვა, რაც უადრესად მნიშვნელოვანია ომიანობის დროს. შეიძლება ვინმეს ასეთი კითხვაც გაუჩნდეს: რა განსხვავებაა სამხედრო მუშაულები იქნებიან აქვთ თუ მუსაზღვრები — იქით განსხვავება დინახაც არის, თანაც ძალიან დიდი — სტრუქტურით, სამსახურის სპეციფი-

კით, საბრძოლო და სპეციალური მომხადებით, ხომალდების ტიპებით.

სამხედრო მუშაულები მუსაზღვრებთან მიერთებით შეიცვლება მათი სამსახურის სპეციფიკა, რასაც მოყვება თანამდებობრივი გადაადგილებები, კადრების დენადლობა, კვალიფიკაციის დადბლება, სამსახურიდან წახელა და სვე.

შედეგად მივლბთ იმას, რომ ჩვენ არ გვეყოლება სამხედრო-საზღვაო ძალები!

როგორც ცნობილია, დანგრევა აღვილია. საჭირო მომენტში საიდან აღმოცენდება ახალი და აწყობილი ბროლისუნარიანი სამხედრო ფლოტი, რომელსაც რამდენი წელია ვაშეგებთ და მაინც ვერ აგვიშენებია.

ვინ იქნება ყველაფერ ამანე პასუხისმგებელი?

ტრისტან დანელიძე
საარქივლო კატარღა
„ახმეტის“ ყოფილი მეთაური

როგორ დაველოდით სიკვდილის შიშს

ავვისტოს ომმა გვიჩვენა ქართველი მეზობლების როგორც დღეებით, ისე უარყოფითი მხარეები. შეხვედრით სიმართლეს თვალბში და ვინაირთ, რომ სამხედროების ნაწილმა (მათ შორის ოფიცრებმაც) ბრძოლის ველი თვითნებურად დატოვეს... ბრძოლის ველზე სიკვდილის შიშის გადალახვა ერთ-ერთი ყველაზე რთული საკითხია და მისთვის ამომწურავი პასუხი დღემდე არავის გაუცია, მიუხედავად იმისა, რომ ჯავრბრიობა საუკუნეების განმავლობაში იბრძვის.

„არინახლში“ ამჯერად გთავაზობთ მოსაზრებას იმაზე, თუ როგორ შეიძლება ბრძოლის ველზე სიკვდილის შიშის დაძლევა. შეიძლება ამ სტატიაში ზოგი რამ საკამათო იყოს, მაგრამ ჩვენითვის ძალზე მნიშვნელოვანია ქართული არმიის მეზობლები ფსიქოლოგიურადაც იყვნენ მზად ბრძოლის ველზე გასასვლელად.

სიკვდილის

შიში

მეტ-ნაკლებად ეცემა საბრძოლო ვეჟეტანობა და დასახული მიზნის შესრულების ხარისხიც).

ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის სახელმწიფოები არ ეროდებან არანაირ ხარჯს, რომ იმკვარად გაწვრთნან ჯარისკაცი (ოფიცერი), რომელსაც ეს სამი მახასიათებელი პარძინიულად ეწევა განვითარებული.

სწორედ ეს დიდი დაფინანსება მისეში იმისა, რომ შემდგომში ასე „ძვირად ღირებული“ მებრძოლის ეკიპირება შეიცვას უმადლესი კლასის ჯავშანდაცმულობასა და სხვა საშუალებებს, რომლებიც იცვენ მას მჭინააღმდეგის ცეცხლისაგან. ეკიპირება ძვირად ღირებულია, მაგრამ ფველზე ძვირფასის – ადამიანთა რუსურსების გაფრთხილების შემდეგ, წინა პლანზე გადმოდის წინდა ეკონომიკური ინტერესებიც: უმჯობესია, ისევ ის, ძვირად ღირებული ჯავშნაფილქტი ეცევა მეთმარს, ვიდრე ნაკლებსაფილქტი სხვა აღკაშმულობა, რომელიც უმად იცევს მას ბრძოლის ველზე და წვაღში გადაფრება ის უხარმზარი თანხა, თითოეული მეთმარის „ელიტარად“ ქცევისთვის რომ იქნა გაღებული.

ცალკე აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ ამ ულტრათანამედროვე საბრძოლო, როგორც დამცავი, ასევე შემტვეი

ეკიპირების სრულფასოვნად გამოყენება შესაძლებელი იქნება მხოლოდ ასეთი „ელიტარის“, ანუ ფიზიკურ-ემოციურ-ინტელექტუალურად მაღალი დონის მომზადების შეიწვევარისთვის არსებობის შემთხვევაში.

საზოგადოდ, ადამიანის, მოქალაქის ამკარი ფუნქციონის მიღების იდეალურ გზას, ღრმა, ფილოსოფიურ-შინარსობრივი მახასიათებლების არსებობისა და შესაბამისი მდიდარი ისტორიული მაგალითების გათვალისწინებით, ააპონური საბრძოლო ხელოვნება კარაგე ნეკორიუ წრშიაღვეს...

კონტაქტური კარაგე ნეკორიუ ეს არის ფსიქოფიზიკურ ქმველობა ერთიანობა, ანუ წრშიაღვესს დადამიანის ფიზიკური და სულიერი საწვისის, ფსიქიკისა და ორგანიზმის, ცნობადისა და შეუცნობადის ურთიერთქმედებათა გამოხატულებას.

თუ ფიზიკურ სხეულზე მეტ-ნაკლებად ფველთაფერი გარკვეულია, „ელიტარის“ ფსიქოლოგიური მომზადების საქმე უფრო რთულად არის, მით უმეტეს, თუ კიდევ ერთხელ გავისხენებთ ამერიკელი მეცნიერების მიერ დამტკიცებულ იმ ფაქტსაც, რომ ნამდილ და (არა სასწულო) ბრძოლაში ზუსტად მოქმედებს ფველა სახეობის საჯარისო განაფოვების

როდესაც ვეცნობით მსოფლიოს წამყვანი სახელმწიფოების კლიტურ საბრძოლო ქვედანაყოფთა მომზადების კრიტერიუმებს, ნათელი ხდება, რომ თითოეული ჯარისკაცის თუ ოფიცრის ინდივიდუალური მომზადების ზემადლი დონე გადამწვევტ როდს თამაშობს დასახულ ურთულეს ამოცანათა გადაჭრის საქმეში და აქედან გამომდინარე, საზოგადოდ, სახელმწიფოს სიძლიერის განსაზღვრავია.

NATO-ის ქვეყნები დიდი ხანია მეთოდურად მიდიან XXI საუკუნის ჯარის მშენებლობის ტრენდს, რომლის შექმნის ერთ-ერთი უპირველესი პირობა ულტრათანამედროვე შეიარაღებასთან, ინდივიდუალურ, განსაკუთრებულ ეკიპირებასა და სხვა მნიშვნელოვან პირველხარისხოვან საშუალებებთან ერთად, თითოეული მებრძოლის ფიზიკურ-ემოციურ-ინტელექტუალური მომზადების დონე წრშიაღვესს (ნათელია, რომ როგორც კი მებრძოლის არ სამი მახასიათებლიდან ერთ-ერთი არ დგას სათანადო სიმაღლეზე,

შეიძლება მხოლოდ ერთი მართებოდ. სამ მართებდ შიშ აქვს სიკვდილისა და შედეგად, ამ გვეუფნად შეუძლებელი უფრო მეტი იხილება. ამ ერთი მართებდის ამ-სილოურტ ურვეულობას წარმოადგენს ელტორტ სპექტრედაზიფიფთა პირადი შე-მადგენლობა.

არსებობს უამრავი ფილოსოფოსის, ფსიქოლოგის, სამხედრო ექსპერტის შრომა იმის შესახებ, თუ როგორ უნდა გამოხადდეს „ელტორტის“ ფსიქიკა დასახ-ულ რთულ ამოცანათა ზედმეწიწით ზუსტად შესასრულებლად. ძალიანად, რეკომენდაციები იყოფა ორ დამატურლად საწინააღმდეგო მიმართულებად:

ერთი ამტკიცებ, რომ ცალკე ფსი-ქიკის ვარჯიშო საჭირო არ არის - აგრ-ჯამე (ფსიხიკური) სხეული და ის თვითონ გაამყარებს ფსიქიკას, ხოლო მეორენი (ძალიანად, შერეული ახდომსაქვითის რელიგიკურ-ფილოსოფიურ მოდერება-თა სპეციალურ ფსიქოტრენინგებზე დადრენობით) გვასწვლიან, რომ ფსიქი-კით უნდა იმართებოდეს არა მარტო მთე-ლი ფსიხიკური სხეული, არამედ ზოგიერ-თი ორგანიზმ(1).

ამ მხრე კარატე ნეო-რიუს შესა-სწელი სისტემა უნიკალურია: მისი მიხედ-ვით, მეტამოლის ფენომენის მისაღებად წვრთნა ხდება პარმიონულად, ორივე მუ-თხილი, რომლის საბოლოო მიზანი არის ის, რომ ინდივიდულის შემეცნებაში მიაღ-წიოს განსაზღვრულ მეტამორფოზს, ე.წ. „სულის აუღელვებლობას“ (აბ. „მუხ-ინი“), რომლის დროსაც მებრძოლი წვეტეს განსჯას, ხოლო თანამედრევე ფილოსოფიის ან ფსიქოლოგიის ქნით თუ ვიტყვიო, ეს არის ის მეტამორფოზი, როცა „აზრი არსებობს მოძრაობაში“, ანუ, როცა ადამიანის სხეული ხდება თავისევე შემეცნების, ასე ვთქვათ, გამოხაზილი, ავ-ტომატო. ნებისმიერი ჩვენგანი მშვენიერად იცნობს ამ ფენომენს: მაგ. ქვეითად საპროლისხას, ავტომატქინანს მათთვისას, „კარატორული“ ადამიანის ლოკიკურ-განსჯადი აპარატი და ეს ყველაფერი გა-დატრანილია ე.წ. კვეცნიობერ რეჟიმში; ასეთ დროს ადამიანის შემეცნება, მისი აზრი, არ ჩერდება, მაგალითად, სარეული-სა - თითოეულ ნაბიჯთან დაკავშირებული განსჯადობაზე, ამ მანქანის ტარებისას - ჰვლიდა და სინქრონა გადახაროველი კოლოფის ურთიერთდამოკიდებულებებს მიმდევრობათა აზრობორე მსჯელობა-ზე და ა.შ.

კარატეს ოსტატები გვასწავლიან: „არ იფიქროთ არაფრ მოწინააღმდეგ-ებზე, არამედ საკუთარ თავზე“. როგორც კი აზრი შექმნდება რომელიმე ობიექტზე, ეს იქნება მოწინააღმდეგის უმუშეო თუ იარაღი და, თუ თქვენი აზრი მოექცევა როგორც მოწინააღმდეგის,

ისე თქვენს ილიათა ტექნიკაში, იმავე წამს დაკარგეთ კონტროლს საკუთარ თავზე, რაც მოასწავებს გარდაუვალ სიკვდილს!“

პარაოლისთის: XXI საუკუნის ჯარისკაცის მისაღები პროგნოზის ერთ-ერთი ძირითადი მოთხოვნა არის, რომ „ელიტარია“ ბრძოლისას, შესაბამისი ფსიქოლოგიური მომზადების წვალი-ობით არ აქცეულს ყურადღებას მოწინააღ-მდეგის პრინციპებს, ისევე როგორც საკ-უთარს. იგი წარმოადგენს მხოლოდ მშ-ვიდ, გარისწორებულ მომუშეს სიკვდილ-სიცოცხლეს შორის გათამამებულ ფტა-ლურ სპექტაკლში, და რომელშიც, იმედობრუნება, თვითონ იღებს ყველაზე აქტიურ მონაწილეობას. უფრო ვასაგუ-ბი ქნით რომ ვთქვათ, „ელიტარია“ ბრძო-ლას აწარმოებს ფსიქიკურ სხეულზე ქვეშეტეხვით ფსიქიკის ხელმძღვანელო-ბით, როცა აზრი (აბსტრაქტულ-ფილოგიკური აზროვნება) არ ჩერდება არც ერთ ობიექტზე, არც ერთ წერტილზე, სუბერჯექტივაცი, თანამედრევე პრინცი-პებით, ბრძოლისას გათავისუფლებული უნდა იყოს ნებისმიერი ხელის შემოქმე-ლი აზრისგან, განსაკუთრებით ისეთის-გან, რომელიც უკავშირდება სიცოცხლე-სა და სიკვდილს, საიყოფა და ბროტე-ბას, მოგებასა და წაგებას. მხოლოდ ამ შემთხვევაშია შესაძლებელი, რომ მან სრულფასოვრად აღიქვას არსებული სა-ბრძოლო ვითარება, გახდეს მისი სრულ-ფასოვანი წვერი და იმავე ვითარების კანონებით, ბრძოლაში ავტომატურად გამოიღებს გამარჯვებულს.

ნათელია, რომ ჯარისკაცმა როგორც სწავლილ, როგორ რეალურ ბრძოლაში სწავლიდა არც იმოქმედოს, პირველ რიგ-ში მშვესეულად, გარკვევით უნდა ჩამო-ყალიბდეს, თუ რა არის დასახული მიზნად და როგორ უნდა მიადწიოს მას. ეს რომ შესასრულოს, მისმა ფსიქიკამ შესაბამი-სი ცოდნის სამკრიდან უნდა „გახსენ-ოს“ და „ააზრნოს“ კონკრეტული შემთხვევისთვის აუცილებელი ქმედება. ასეთი სახის „გახსენება“ წარმოდგენე-ლია თვის დროზე ინტენსიური, ფიზი-კურ-ფსიქოინტელექტუალური სწორად მიმართული საფარჯიშო სისტემის გე-ლის გარეშე, რომლის შემდეგ, უკვე არ-სებული სიტუაციის გათავისსწინებით, ბრავო მოულოდნელიც უნდა იყოს ის (და ასეთი სიტუაციები, მთი უმეტეს, რეალურ ბრძოლაში, საკმარისზე ბევ-რია), რეფლექსურ დინეზე მიიღებს სწორ გადწყვეტილებას. აქედან გამომ-დინარე, არის ერთი ნიუანსი, რომელიც ნებისმიერი ძლიერი არმიის, ძლიერი „ელიტარის“ საბრძოლო მოქმედებისას არის გათავისსწინებული: როგორც წესი, ნებისმიერი ოპერაციის ჩასატარე-

ვლად მზადდება რამდენიმეაზროვე-ლური გეგმა, რომელიც თანაგრძნობს გათავისსწინებულ შემთხვევების მიმართებად დიფერანს ან ნებისმიერი ასეთ შემთხვე-ვისთვის თავისი პასუხ-გეგმის დაბარი-სპირებას. მაგრამ თვით მოწინავე ქვე-ნების არმიებშიც კი, არცთუ ისე იშე-ობად, ელიტური ქვედანაყოფებიც ვარ-დებიან, ასე ვთქვათ, „გაუთვლელ“ სიტუ-აციებში, საიდანაც გამოსწავლა და მშ-ვესეულად უმოცილოდ გადწყვეტილების მიღების უპირობო გარანტად უკვე ხსენებული „სულის სიმშვიდე“ - „აზრის“ მოგვეკვლინებოდ და რაც თვისის დროზე კონტაქტურ კარატეში რამდენ-ობილიანია სწორი ვარჯიშით მიიღწევა. ძირითადი საშუალება ამ მეტამორფოზის მიღწევისას არის სიკვდილის შიშის და-ძლევა, რაც არის კიდევ უფთავიშე მი-ზნად ამ შესანიშნავი საბრძოლო ხე-ლოვნების სწავლების სისტემაში.

რა არის შიში?

როგორც ვიცით, შიში წარმოიწნება ემოციად, განცად, რომელიც წარმოიქმ-ნება ადამიანის ბიოლოგიური ან თნადე სოციალური ცხოვლდებისათვის დამუ-კრების შედეგად. არა აქვს მნიშვნელობა, რამდენად რეალურია მუქარა. ის შეიძლე-ბა იყოს მოქვენებითი. მთავარია, ვისაც უშირა, მან მიიღოს ის, როგორც რე-ალური. შიშმა ადამიანში შეიძლება გამო-იწვიოს სხვადასხვა ფსიქოფიზიკური დამდამორბა - დაწვეობა გაქცევისა და მტკიცებულება უკონტროლო აუჯიხით და ა. შ. განსაკუთრებულ შემთხვევებში შიში იწვევს სისხლძარღვთა შევიწროე-ბას, ნივთიერებათა ცვლის შეწყვეტას და შედეგად, ადამიანის ორგანიზმი უმოქმე-ლი ხდება.

შიშის შერქმნება შეიძლება დაკავ-შირებული იყოს წარსულში გადატანილ რამეზე ხიფათთან ან სიკვდილთან დაკავ-შირებულ აზრებთან. ნებისმიერი ადამი-ანისათვის სიკვდილი გარდაუვალია, მა-გრამ წინასწარ არავინ იცის, როდის მოკვდება. კარატეს დიდი ოსტატები გვასწავლიან: „აზრი აქვს, გვემორიდებს იმის, რაც გარდაუვალია? პიროვნული ღირსება, საიამე, პატივსცემა საკუთარი თავისა და გარემოშითვისას ისეთი რამ არის, რომლის გარეშე ცხოვრება თაყვი-რავ უმეტიდოსთვის წარმოდგენელია. ამის გუბილისთვის შეიძლება და საჭიროა კიდევ თავის გაწირვა! ყოველითვის მზად უნდა იყო სიკვდილიან შიშსხვედრად, დამოუკიდებლად იმისა, რამდენ ხანს იცხ-ოფრე ამქვეყნად და რა საქმეები დაგრძა გასაკეთებელი!“

საკონკრეტო კარატეში მრავალ-წლიანი სწორი შეკადრებით მებრძო-

და არა მარტო ხელება, რომ სიკვდილის არ უნდა უშინოდეს, არამედ ისხსლხორცების იმასაც, რომ ამ ქვეყანაზე არის საკითხები, რომელიც ბევრად უფრო ძვირფასია, ვიდრე სიცოცხლე და ეს ყველაფერი ქვეპაბრთვად გადადის მისი ფსიქის ქვეცნობიერ სფეროში.

კარტეს პრინციპებით, შიმშის დაძლევა შესაძლებელია ორი გზით პარველი, რომელზეც ნაწილობრივ ზემოთაც გვექონდა საუბარი, არის თვითგადარჩენის შესახებ ლოგიკური აზროვნების დათრგუნვა. მეორე შიმშის ძლევა ხდება ლოგიკურ-განსჯადი აპარატის გამოერთვითა და მოქმედებების „ფიციკლიზმზე“ გადასვლით. ამ შემთხვევაში, ფსიქიკის ქვეცნობიერ სფერო, რომელიც უკვე სათანადოდ არის ნაერჯობები, „ფერ ხედავს“ სიკვდილის მუქარას და ამიტომაც „არ უშინა“.

იღაშში, ორივე გზა უნდა იყოს გაერთიანებული. ამ შემთხვევაში, მებრძოლი ვეულანზე კრიტიკულ სიტუაციაშიც კი მოქმედებს თვისუფლად და თუდაჯერებულად მეტიც, ის აუღრის ისეთ შესაძლებლობებს, რომელთა შესახებ ჩვეულებრივ ყოველდღიურ ცხოვრებაში მხოლოდ ოცნება თუ შეუძლია. თუქა ახეთი განსაკუთრებული, შემძლეური თვისებების გამოვლენა არ ხდება მხოლოდ სურვილითა და ღრწით. ამისთვის აუცილებელია მრავალწლიანი, შეუპოვარი, ძალიან მძიმე საერაფში სისტემის გავლა და ასეთი სისტემა (სისტემები), ისე ვიპოვებთ, რომელსაც კარატე ნეკო-რიუს სასწავლო პროგრამაშია ჩაღებული.

რითვის არის საჭირო აზროვნების „გამორთვა“ სუპერჯარისკაცისთვის? უკეთ რომ გავიყვეთ, განვიხილოთ ის სხვა სიბრტყედან: დადგენილია, რომ ტინის ფსიქიკური ფუნქციონა გაყოფილია მის მარჯვენა და მარცხენა ნახევარსფეროთა შორის. მარცხენა ნახევარსფეროს ფუნქციას წარმოადგენს სიტყვიერ-სიბოლოური ინფორმაციის გადაამუშავება, აგრეთვე კითხვა, თვლა და ა.შ. მარჯვენა ნახევარსფეროს ფუნქციას — სიტყვიერ ობიექტაცია, მოძრაობის კოორდინაცია, რთული ობიექტების (მაგალითად, მორჩენობა, სხვადასხვა ფიგურათა, აერობია) გარჩევა და ა.შ. იმედგეროულად, ნახევარსფეროთა შორის განსხვავება განისაზღვრება ამა იმით, რა ინფორმაციას იღებენ ისინი გრძნობის ორგანოებიდან, არამედ იმით, რომელი გამოიყენებენ (გადაამუშავებენ) და სიზნალს. მარცხენა ნახევარსფერო განკარგავს აბსტრაქტულ-ლოგიკური გადაამუშავების მეთოდებს და შედეგად, მუშაობს წვეტილებად და თანამოციერულად (ეტაპობრივად). მარჯვენა გადაამუშავებს ინფორმაციას ერთბაშად, რომ-

ღის დროსაც შეეკუთვნა „იჭერს“ ობიექტთა მრავალრიცხოვან თვისებებს, მთლიანობაში აღებულს. „ელიტარს“ ბრძოლის ველზე გააქტიურებული უნდა ჰქონდეს მარჯვენა ნახევარსფეროს ფუნქცია, ხოლო მარცხენა ნახევარსფეროსი, ასე ვთქვათ, „დაამუხრუჭებული“. კიდევ ერთხელ გავისხეთი: მარჯვენა ნახევარსფერო პასუხს აკებს სერვენტი ორენტიცაციაზე, მოძრაობის სისწრაფესა და კოორდინაციაზე. ნებისმიერი სიტუაციის აღქმა, მისი სერვენტიონ-დროებრივი მახასიათებლებიდან გამომდინარე, მაგალითად, დაზვერვისას არ უნდაც მინიანადმდეგეთთან შეტაკებისას, ხდება ასევე მარჯვენა ნახევარსფეროსი, რომლის მუშაობა მებრძოლს საშუალებას აძლევს, სრულყოფილი იგრძნოს თავი მოვლენათა განვითარების მოცემულ მომენტში. დადგენილია, რომ მარჯვენა ნახევარსფეროსი სიტუაციის ამოცნობას სჭირდება მხოლოდ 60 მილიწამი, მაშინ როცა მარცხენა ნახევარსფეროსი საშუალებით ეს ხდება 320 მილიწამის განმავლობაში. ნათქვამს თუ გადავიტანთ საბრძოლო შინაარსში, შედეგება მას ასე გაიფიქროს: ბრძოლისას, ვარისკაცის წინააღმდეგ თუ ორი თანამიმდევრული შეტევა მოხდება დროის ბოლო ადინშულ ინტერვალებზე მოკლე ხნის განმავლობაში, მებრძოლი ფიზიკურად ვერ შეძლებს მეორეზე ადეკვატურ რეაგირებას და, შესაბამისად, ყოველი ჯარისკაცისთვის ყოველი ასეთი „მოკლე“ შეტევა მტრ-კაცობაზე ტრაგიკულად დამთავრდება, კარატე ნეკო-რიუში სწორად მეტადობს

ბა ხელს უწყობს ტინის მარჯვენა ნახევარსფეროს გააქტიურებას, რის შედეგადაც კლებულობს ტაცილის შეგრძნება, დღებდება ხელის შემძლეობა, არასთანადო კრიტიკული დამოკიდებულება გარემოში არსებული სიტუაციასადმი, შესაბამისად, ეტაპობრივად ქრება ლოგიკურ-განსჯადი რეაქცია რეალურ სიფათზე და შედეგად ვიღებთ ზემოაღნიშნულ, სიკვდილის მიმართ უშინარ დამოკიდებულებას მიყოფ და იმედგეროულად, საბრძოლო ვითარების სრულ ბატონ-პატრონ მებრძოლს, რომელიც მზად არის „ბოლომდე“ საბრძოლველად.

ყოველთვის ზემოაღნიშნულიდან და სხვა მრავალი იმ სარგებლებიდან გამომდინარე, რაც კარატე ნეკო-რიუს შეუძლია მოუტანოს ჩვენს ქვეყანაში მთლიანი ჯარის შესაქმნელად (მით უმეტეს, საქართველოში არსდროს ყოველბა მრავალრიცხოვანი არმია, შეიძლება თქვათ, ამის გამო თითოეული ჯარისკაცი თუ ოფიცერი, თავისი ფსიქოფიზიკური საბრძოლო-მოწადების დონით „ელიტარს“ უნდა წარმოადგენდეს), უპირაინი იქნება, სახელმწიფომ მძლეურ იარაღად გამოიყენოს საბრძოლო ხელყოფნება ამ საკითხის დაღებიად დაღწეულებს საქმეში!

ტახტბმერ მარკოზაშვილი

საქართველოს საბრძოლო ხელისუფლების საერთაშორისო სპორტული ორთაბრძოლათა პროფესიული ორთაბრძოლათა ეროვნული ლიგის საბრძოლო ხელყოფნება ამ საკითხის დაღებიად დაღწეულებს საქმეში!

რუსეთის არმიის ავტომობილები

ქართულ-რუსულ მოზი

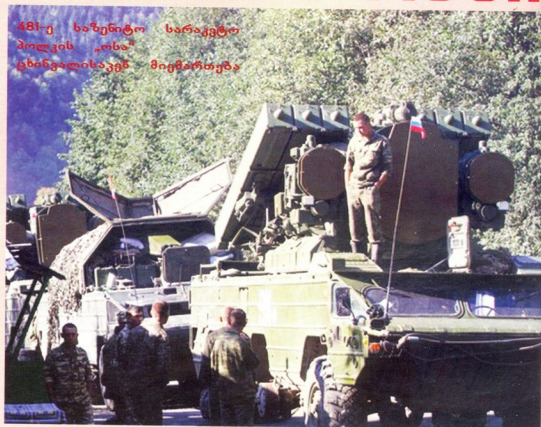
საქართველოს სამოქალაქო ობიექტებზე თავდასხმისათვის მიწინააღმდეგე რამდენჯერმე გამოიყენა მობილური, მრავალეროდიანი საავტომობილო შასეებზე დაყენებული „ტოიკასა“ და „ისკანდერის“ ტიპის სარაკეტო კომპლექსები.

ახეთ შასებს ბრიანსკში აშხადებენ, სადაც გასული საუკუნის 70-იანი წლებიდან ავტოპარხანა ხვადახსვა დანიშნულების სარაკეტო კომპლექსებისათვის განკუთვნილი სპეციალური და მცურავი საავტომობილო შასების გამოშვებაზე გადავიდა. ამჟამად ბრიანსკში გამოდის 14-დან 40 ტონამდე ტვირთამწეობის სპეციალური თვლებიანი შასები და მაღალი გამავლობის ავტომანქმები.

ავგუსტის იმ ერთ-ერთ დღეს ფოთის პორტში ტაქტიკური დანიშნულების კომპლექს „ტოიკას“ ორი რაკეტა ჩამოვარდა და მისი ერთ-ერთი ფრაგმენტი პოლიციელთა ავტომანქანას დაუკა. რაკეტის ფრენის სიშორის გათვალისწინებით, როგორც ჩანს, რუსმა ავრესორებმა „ტოიკა“ აფხაზეთიდან ისროლეს.

საბჭოთა არმიისათვის მაღალი სიზუსტის ტაქტიკური დანიშნულების სარაკეტო კომპლექს „ტოიკაზე“ მუშაობა 1968 წელს დაიწყო. იმ დროისათვის ბრიანსკის ავტოპარხანას სამღერძიანი შასებს წარმოება (ბობრლესის ფორმულა 6X6) უკვე ათვისებული ჰქონდა და ახალი კომპლექსისათვის საჭირო შასები უკვე პრობლემატული კონსტრუქციული გადაწყვეტილებები იქნა გამოყენებული.

1974 წლიდან კომპლექს „ტოიკაში“

481-ე საზენიტო სარაკეტო პოლკის „ოსო“ ცხინვალისაკენ მიემართება

შეშავალი 5921-ე და 5922-ე მოდელის შასები სერიულ წარმოებაშია. პირველი — რაკეტის გაშვებისათვის გამოიყენება, ხოლო მეორეზე — ამწეშეკინისში დგას და სატვირთო ნაკვეთრში სტრუქტურისთვის გამზადებულ ორ დამატებით რაკეტას ატარებს.

რაკეტის სტარტის თვისებურებათა გათვალისწინებით 4-კაციანი კაბინის უკან ექვსცილინდრიანი დიზელის 300 ცუხისძალის ძრავა და შექანიკური გადაცემათა კოლოფი განთავსდა, საიდანაც ბრუნვითი მომენტი გამანაწილებელი კოლოფით მარცხენა და მარჯვენა

პორტების თვლების ამძრავებს ცალკეულ გადაცემა. შასის წყალზე ცურვას ორი წყალსასრული მაძრავი უზრუნველყოფს.

თვლების I და III წველები მართვდა და ამის ხარჯზე მოხვევის რადუსი 7 მეტრს არ აღემატება.

კომპლექსის სრული მასა, რაკეტითა და მომსახურე პერსონალით, 18 ტონაზე მეტია, ხოლო თავად შასის წონა 11,3 ტონას შეადგენს.

გზატკეცილზე მოძრაობის სიჩქარე საათში 60-70 კმ/ს, წყალზე კი — 8 კილომეტრე. საწვავის მარაგი 650 კმ-ზე ჟოფის, ტექნიკური რესურსი 15 ათას კმ-ზეა გათვლილი.

თმის დროს საქართველოს მიწაზე ოპერატიულ-ტაქტიკური დანიშნულების სარაკეტო კომპლექს „ისკანდერის“ რამდენიმე რაკეტაც ჩამოვარდა. ეს ის „ისკანდერებია“, რომლითაც რუსეთი ახლა დასავლეთ ევროპას ემუქრება.

საინტერესოა, სომხეთში, გიუმრისში რუსულ სამხედრო ბაზაში განთავსებულმა საპაერო თვდაცვის სისტემა C 300-

„ურაგანები“ სამიზნობლოში მარშის დროს

მა თუ დაფიქსირა საქართველოსკენ „სიკანდერების“ ფრენა?

1993 წლიდან ბრიანსკის ქარხანა ორმაგი დანიშნულების მაღალი გამკვლეობის თვლებიანი გამოწევისა და საავტომობილო შასების შექმნაზე მუშაობდა და 1999 წლიდან სერულ წარმოებაში „სიკანდერისათვის“ განკუთვნილი 6909 მოდელის (ბორბლების ფორმულა 8X8) შასი.

„ბაზ“ 6909-ის სრული მასა 42 ტონაა, საიდანაც 19 ტონა სარაკეტო კომპლექსზე მოდის. დიდი წონის მიუხედავად, 470 ცხენის ძალის მქონე დიზელის ძრავა საკმაოდ მაღალი სიჩქარით გადაადგილებს საშუალებას იძლევა. გზატკეცილზე 70 კმ/სთ-ზე და გრუნტზე 40 კმ/სთ-ში სიჩქარით მოძრაობა დაშვებული. დიზელის საწვავის მარაგი 1000 კილომეტრის გაულისათვის საკმარისია.

როცა გვირგვინად გამოსულ რუსეთის არმიის ავტოავტომატიკურ მარშის დროსა და შექმრების ადგილებზე ქართული ავიაციის შესხარული თვადისმხმებისაგან საპაირო თვადიკვის სხვადასხვა სისტემა იცავდა. მათ შორის იყო საჯარისო, მობილური საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსი „ოსა“.

რუსულმა „ოსამ“ და საპაირო-თვადიკვის სხვა კომპლექსებმა პაუზი ვერ ერთი ქართული საფრენი აპარატი ვერ განაღდავს, მაგრამ თავიანთი ორი თვადიფრენი კი ნამდვილად ჩამოაგდეს.

„ოსას“ კომპლექსის პროექტირება 1960 წელს დაიწყო, შასის დავგამრება „ზილის“ ავტოქარხანას ჰქონდა დალაგებული. რამდენიმე წნის შემდეგ „ზილის“ პროექტზე მუშაობა შეწყვიტა იმ მოტივით, რომ სატრავი „ზილი“ 153-ის (ბორბლების ფორმულა 6X6) შასის ტერიტორიაზე 1,8 ტონა რაკეტებისა და აპარატურისათვის არასაკმარისი იყო.

მაშინ ქუთაისის საავტომობილო ქარხანაში შექმნილი 1040 მოდელის შასით (ბორბლების ფორმულა 4X4) დანტერსდნენ, მაგრამ მასზეც უარი ითქვა და ქართული ინჟინრების ერთ ცილად დამზადებული ნახელავი გამოცდების დროს პალასტიკში ჩაიხიზა და ახლაც ტბის ფსკერზეა.

საბოლოოდ არჩეული ბრიანსკის საავტომობილო ქარხნის 937-ე მოდელის (ბორბლების ფორმულა 6X6) მცურავ შასიზე შეიქმნა. მოვანების იმ 5937-ე მოდელმა შეცვალა, რომელიც სერიულად 1971-90 წლებში გამოდიოდა.

კომპლექს „ოსას“ 5937 მოდელისა და კომპლექს „ტორკას“ 5921 მოდელის შასებზე ბგერი კაბინა და აგრეგატო უნიფიცირებულია.

5937-ე მოდელს წყალშუღწევადი

ფოლადის კორპუსი აქვს. ის 11,2 ტონის იწონის. შასის ცხენის ნაწილში კაბინა და მართვის საშუალებებია განთავსებული. საშუალო ნაწილი სატრავითაა, ხოლო კაბინა ძრავს განყოფილებას აქვს დათმობილი. თვლების ღერძებს შორის ერთნაირი მანძილის ხარჯზე კომპლექსის მთელი წონა საბურავებზე თანაბრად ნაწილდება, გაზრდილია გამკვლია. თვლების I და III წველები მართვლია, რაც მოხვევის რადიუსსა და მოძრაობის დროს წინააღმდეგობას ამცირებს.

დიზელის ძრავა და ტრანსმისიის სქემა 5921-ე მოდელის შასის იდენტურია. კომპლექს „ოსას“ გრუნტის გზებზე დღისით 36 კმ/სთ და ღამით 25 კმ/სთ სიჩქარით მოძრაობა შეუძლია. გზატკეცილზე სიჩქარე 80 კმ/სთ-მდე მატულობს, წყალზე კი — 7-10 კმ/სთ-მდე ადწეის. კაბინა კომპლექსის მოსახურე 5 სამხედროზეა გათვლილი.

„ოსას“ კომპლექსი კომპაქტური გაბარიტები აქვს და სატრანსპორტო თვითმფრინვით გადატანის საშუალებას იძლევა.

ბრიანსკის ავტოქარხანაში დამზადებული შასები ზალპური ცეცხლის რეაქტიული სისტემა „ურაგანისთვისაც“ გამოიყენება.

საქართველოს მოსახლეობისათვის ცუდი გასასწრებელია გორისა და მამდებარე რაიონების საავიაციო და საარტილერიო დაბომბვები, როცა მშვიდობიან მოქალაქეებს რუსმა სამხედროებმა კასეტური ბომბები დაეყარეს.

საქართველოს შეიარაღებულ ძალებსა და მშვიდობიან მოსახლეობას მშინააღმდეგე კასეტურ ქვეთსაწინააღმდეგო მინი-ბომბებს დატენილ ტყუარებს ზალპური ცეცხლის რეაქტიული სისტემა „ურაგანით“ ესროდა.

გასული საუკუნის 60-იანი წლების ბოლოს საბჭოთა სამხედროებმა კარგად ცნობილი ზალპური ცეცხლის რეაქტიული სისტემა „ურადის“ პარამეტრების გაუმჯობესება მოისურვეს. საცდელ-საკონსტრუქტორო მუშაობა 220 მმ-იანი ახალი ზალპური ცეცხლის რეაქტიული სისტემა „ურაგანის“ შექმნით დასრულდა. სისტემა გამოიცადა და 1975 წელს საბჭოთა არმიას გადაეცა.

„ურაგანი“ გამოიყენება ჯარების თვითმფრინვის ადგილებში თუ მარშზე მოტრეკებით და სატანკო ქვედაწყობების ცოცხალი ძალისა და დაჯგუფებული ტექნიკის, აგრეთვე სამთაური პუნქტების, კავშირის კანძებისა და სამხედრო-სამრწევლო კომპლექსის ობიექტების გასანადგურებლად. შეუძლია საბრძოლო მოქმედებაში ზონიდან 10-დან 35 კმ-მდე მანძილზე ტანკსაწინააღმდეგო და ქვეითსაწინააღმდეგო ნაღმებით დატენილი ტყუარების გატყორცა.

ამოცანათა ფართო სპექტრმა სისტემაში შექმნილი საავტომობილო შასისგან გამოვლინებისათვის ერთად სათანადო ტვირთამწეობაც მოითხოვა. „ურაგანისთვის“ გამოყენებულია „ზილის“ ავტოქარხანაში შექმნილი 13500 მოდელის შასი. თავის დროზე სატრანსპორტო საშუალებად და საარტილერიო სისტემების ბუქსირებისათვის შექმნილი ოთხღერძიანი, მაღალი გამკვლეობის შასი, ბორბლების ფორმულით 8X8, „ურაგანის“ სისტემას კარგად მოერგა.

1963-65 წლებში ბრიანსკის ავტოქარხანამ მისი წარმოება ათვისა, სლაც „პაზ“ 135 MB ინტეგრირი გამოიღოდა.

შასი აღჭურვილია მძლერების კაბინის უკან განლაგებული კარბურატორიანი, V-სებური, რვაცილინდრანი ორი ძრავით, საერთო სიმძლავრით 360 ცხენის ძალი. ასეთვე ძრავებით გამოიღოდა

სატვირთო „ურალი“ 375 D მოდელის ავტომობილები.

თვლების I და IV წყილები მართავდა და ჩარჩოზე ამორტიზატორებით დამოუკიდებელი ტორსიონული დაქრება აქვს. თვლების შუა ღერძები ერთმანეთთან დაახლოებულია და ჩარჩოზე ხისტად მაკრდება. ყველა თვალი წამყვანი და საბურავებში წნევის ცენტრალ-იზებული რეგულირების სისტემით არის აღჭურვილი.

თითოეული ბორცის თვლებს დამოუკიდებელი ძრავა, გადაცემათა, გამანაწილებელი კოლოფები და გვერდითი რულერტორები ამოძრავებს.

სრული წონა ჭურჭვებთან ერთად 20 ტონას შეადგენს. გზატკეცილზე სიჩქარე 65 კმ/სთ-ია. შეუძლია მოუშნადებლად 1,2 მეტრი სიღრმის წყლიანი დაბრკოლებებს დაძლევა. საწვავის რაოდენობა 500-კმ-იან სვლის მარაგს უზრუნველყოფს.

დიწონიან მაღალი გამავლობის ავტომობილებთან ერთად რუსეთის არმიის ავტობარკში მნიშვნელოვანი ადგილი სამეთაურო-სამტაბო დანიშნულების ავტომობილებსაც უჭირავს, რომლის მოვალეობას ულიანოესკის ავტოქარხნის „უაზიკები“, ანუ სამხედროებში „პობიკად“ მონათლული „უაზ 469“ მოდელის (ბორბლების ფორმულა 4X4) მაღალი გამავლობის მსუბუქი ავტომობილები ასრულებენ.

ნახევარ საუკუნეზე მეტია, რაც ულიანოესკის ავტოქარხანა რუსეთის არმიას ავტომობილებს აწვდის და

დღესაც მაღალი გამავლობის მსუბუქი ავტომობილების მთავარ მიმწოდებლად რჩება.

1952 წელს გორკის საავტომობილო ქარხანა „უაზ“ 69 მოდელის მაღალი გამავლობის ავტომობილის გამოშვებას შეუდგა. 1956 წლიდან 69-ე მოდელის წარმოება ულიანოესკის ავტოქარხანას გადაეცა, სადაც „უაზ“ 69-ის ინდექსით 1972 წლამდე გამოდიოდა.

1973-85 წლებში ულიანოესკის ავტოქარხნის კონვეიერდან „უაზის“ გაუმჯობესებული 469-ე მოდელის ავტომობილები ჩამოდიოდა.

„უაზ“ 469 აღჭურვილია კარბიურატორიანი, ოთხცილინდრიანი, 75 ცხენისძალიანი ძრავით. სახლე იყო თვლების რულერტორები, რომელთა ხარჯზე კლირენსმა 300 მმ-მდე აიწია და გამეობა გააუმჯობესა, მაგრამ ბუნხანის ძრავა ყოველ 100 კილომეტრზე 18 ლიტრ საწვავს წევდა.

ლითონის ძარას ბრუნების საზრავი და კაპოტისავე გადასაწევი საქარე მინა აქვს. სალონი სამხედრო მანქანისათვის დამახასიათებელი უბრალოებით გამოირჩევა. მარტვიი ხელსაწყოების დაფა, სალონის კარები პერმეტრულად არ იკეტება და მოძრაობის დროს ძლიერ დამტყვრ-იანებას იწვევს, ხოლო კარების სახელურს გასაღებით ჩამტყვტვ კი არ ჰქონდა.

მთელი რავი ტექნიკური სიახლეების „უაზის“ ახალ, 3151-ე მოდელზე გამოიწინადა, რომლის წარმოება 1985 წელს დაიწყო. ძრავას სიმძლავრემ 80 ცხენის ძალამდე მოიმატა და მაქსიმალურმა სიჩქარ-

ემ სათში 100 კილომეტრს შეადგინა. ავტომობილი აღჭურვილია მუხრუჭების გაყოფილი სისტემით, უსაფრთხოების სარტყლით, გაუმჯობესებულია, ხელსაწყოების დაფა, ოქმცა საჯილი ნაწილი ძველი დარჩა.

„უაზის“ კიდევ ერთი მოდელი — 452A სანიტარიულ ქვედანაყოფებში არმიულ სამასხურს შეუცვლელად განაგრძობს. ავტომობილის ლითონის მთლიანად დახურული ძარა და მძლიოზივან გამავლობი სანიტარიული განყოფილება აქვს, რომელიც ოთხ მწილიარე და სამ მჯდომარე დაჭრილს ან ავადმყოფს იტყვს. ავტომობილი ძარის გამათბობლით არის აღჭურვილი.

„უაზ“ 452A-ის სრული მასა 1900 კილოგრამია და სავალი მაქსიმალური 95 კილომეტრით გადაადგილება შეუძლია.

ულიანოესკის ქარხნის ერთ-ერთი ბილი მოდელი „უაზ“ 3159 „პარნია“, რომლის ბაზაზე სამხედრო ვარიანტი — „უაზ“ 2966 შეიქმნა. ავტომობილის ლითონის დაგრძელებული ძარა აქვს, რომელიც 10 კაცს ან ერთ ტონამდე ტვირთს იტყვს. წინა ხიდის დაკიდება ზამბარებზეა, გაუმჯობესებულია უფრო განიერი 16-დამიანი საბურავები. ოქმცა „უაზის“ სუსტი მხარის — ბუნხანის ძრავა დიხელის ძრავით შეცვლა მაინც არ მოხერხდა.

მიღწერსებულ-დამძიმებული „უაზი“ წონით უკვე გორკის ავტოქარხნის „ტვირს“ უახლოვდება, მაგრამ სახის-პლუტაციო მანქნეებლებით, დაჯავშნითა და შეიარაღებით მას ბევრად ჩამოუვარდება.

საბჭოთა და შემდგომში რუსული წარმოების ავტომობილები სუსტი საწარმო ბაზის გამო ტექნიკური სიახლეებით არასოდეს გამოირჩეოდნენ, მისი შექმნელებისათვის პირველხარისხოვანი ყოველთვის ავტომობილის სამხედრო მსხნებისათვის მორგება იყო. აქცენტი რადენობასა და არა ხარისხზე კიდებოდა.

საბჭოთა-რუსული წარმოების სამხედრო ავტომობილებს პოსტსაბჭოთა სერვის ქვეყნების შეიარაღებულ ძალებში კვლავინდებურად წამყვანი ადგილი უკავია. მათი ერთი ნაწილი ჯერ კიდევ საბჭოთა კავშირის დამლის შემდეგ შემორჩა, ხოლო მეორე კი ერთხელი შეიარაღებული ძალების მშენებლობის პროცესშია ნაყილი.

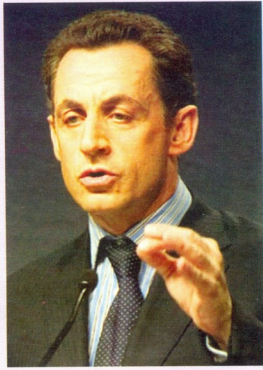
ამ ძარის ხელიდან გამუგა რუსეთის არ სურს და ძველ მოდელებში უნაშენელო ტექნიკური სიახლეების შეტანით თანამკებრობის ქვეყნების სამხედროების დაინტერესებას ცდილობს.

ომერატიულ-ტაქტიკური დანიშნულების სარაკეტო კომპლექსი „ისკანდერი“

როგორი ქვეყნის საზღვარსაშორი იქნება კომპრომატების სპირაში

ოქტომბრის მეორე ნახევარში, როდესაც მთელი ევროპა, და შიშობდა ითქვას, მთელი მსოფლიოც, რუსეთისგან „სარკოზი-მედევევის“ შეთანხმების შესრულებას ელოდა, საფრანგეთის პრეზამი პრეზიდენტ ნიკოლა სარკოზის მაკომპრომეტებულ ლი სტატია დაიბეჭდა. ეს მასალა უმაღ აიტაცა რუსეთის „თავისუფალმა“ მასმედიამ და დამნაშავეც სწრაფადვე იპოვა. ჯერ ისიც კი არ არის გარკვეული, კომპრომეტები სიმართლა თუ არა და როგორ მოხვდა ეონფედენციალური ინფორმაცია პრესაში, რომ რუსეთის საგარეო დაზვერვასთან დაახლოებულმა „მოსკოვ პოსტმა“ სარკოზის ეომპრომეტაციაში აშშ-ის ადმინისტრაცია და სპეცსამსახურები, კერძოდ კი ცენტრალური სადაზვერვო სააგენტო დადასტურა. პუბლიკაციის ხელისუფლების გათვლა რთული არ არის, მათ უნდათ რუსეთ-საქართველოს ომის პრობლემების მიზეზთა და სარკოზის წინააღმდეგ სენსაციური მასალების გამოქვეყნებით საფრანგეთის პრეზიდენტის „განეიტრლება“ და საფრანგეთ-აშშ-ის ურთიერთობის გაფუჭება.

(გაგრძელება)
დასაწყისი იხ. „არსენალი“
№22-23

საფრანგეთის სპეცსამსახურები დღეს

დღისათვის საფრანგეთის სპეცსამსახურების საერთო შემადგენლობა (მხოლოდ შტატის თანამშრომლები) 13 ათასზე მეტია. ისინი სამ სხვადასხვა სამინისტროს ექვემდებარებიან.

I. თავდაცვის სამინისტროს სისტემაში მოქმედებს სამი დამოუკიდებელი სპეცსამსახური.

ა. საგარეო უშიშროების გენერალური დირექცია — შეიქმნა 1982 წელს, როდესაც საფრანგეთის პრეზიდენტმა ფრანსუა მიტერანმა პირადი ძალაუფლების განმტკიცების მიზნით თავდაცვის მინისტრად 1981 წელს შეიარაღი და თანამაზრე ჩარლზ ერნუ დანიწა.

90-იანი წლების დასაწყისში დასავლეთ ევროპის პრესაში გამოქვეყნდა დოკუმენტური მასალა ჩარლზ ერნუს შესახებ. ირკვევა, რომ ერნუ დიდხანს იყო კაგებეს აგენტად და საიდუმლო ინფორმაციას წყდოდა მოსკოვს.

ამჟამად ამ სპეცსამსახურში 5 ათასამდე თანამშრომელია, მათ შორის — 3300 სამოქალაქო, ხოლო 1700 სამხედრო პირია. „საიდუმლო ფრანგული იარაღია“ ის, რომ თანამშრომელთა 25% ქალია.

ეს სპეცსამსახური ფორმალურად თავდაცვის მინისტრს, რეალურად კი საფრანგეთის პრეზიდენტს ექვემდებარება. 2002 წლიდან მის ხელმძღვანელობას კადრის დალომატი პიერ ბროშანი. ცოტა ხნის წინ გავრცელებული ინფორმაციის თანახმად, ბროშანი ძალუ დატოვებს პოსტს.

ბ. 1992 წელს შეიქმნა სამხედრო დაზვერვის სამსახური. მის შემადგენლობაში 2000 თანამშრომელია.

ამ სტრუქტურის მართალია ამოცანებია:

- 1. სამხედრო, სამხედრო-პოლიტიკური და სამხედრო სამეცნიერო-ტექნიკური ინფორმაციის მოპოვება;
 - 2. ინფორმაციის პირუდადი დაშუქება და ანალიზი;
 - 3. კონკრეტული რეკომენდაციების მომზადება ქვეყნის პოლიტიკური და სამხედრო ხელმძღვანელობისათვის;
 - 4. სარბილო ოპერაციების წინ ტაქტიკური და სტრატეგიული ინფორმაციის მოპოვება, ანალიზი და მისი გამოყენება სარბილო გეგმად;
 - 5. მიწინააღმდეგის ზურგში დიფერსიების ჩატარება.
 - გ. სამხედრო კონტრდაზვერვის სამსახური — შეიქმნა 1981 წელს, შტატში 1600 თანამშრომელია.
- II. საფრანგეთის შინაგან საქმეთა

სამინისტროს ექვემდებარება ორი სპეცსამსახური, რომელთა ძირითადი ფუნქცია ქვეყნის შიგნით უშიშროების უზრუნველყოფაა.

ა. კონტრდაზვერვის სამსახური — 1500 სამტატო ერთეული და

ბ. გენერალური დაზვერვის სამსახური — 3200 სამტატო ერთეულით

ორივე სპეცსამსახური ნაციონალური პოლიციის გენერალურ დირექციაშია გაერთიანებული, სადაც ტერორიზმთან ბრძოლის კოორდინაციის ცენტრიც (შეიქმნა 1984 წელს, შტატი — 30 თანამშრომელი) შდის. ცენტრის ფუნქციათა: ტერიორისტულ საფრთხეებთან დაკავშირებული ინფორმაციის მოპოვება, ანალიზი და რისკების პროგნოზირება.

III. საფრანგეთის ეკონომიკისა და ფინანსთა სამინისტროს დაქვემდებარებაშია საფინანსო დაზვერვის სამსახური 650 სამტატო ერთეულით.

IV. პრეზიდენტის უსაფრთხოების გვუფი — შეიქმნა 1983 წელს, პრეზიდენტ ფრანსუა მიტერანის გადაწყვეტლებით. პირველი შუფი პოლკოვნიკი იყო კარი იყო. პირადი შემადგენლობა 100 თანამშრომელს შეადგენდა. შიჯარი ფუნქცია საფრანგეთის პრეზიდენტის დაცვა. 1995 წელს, როდესაც ფაქ შირაჟი ქვეყნის პრეზიდენტი გახდა, მნიშვნელოვნად შეცვალა ამ გვუფის სტრუქტურა. პირადი შემადგენლობა 52 თანამშრომელად შეცვალა

და, საიდანაც 26 თვდაცვის სამინისტროს ფინანსების, ხოლო 26 მიზანგან საქმეთა სამინისტროს ოფიციაა. ქვეყნის პირველი პირის პირად მცველთა საშუალო ასაკი 32-35 წელია.

საფრანგეთის სპეცსამსახურები ბოლო დრომდე ურთიერთიშობაში კლავდნენ დროს. არაბთა ყველას სახელით ცნობილი ფრანგული კოშკია „მაღალი ქერათმიანი მამაკაცი“, სადაც მთავარ როლს პიერ რამზარი ასრულებს. ამ ფილმში მწარედ დასცინიან საფრანგეთის სპეცსამსახურების როულ ორგანიზაციულ სტრუქტურას, ოპერატიულ მუშაობაში მოუქმელობასა და ბიუროკრატას.

საფრანგეთის სპეცსამსახურების დაფინანსება

საფრანგეთის სპეცსამსახურები, ძირითადად, ბუჯეტდანი ფინანსდება. დაფინანსების მოცულობა დიდად ჩამოუვარდება აშშ-ის, დიდი ბრიტანეთისა და რუსეთის სპეცსამსახურებისთვის გამოყოფილ თანხებს.

საბიუჯეტო დაფინანსების პარალელურად, საფრანგეთის სპეცსამსახურები სპეციალური საიდუმლო სახელმწიფო ფონდებიდანც ფინანსდება. უნდა ითქვას, რომ სპეცსამსახურების დაფინანსებლად და ქვეყნის თავდაცვისუნარიანობის გასამტკიცებლად სპეციალური არასაბიუჯეტო ფონდების გამოყენება მსოფლიოში მიღებული და საკმაოდ გავრცელებული პრაქტიკაა.

ჩემი აზრით, სპეცსამსახურების ოპერატიული საქმიანობისთვის ასეთი ფინ-

ანდების არსებობა მართალია ეუცილებელი და მიზანშეწონილია. თითხ წლის წინ ჩვენს ქვეყანაშიც შეიქმნა თავდაცვის ფონდი და შედეგმაც არ დააყოვნა — აღარ იყო საჭირო სირბილი და ჩვენსა ფინანსთა სამინისტროსა და ხაზინაში, — სპეცოპერაცია გეფარდება, აგენტურისთვის სასწრაფოდ ფული გვეზიდება, საჩუკეი ვაკკლებმა, მიღწერებისთვის ფული არ გვეყოფნის, თანაშრომელს სასწრაფო მკურნალობა სჭირდებაო და ა.შ. მაგაზამ ერთი წლის შემდეგ, 2005 წლის გაზაფხულზე, მავანი მაღალიმხი-კვლევის წყალობით ფონდის სრული დისკრეტირება მოხდა. ჭირი და მართალი ერთმანეთში აირია, რასაც იაფფასიან სენსაციებს გამოკიდებულმა ფურნალისტებმა შეუწყვეს ხელი. გადაუღწეულ-ბილი ინფორმაციის ბურუსში მოხელეები და ერთ-ერთი უძველესი პროფესიის წარმომადგენლები ერთმანეთს ევაბრებოდნენ, საქმე კი ქვეყნის თავდაცვისუნარიანობის განსაზღვრებლად ქართული მიზნულსმეგობის მიერ ნებაყოფილად მიხუტის ჩაირიგება შეუერნდა. წინანდელი საყოფელთაო კორუფციის შემდეგ ბელს ჯერ კიდევ არ სჯერა, რომ ქართველს მაღალი ხელფასით პატიოსნად მუშაობა შეუძლია.

ერთი წლის განმავლობაში სპეცფონდების არსებობამ ცხადზე, რომ ისინი მიზილურობასა და ოპერატიულობას სჩქენ ჩვენს სპეცსამსახურებს. საზოგადოების კონტროლი კი მსოფლიო უნდა მისჯალმონ ჩვენი ძალეფანი მინისტრები, რადგან ეს მათ ინტერესიც უნდა იყოს.

საფრანგეთში მოქმედი კანონმდებლობის თანახმად, ყოველწლიურად ქვეყნის ბიუჯეტდანი განსაზღვრული თანხა პრემიერ-მინისტრის სპეციალურ ფონდში ირიცხება. მისი განმარტულდება და თანხების ხარჯვის მონხრობობაზე პასუხისმგებელი ქვეყნის პრემიერ-მინისტრია. ფონდის დანიშნულებაა ფირად დელიკატური სპეციალური ოპერაციების, მათ შორის სპეცსამსახურების განსაკუთრებით სასწრაფო და საიდუმლო ოპერაციების დაფინანსება. ფონდის მოცულობა ბუჯეტზე და მოკიდებული. მაგალითად, 2000 წელს ფონდის მოცულობამ 393 მლნ ფრანკი შეადგინა. საყურადღებოა, რომ საქცილისთვის და ოპერაციების ოპერატიულად დასაფინანსებლად ფონდში ნაღდი ფულია, რაც გამოირიცხავს ფინანსთა სამინისტროსთან ბიუროკრატულ დამოქირანასა და საბანკო ოპერაციებთან დაკავშირებულ რუტინულ პროცედურებს.

სპეცსამსახურების გადაღუდეგელი საკურობისთვის 2000 წელს ფონდდანი 48 მლნ ფრანკი გამოიყო, ხოლო დარჩენილი თანხა დაიხარჯა: სხვა ქვეყნების პრეზიდენტებისა და მთავრობის მეთაუ-

როთა მიღება-გამასწინებლბაზე-პრეზიდენტის, პრემიერ-მინისტრისა და ცალკეული მინისტრის აპარატების გაუთვალისწინებელი ადმინისტრაციული ხარჯების დაფარებაზე; აპარატის თანაშრომელთა მატერიალურ წახალისებაზე (დაშვებულთა ყოველთვიური ხელფასზე 2-5 ათასი ფრანკი დანახარჯებით მცემმა და თანაშრომელთათვის, რომლებიც განსაკუთრებით მნიშვნელოვან, საიდუმლო ან სასწრაფო დაგეუბას სარეკლებენ).

სპეცსამსახურის ხელმძღვანელები მართო საქართველოში არ უყენად დფინანსების სძირეფის, ასეა საფრანგეთშიც. ისინი პრემიერ-მინისტრის სპეცფონდდანი გამოყოფილ თანხების მნიშვნელოვან ნადას მოითხოვენ.

ქართული ფურნალისტებეითი საფრანგეთის მასშედაც ამ ფონდის საქმიანობის მაქსიმალურ გამჭვირვალობას მოითხოვენ.

სარკოზი საფრანგეთის სპეცსამსახურების გაკონტროლებას ცდილობს.

ერთ წელზე ცოტა მეტია, რაც ნიკოლა სარკოზი საფრანგეთის პრეზიდენტი გახდა და უკვე ნათელია, რომ ორი სამრეზიდენტო ვადა მისი სარკოზმა მინიშნულა. სუპერენერგიულმა ნიკოლამ კარგად იცის, რომ ქვეყნის სპეცსამსახურების სრული გაკონტროლების გარეშე პოლიტიკური კონკურენტების (უბირეკლესად კი სოციალისტების ლიდერის სეფელი რუაილის) დაძარცვება გაუძლებელია.

საინტერესოა, რომ 2007 წლის ზაფხულამდე საფრანგეთის სპეცსამსახურები, ფაქტობრივად, საპარლამენტო კონტროლის გარეშე მუშაობდნენ. ახალარჩეული პრეზიდენტი ნიკოლა სარკოზის პოლიტიკური მხარდამჭერების ძალისხმეებით 2007 წლის ივლისში საფრანგეთის ერთეულმა კრებამ მიიღო კანონი საპარლამენტო კომისიის შექმნის შესახებ. კომისიამ საფრანგეთის სპეცსამსახურებზე პოლიტიკური მონიტორინგი უნდა ჩატაროს.

პარალელურად, სარკოზი შეუდგა სპეცსამსახურებში თავისი კადრების დანიშვნას. კონტრდაზვერვის უფროსად ბერნარ სკარსინი დანიშნა, რომელიც 1955 წელს დაიბადა მარკოზი, კორსიკელი ემიგრანტის ოჯახში. 23 წლიდან მუშაობდა საფრანგეთის პოლიციაში, სადც განხლება რეატიდანი სამსახურის უფროსამდე. ნიკოლა სარკოზის მთრეფ გაღაწევიტილები კი ასევე მისი პოლიტიკური კარიერის განმტკიცებას ექსახურებოდა, როდესაც ნაციონალური პოლიციის გენერალური დირექციის უფროსად საფრანგეთის ბუქეშობის მფეობარი ფრედერიკ პეშენარი დანიშნა.

გისინი ალფაფვილი

სარკოზის ყოფილი, და საგარეულად მომავალი კონკურენტი საბრეზიდენტო არჩევნებში სეგოლენ რუაილი

გამცანით სამყაროს «არსენალთან» ერთად!

„მსოფლიოს დიდი ილუსტრირებული ატლასი“ სარეჟრად!

გამოიყარეთ 1 წლით შურნალი „არსენალი“ და მიღია სახლის
ქიდავ მიიღოთ ერთი გამოცემა და მიიღეთ სარეჟრად
„მსოფლიოს დიდი ილუსტრირებული ატლასი“ 36 პირებით

გამომცემლობა
„აალიტრა-ს-ი“
38 საბი
გაბატალოვან
ერთ-ერთი:

„ვეფხისტყაოსანი“

„დიდი საგაგილო
ენციკლოპედია“

„დიდი წიგნი
სალოკნებაზე“

მიღია სახლი „აალიტრას“ გამოცემები:

დასახელება	1 წლ. შური	36 პირებით 1 წლი. განილა	შური 1 წლით
კვირის პალიტრა	1.00	52	52.00
სიბრძნე და სწავლა	1.00	260	260.00
შაჰლა სიხლა	0.80	52	41.60
გზა	0.80	52	41.60
კრიტიკა	1.00	52	52.00
არსენალი	1.50	26	39.00
კარგა	1.00	26	26.00
ოჯახის მარნალი	1.00	26	26.00
კარგული	0.50	52	26.00
საბავშვო კარგული	1.00	52	52.00
პროფილი	5.00	12	60.00
ლალი	0.50	312	156.00
პირანი	5.00	12	60.00
რსპალი	1.00	52	52.00
ლიტერატურული პალიტრა	2.00	12	24.00
Georgian Journal	2.00	52	104.00

დაგვიკავშირდით: პრინსა და წიგნების გაბატონების

საბავშვო „ელვა.ჯი“

www.elva.ge

T: 38 26 73; 38 26 74

elva@kvispalitra.com

შპს-ის მიერ შექმნილია იტალიის ფრანკო-
ნაილ ცენტრში, წყნისა და გიორგილი კვირების პალატა შეიქმნა „ელვა.ჯი“-ს
საბავშვო გუნდის წევრებმა. აღნიშნული წევრების შეგნების დახურული ინტერნატი.

თითოეული წიგნის თასის

29 ლარი

თქვენ ყი მას ყოფსლოც მიიღობთ!

ოკუპანებმა მოღარნიშებულ ღაშის „ნიანგები“ — Ми-24ПН-ები გაპოიყენეს

ეს სურათი კებვთანაა ბული და კარგად ჩანს, რომ პაერში რუსული მოდერნიზებული Ми-24ПН-ია

ომის შემდეგ მე-4 ქვეითი ბრიგადის ერთ-ერთი მებრძოლი ერთ საინტერესო ფაქტზე ესაუბრა „არსენალს“. კრძოდ, 10 ავჯეტის დამეს სოფელ ნიჭნის ახლოს ორ ქართულ ტანკს რაკეტები მოხვდა. წესით უკუწეო დამესი გაწერებული ტანკების მოძებნა და მისნამი ამოღება მწელი უნდა ვოფილიყო, მაგრამ რაკეტები მოხვდა სწორედ იმ ტანკებს, რომელთა დიზელის ძრავები ახალი ჩამქრალი იყო.

შეიძლება ვეფარაუდოთ, რომ ახალჩამქრალი ძრავების სითბური გამოსხელება უკრ კიდევ დიდი იყო, რაც აღმოჩინა მტრის თბური დამიზნების ტანკსაწინააღმდეგო სისტემამ და ზუსტად გამოსუვა რაკეტები. მებრძოლის თქმით, დამის ხედვის ხელსაწყოთი შეუუღმფრუნც შეამჩნიეს...

ეტყობა, ჩვენს Т-72-ებს რუსული Ми-24-ით ნასროლი მართვადი ტანკ-

საწინააღმდეგო რაკეტები ШТУРМ-В ან Атака მოხვდა, მაგრამ ჩეკულებრივი Ми-24 დამით უზუსტეს გასროლას ვერ მოახერხებდა, მით უმეტეს, პილოტებს გაუჭირდებოდათ ძრავანამქრალი და გაწერებული ჩვენს ტანკების აღმოჩენა.

ამიტომაც ვეჭვობთ, რომ მტერმა მოდერნიზებული „ნიანგი“ (ხანდახან ასეც უწოდებენ Ми-24-ებს) Ми-24ПН-ი გამოიყენა.

თვის დროზე „არსენალმა“ ვარაუდი გამოთქა, რომ 2007 წლის 11 მარტს ზემო აფხაზეთში შეტევა დამით სწორედ ასეთმა შეუუღმფრუნმა განახორციელა და მისი ზუსტად ნასროლი Атака-ის ტიპის ტანკსაწინააღმდეგო რაკეტა მოხვდა სოფელ აუაგაში აღმინსტრაციის შესიბას...

„არსენალის“ ვარაუდი, ეტყობა, მარ-

თლდება, რადგან ინტერნეტში მიეფაენით რუსი ფოტომოფარულის კადრებს, რომელსაც ის ოკუპანტებთან ერთად ცხინვალში შემოსვლისას იღებდა.

ფოტოზე აღბეჭდილია სოფელ კეხვის თავზე მოტრიალე ორი რუსული საბრძოლო შეუუღმფრენი, რომელთაც ერთ-ერთი ნამდვილად მოდერნიზებული Ми-24ПН-ია.

ეს კი ამყარებს ჩვენს ეჭვს, რომ ნიჭნთან ქართულ ტანკებს ზუსტი სა-

Ми-24ПН-ის ძირითადი გარე განმასხვავებელი ნიშნებია დამოკლებული ფრთები და ცხვირში დამონტაჟებული თბოვიზორი

რატო დარტყმა სწორედ ასეთმა მოდერნიზებულმა **Ми-24-მა** მოაყენა.

მოდერნიზებული **Ми-24П** ჩვეულებრივი **Ми-24**-ისგან განსხვავდება ავიაკლებული ფრთებით და ცხვირში (მდინავი-იპერატორის წინ) დაყენებული თბოეზური სამხინთი **Зарево**. სწორედ „ზარევის“ შექმლა დამო-

მოქმინა ძრავაჩამკვრალი ქართული ტანკების თბოი ექვეტი, რაც მდინავი-იპერატორს საშუალებას მისცემდა ტანკსწინააღმდეგო მართავი რაკეტა ზუსტად სამიზნისკენ გაეშვა. დამოი ფრინას ამ მოდერნიზებული დამრტყმელი შეველმფრენის ეკიპაჟი იყენებს **МОМБ-1** **СКОСОК**-ის ტიპის და-

მის ხედვის სათვალეებს. ქართული არმიის მესვერებმა უნდა გაითვალისწინონ, რომ რუსი ოკუპანტები მართალია შუზღულულად, მაგრამ მანაც იყენებენ შუდარებით თანამედრეუ და ექვეტიან საბრძოლო სისტემებს.

ირაკლი ალადაშვილი

ქილევ ერთი **Cy-24-ის** ჩამოვლავის ფაქტი

რუსეთ-საქართველოს ხუთდღიანი ომის შემდეგ, ინტერნეტში ჩამოვლავული თუ დაზიანებული რუსული თვითმფრინავების სულ ახალ-ახალი სურათები წნდება. „არსენალის“ მიერ მოძიებულ ერთ-ერთ ასეთ სურათზე, ჩამოვლავებული რუსული თვითმფრინავია ასახული. თუმც არც ისე კარგი რაკურსით გადაღებული სურათების გამო ჩვენ თავიდან ჩამოვლავული თვითმფრინავის ამოცნობა საკმაოდ გაგვიჭირდა. დამატებითად ამას ფრაგმენტების ძლიერი დაზიანება ემატებოდა. სავარაუდოთ თვითმფრინავი პარაშეუ, ან მისწავ ჩამოვრდნის შემდეგ აფეთქდა.

ჩამოვლავებული თვითმფრინავი საფრონტო ბომბ-დამშენი **Cy-24M**-ია (არ არის გამოცხადებული, რომ ეს მისი მხვერავი ვარიანტიც **Cy-24MP** იყოს). ძლიერი დაზიანებების მიუხედავად, ამის დადასტურება ერთ-ერთ სურათზე ასახული ფრაგმენტით შეიძლება, სადაც ერთმანეთის გვერდიგვერდ ორი საქმენია განლაგებული. რაც იმაზე მიუთითებს, რომ თვითმფრინავი ორმა-ვიანია. თავდამრველად ჩვენ ის **Ty-22M3** გვევლინა, რომელიც ქართველებმა მუხნიიტებმა ცხრა აგვის-

ტოს ჩამოვლავეს. დამატებითად ფრაგმენტებში **Cy-24**-ის ამოცნობაში ჩვენ ამ თვითმფრინავის საქმენების ქვეშ, შემონაკვრზე (ამ თვითმფრინავზე ძრავების საქმენებს ფუზელაჟის შემონაკვრი სრულად ფრავს) არსებული სწავების და ზეთის სისტემების სადრენაჟო მილები დაგვეხმარა.

სამწუხაროდ ჩვენ ვერ შევედით ამ თვითმფრინავის ეკიპაჟის შესახებ რაიმე ცნობის მოპოვება. თუმც იმას, რომ ეს თვითმფრინავი რუსულია, კლი-სა ან ფრთის ზედა შემონაკვრზე (ფრთის ქვედა შემონაკვრი რუსეთის სამხედრო-საჰაერო ძალების **Cy-24**-ებზე თითრ

ფერშია შეღებილი) დახატული წითელი ვარსკვლავი ადასტურებს.

სხვათა შორის ოფიციალური მოსკოვი დღემდე არ ადასტურებს ასეთი ტიპის თვითმფრინავის დაკარგვას რუსეთ-საქართველოს ომში, თუმცა ფოტო-ფაქტებზე დაყრდნობით უკვე შეიძლება ორ ჩამოვლავულ რუსულ **Cy-24**-ზე ვისაუბროთ (მეორე ასეთი **Cy-24M**-ის ფრაგმენტები ს. ძევერავი ადმოცნდა)

თამარ აულუხაშვილი

ჩამოვლავებული თვითმფრინავის ფრაგმენტებში **Cy-24**-ის ამოცნობა საქმენების ქვედა მხარეზე, შემონაკვრზე დამატებული სადრენაჟო მილებით შეიძლება

აბერიკული რაკეტსაწინააღმდეგო თავდაცვის სისტემა

**ქურნალის წინა ნომერში ჩვენ რუსული
რაკეტსაწინააღმდეგო თავდაცვის სისტემა
განვიხილოთ. ამჯერად კი ამერიკულზე ვისაუბრებთ.**

აშშ-ში რაკეტსაწინააღმდეგო თავდაცვაზე მუშაობა, პრაქტიკულად, საბჭოთა კავშირის პარალელურად დაიწყო. 1958 წელს შეიარაღებაში მიღებული საზენიტო-სარაკეტო სისტემა „ნაიკ-ჰერკულესი“ მუდმივ მოდერნიზაციას განიცდიდა და 1960 წლის 3 თვის მან წარმატებით გადაუჭრა გზა „კაბრადის“ ტიპის ბალისტიკურ რაკეტას. ავისტომი ექსპერიმენტი გაიმართეს — რაკეტამ 51კმ-ის მანძილსა და 18კმ-ის სიმაღლეზე გადაუჭრა სამიზნეს გზა. მიუხედავად ამისა, მისი შესაძლებლობები საკონტინენტთაშორისო ბალისტიკური რაკეტის გასანადგურებლად არასაკმარისი იყო.

1955 წლიდან აშშ რაკეტსაწინააღმდეგო თავდაცვის სისტემის შექმნას უფრო სერიოზულად მიუდგა — 1954 წელს საბჭოეთმა ორბიტაზე პირველი ხელფურეი თანამგზავი გაიყვანა. 1956

წელს პენტაგონმა ფირმა „ბელ ტელეფონთან“ გააფორმა კონტრაქტი საკონტინენტთაშორისო ბალისტიკური რაკეტებისგან თავდაცვის სქემების შემუშავებაზე. პროექტის ფარგლებში რაკეტა „ნაიკ-ზევისი“ შეიქმნა, რომელმაც 1962 წელს საკონტინენტთაშორისო ბალისტიკურ რაკეტა „ატლასის“ გადაუჭრა გზა, თუმც მასთან უშუალო კონტაქტის გარეშე. სამსაფეხურიანი სქემის მიხედვით შექმნილი „ნაიკ-ზევისი“ 10 ტონას იწონიდა, სტარტს მიწისქვეშეთიდან იღებდა და სამიზნესთან მიახლოებისას მისი სიჩქარე 1600მ/წმ-ს შეადგენდა. თეორიულად, რაკეტას სამიზნის განადგურება, მათ შორის კოსმოსური აპარატებისაც, 240კმ-ის სიმაღლეზე შეეძლო, მაგრამ პროექტი ექსპერიმენტული იყო და მის ბაზაზე მომავალი რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემა უნდა შექმნილიყო. სისტემა „ნაიკ-

ზევისი“ წყნარი ოკეანის ცენტრალურ ნაწილში, მარშალის კუნძულებზე, ატოლ კუაჯალინზე განათავსეს, რომელიც შედგომაში ამერიკის მთავრანტისარაკეტო პოლიგონად იქცა.

50-იანი წლების ბოლოს მუშაობდნენ კოსმოსური საშუალებების გამოყენებით შესაქმნელ ანტისარაკეტო სისტემა „ბუმბიზე“, მაგრამ იმდროინდელი ტექნოლოგიები არ იძლეოდა მისი ხორცშესხმის საშუალებას.

1963 წელს აშშ-ის თავდაცვის მინისტრ რობერტ მაკნამარას განკარგულებით დაიწყო მუშაობა ახალი სახის ანტირაკეტა „ნაიკ-იქსზე“, რომელიც წინამორბედებისგან გზაგადაჭრის გაზრდილი მანძილითა და მანევრულობით გამოირჩეოდა. ეს რაკეტა, რომელიც შედგომაში ცნობილი გახდა როგორც LIM-49A Spartan-ი, ფირმა McDonnell-Douglas-მა 1965 წელს შექმნა და ჩანაფიცრის თანახმად რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემა Safeguard-ის შემადგენლობაში უნდა შესულიყო. ამ რაკეტას სამიზნისთვის გზა მაქსიმალურ, 550-700კმ-ის დისტანციამდე

2013 წლისთვის აშშ-ს ოთხი ასეთი SBX-ის ტიპის საზღვაო ბაზირების რაოდერი ეყოლება

**ანტირაკეტა
„ნაიკ-ზევისის“
სიჩქარე
1600მ/წმ-ს
შეადგენდა და
თეორიულად მას
სამიზნის
განადგურება
240კმ-ის
სიმაღლეზე
შეეძლო**

უნდა გადაეკურა. ახლო მანძილისთვის კი ფრმა Martin Orlando-მ ანტრაკტა Sprint-ი შექმნა, 46,კმ-იანი გზის გადაჭრის დისტანციით.

სამსაფეხურიანი სქემისას Spartan-ის სიგრძე 16,8მ-ს შეადგენდა, სასტრუქო მასა — 13ტ, ფრენის მაქსიმალური სიჩქარე კი ბგერის 7 სიჩქარეს უტოლდებოდა. მის სამძვინსთვის გზის გადაჭრა 250-550კმ-ის დაიპაზონში შეუძლო დე 5მტ-ის სიმძლავრის ბირთვული საბრძოლო ქობინი ჰქონდა.

ანტირაკტა Spartan-ის პირველი საცდელი გაშვება 1968 წლის 30 მარტს შედგა, 1971 წელს კი მან სტრატეგიულ რაკეტა „მინიტემს“ გადაუჭრა გზა.

რაკეტსაწინააღმდეგო თავდაცვის კომპლექს Safeguard-ში შემავალი მეორე ანტირაკტა Sprint-ი ახლო მანძილზე მაქსიმალურ, 30კმ-ის სიმაღლეზე გზაგადასაჭრელად იყო განკუთვნილი. ორსაფეხურიანი სქემის მიხედვით შექმნილი ანტირაკტის სიგრძე 8,2მ-ს შეადგენდა, სასტრუქო მასა — 3049კგ, ფრენის მაქსიმალური სიჩქარე კი ბგერის თორმეტ სიჩქარეს უტოლდებოდა. ასეთი მაღალი სიჩქარის გამო სტრატისას რაკეტის აჩქარება 30-40გ-ს შეადგენდა.

ანტირაკტის საბრძოლო აღჭურვის ერთ-ერთ ვარიანტს ნეიტრონული საბრძოლო ქობინი წარმოადგენდა. ამერაკელი სპეციალისტების აზრით, მიწინააღმდეგის საბრძოლო ქობინის ახლოს აფეთქებული ასეთი ჭურვის ნეიტრონები, მწყობრიდან მის ელექტრონულ აპარატურას გამოიყვანდნენ.

1970 წლის 23 დეკემბერს ანტირაკტა Sprint-ის პირველი საცდელი გაშვება შედგა, ერთი წლის შემდეგ კი მან გზა გადაუჭრა წყალქვეშა ნაგებზე ბაზირებულ Polaris-ის ტიპის საკონტინენტთაშორისო ბალისტიკურ რაკეტას.

1967 წლის თებერვალში აშშ-ის მთავრობამ რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემა Safeguard-ის განთავსების რამდენიმე ვარიანტის განხილვა დაიწყო. „A“ ვარიანტი საბჭოთა რაკეტებისგან აშშ-ის 25 დიდი ქალაქის დაცვის სახაზავა მიზნად. ამ შემთხვევაში სისტემა 10 მილიარდ დოლარი იჯდებოდა, „B“ ვარიანტი — 20 მილიარდი დოლარი და 50 ქალაქის დაცვის ითვისება. აშშ-ის მთელი ტერიტორიის დაცვა კი ქვეყნის ბიუჯეტს 25-30 მილიარდი დოლარი დაუჯდებოდა. სიძვირის გამო ეს ვარიანტი ამერიკის მთავრობამ არც კი განიხილა.

სისტემა Aegis-ის ძლიერი ფაზირებულიცხაურიანი რადარს საშუალებით სამიზნის აღმოჩენა წვალში, წვალქვეშ, პაერსა და ხმელეთზე 190კმ-ის რადიუსში შეუძლია

რამდენიმე წლით ადრე კონგრესმა უარყო რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემა Sentinental-ი, რომელიც Safeguard-ის პარალელურად იქმნებოდა და 25 დიდი ქალაქის დასაცავად იყო განკუთვნილი. მის სარაკეტო კომპლექტაციაში შორი მოქმედების მოდერნიზებული ოთხ-საფეხურიანი შპარტან-2 და გაუმჯობესებული მახასიათებლების მქონე ახლო მოქმედების Sprint-ის ტიპის ანტირაკეტები უნდა შესულიყო. პროექტის ღირებულება 5 მილიარდ დოლარს შეადგენდა.

შუახდებელია იფიქრებდნენ სწოდა რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემა Safeguard-საც, მაგრამ ჰენტიგონმა, რომელიც ამ პროექტს ლობირებდა, საქმე ბოლომდე მიყვანა და კონგრესის გადაწყვეტილებით მის შემადგენლობაში 1000 ანტირაკეტა უნდა შესულიყო — 300 Spartan-ი და 700 Sprint-ი. თუმცა განვითარებულმა მოყვანებმა აშშ-ის მთავრობის გვეგებში კორექტულები შეიტანა.

1972 წლის 26 მაისს აშშ-მა და საბჭოთა კავშირს შორის გაფორმდა ხელშეკრულება რაკეტსაწინააღმდეგო თავდაცვის საშუალებების შემცირების შესახებ. ხელშეკრულების თანახმად, მხარეებს რაკეტსაწინააღმდეგო თავდაცვის მხოლოდ ორ-ორი სისტემის (დედაქალაქის ან საკონტინენტთაშორისო ბალისტიკური რაკეტების გამშვები შახტების თავმოყრის გარეშე) ქონა შეუძლიო, სადაც 150კმ-ის რადიუსში 100 ანტირაკეტაზე მეტი არ უნდა ყოფილიყო. 1974 წელს, დამატებითი ხელშეკრულების თანახმად, ნებადართო

ლი იყო მხოლოდ ერთი ობიექტის გარეშე განთავსებული სისტემის ქონა. საბჭოთა კავშირმა მოსკოვი აირჩია, აშშ-მა კი სამხრეთ დაკოტაში ბაზა გრანდ-ფორსი, სადაც 200 სტრატეგიული დანაშულებების ბალისტიკური რაკეტა „მინიტემსი“ იყო განთავსებული. ერთხანს ვაშინგტონის გარეშე მომსახურების გადმოტანის საკითხი ვაინხილებოდა, მაგრამ ეს გვეგმა მხოლოდ განხილვად დარჩა.

1975 წლის 1-ელ ოქტომბერს სისტემა Safeguard-ი, 30 Spartan-ისა და 70 Sprint-ის ტიპის ანტირაკეტების შემად-

ანტისარაკეტო კომპლექს PAC-3-ს სამიზნის განადღურება 20კმ-მდე სიმაღლეზე შეუძლია

THAAD

საჰაერო ძალები

გენლობით, საბრძოლო მორიგეობაზე დადგა. სამხრის დაფიქსირებისა და გზა-გადაკრის მანძილი 200-300 კმ-ს არ აღემატებოდა და 1976 წელს, 7-8 მილიარდის დახარჯვის შემდეგ, ექსპლუატაციის დაწყებიდან ექვსი თვის შემდეგ, სისტემა არაუეფექტიანობის გამო დაკონსერვეს. 2001 წლამდე ის აშშ-ის ტერიტორიაზე განლაგებულ ერთადერთ ანტისაბაქტო სისტემას წარმოადგენდა.

მუშაობა ამერიკულ რაკეტსაწინააღმდეგო თვდაცვის სისტემაზე მხოლოდ ხელისუფლებაში პრეზიდენტ რონალდ რეიგანის მოსვლის შემდეგ განახლდა. 1983 წლის 23 მარტს რეიგანმა ამერიკული სტრატეგიული თვდაცვის თინიკატის შესახებ განაცხადა, რომელსაც პოპულარული ფილმის პარტეისკომად „კარსკლავური ომების პროგრამა“ შეარქვეს. პროგრამის ფარგლებში ორბიტაზე ბალისტიკური რაკეტების გზაგადამჭერი რამდენიმე ათეული თანამგზავრის გაყვანა იგეგმებოდა, თუმცა საქმე საქმეზე რომ მიდგა, ეს არც ისე იოლი აღმოჩნდა. ამიტომ 80-იანი წლების ბოლოს პროგრამა დახურულს.

1991 წელს პრეზიდენტმა ჯორჯ ბუში-უფროსმა აშშ-ის რაკეტსაწინააღმდეგო თვდაცვის სისტემის ახალი კონცეფცია ჩამოაყალიბა. მასში დროის დაზოგვის მიზნით მუშაობა ერთდროულად რამდენიმე მიმართულებით დაიწყო. 1996 წლიდან დაიწყო მუშაობა შეიარაღებიდან მოხსნა სტრატეგიული რაკეტების „მინიტმენ-2“-ის ბაზაზე ანტირაკეტების შექმნის პროექტი GBI.

მის შესაქმნელად ამ უკანასკნელის პირველი და მეორე საფეხურები გამოიყენეს. მესამე საფეხურს კი სპეციალურად ანტირაკეტა GBI-სთვის შექმნილი გზაგადამჭერი EKV წარმოადგენდა. გზაგადამჭერი ინფრარითული სამზონის საშუალებით სამზონს აღმოაჩენს და მასთან დიდი სიჩქარით შეჯახებისას კინეტიკური ენერჯის ხარჯზე ანადგურებს. ანტირაკეტა GBI-ს სიგრძე 16,8მ-ია, მისი სასტარტო მასა 14ტ-ს შეადგენს. კოსმოსში გახვლისას მისი ფრენის სიჩქარე 8,3კმ/წმ-ს შეადგენს, გზაგადამჭერლის სამზონსთან მახლობლობისას კი, მეტი კინეტიკური ენერჯის მისაღებად, სიჩქარე 15კმ/წმ-მდე იზრდება.

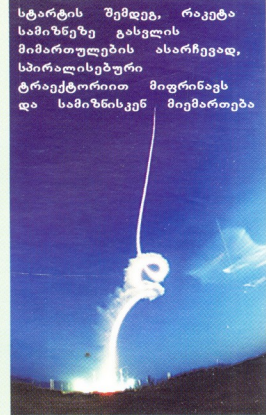
1997 წლის იანვარში სამზონის გზაგადამჭერლად ანტირაკეტის პირველი გამოცდა ჩატარდა, თუმცა უშედეგოდ. 1993 წლის 3 ოქტომბერს კი GBI-მ წარმატებით განადგურა კალიფორნიის შტატში მდებარე სარაკეტო პოლიგონიდან გაშვებული სტრატეგიული რაკეტა „მინიტმენ-2“-ი. სწორედ ათ ასეთ ანტირაკეტას განათავსებენ პოლონეთში.

რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემა GBI-ს მთავარ კომპონენტს ფორმა Raytheon-ის შექმნილი X დააპაზონში მიმუშავე ფაზირებულცხურაინი XBR-ის ტიპის რადიოლოკაციური სადგური წარმოადგენს. 2011 წელს სწორედ ასეთ რადიოლოკაციური სადგური დაიწყებს ფუნქციონირებას ჩრეთში, პრდიდან 60კმ-ით სამხრეთ-აღმოსავლეთით მდებარე ქალაქ ინცესთან.

ანტირაკეტების შექმნის პარალელურად, ამერიკა რაკეტების სტარტის კონსიზური აღმოჩენის საშუალებებზეც მუშაობდა. 90-იანი წლების პირველ ნახევარში დაიწყო ორეშელისიანა სისტემის შექმნა, რომელსაც მოწინააღმდეგის რაკეტები სტარტდენ რამდენიმე წუთის შემდეგ უნდა აღმოეჩინა. შექმნელების თქმით, მისი სრულყოფა 2010 წლისთვის დასრულდება. ამ დროისთვის საშუალო სიმაღლის ორბიტაზე STSS-ის ტიპის 24-ს, გეოსტაციონარულზე კი SBIRS-ის ტიპის 5 თანამგზავრს გაეყვანენ. ეს სისტემა რაკეტებს სტარტიდან 40-50წმ-ის შემდეგ ფრენის ტრაექტორიას აქტიურ უზამზე დააფიქსირებს.

რაკეტსაწინააღმდეგო თვდაცვის სტაციონარული სისტემების პარალელურად, 90-იანი წლებიდან აშშ მუშაობდა მიობილურ ანტისარაკეტო დანადგარების შექმნაზე. 1981 წელს შეიარაღებმა მძღებელი საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსი Patriot-ი (დაწერილებით ის. ჟურნალი „არსენალი“, №20(63)) კი ქვეყნის რაკეტსაწინააღმდეგო სადარაჯოზე დადგომის ერთ-ერთი პირველი კანდიდატოვანი იყო. 1991 წელს სარსეთის ყურეში კონფლიქტისას PAC-2 მეტ-ნაკლებად წარმატებით გამოიყენებოდა ერაყელების Scud-ის ტიპის ბალისტიკური რაკეტების გასანადგურებლად, თუმცა PAC-2-ის შესაძლებლობები სტრატეგიული რაკეტების ქობინების გზაგადამჭერლად არასაკმარისი იყო. თვდაცირველი ჩანაფიქრით, მომავალი მიობილური რაკეტის შემდეგ, რაკეტა სამიზნეზე გახვლის მიმართულების ასარჩევად, სპირალისებური ტრაექტორიით მიფრინავს და სამიზნისკენ მივმართება

კომპლექსი THAAD-ის რვა ანტირაკეტა მაღალი გამავლობის მანქანაზეა დამონტირებული

კომპლექსს THAAD-ის GBR-ის ტიპის ფაზირებულიცხაურიანი რადიოლოკაციური სადგური

კეტსაწინააღმდეგო სისტემა ორშელონიანი უნდა ვოფელიყო. პირველი — ახლო უშელონის დაცვა მომავალ მოდერნიზებულ Patriot-ს ველებოდა, მეორე — შორი უშელონისა კი კომპლექსს THAAD-ს. ამერიკელი სპეციალისტების გათვლების თანახმად, ორშელონიანი სექსმას რაკეტის ჩამოგდების ალბათობა 0,96-ზე ნაკლები არ იქნება.

მომავალი PAC-3-ის შექმნისას განიხილებოდა მისი რაკეტის ორი ვარიანტი. პირველი ფირმა **Ratheon**-ის ხელმძღვანელობით იქმნებოდა და ის მსხრვერვად-ფუეგასური საბრძოლო ქობინის მქონე რაკეტა MIM-109-ის შექმნას ისახუდა მზნად (MIM-104-ის მოდერნიზებული ვერსია).

მეორე ვარიანტს კი ფირმა **Loral Vought Systems**-ის მიერ წარმოდგენილი პირდაპირი მოხედრის ERINT-ის ტიპის ანტირაკეტა წარმოადგენდა. არჩეუანი სწორედ ამ უკანასკნელის სასარგებლოდ გაკეთდა და 1994 წელს ხელი მოაწერეს 515 მილიონი დოლარის ღირებულების კონტრაქტს ERINT-ის შექმნასა და მის სერიულ წარმოებაზე.

ერთსაფეხურიანი სექსის მიხედვით შექმნილი ERINT-ი, 4,8მ-ის სიგრძისა და 316კგ-ის სასტარტო მასისას, სამიზნეს უმეტესწილად კინეტიკური ენერჯის ხარჯზე, 20კმ-მდე სიმაღლეზე (მათთან უშუალო შეჯახებისას) ანადგურებს.

საფერეოსნო გამოცდებისას, 1999 წლის 15 მარტს, PAC-3-მა წარმატებით გაანადგურა სტრატეგიული რაკეტა „მინიტენ-2“-ის ბაზაზე შექმნილი სამიზნე ანტირაკეტა ERINT-ის მცირე გაბარიტების წყალობით, დაგეგმილია Patriot-ის უკვე არსებულ გამწვებ დანადგარებში 16 რაკეტის განთავსება —

„მფრინავი ლაზერი“ თავის პირველ სამიზნეს სავარაუდო 2009 წელს ჩამოაგდებს

ანტირაკეტა SM-3-ის გამშვებ დანადგარებს 2013 წლისთვის 19 ამერიკულ ხომალდზე გამწვავებენ

ოთხ-ოთხის თითო გამშვებში. აშშ-ის თავდაცვის სამინისტროს გეგმის თანახმად, განხრახუნდა 1500 ანტირაკეტისა და 180 მილიფიცირებული გამშვები დანადგარის დამზადება. ბილი დანს გერეკლეული ინფორმაციის თანახმად ეი შესაძლებელია პენტაგონმა PAC-3-ები ტაივანს მიაქციოს.

როგორც ზევით აღნიშნეთ, ახალი ამერიკული რაკეტ საწინააღმდეგო სისტემა ორეშელონიანი სექსის მიხედვით იქმნებოდა, სადაც შორ მანძილებზე კომპლექს THAAD-ს უნდა ეთოქმედა. ფრმა Lockheed Martin Missiles and Space-მა მასზე მუშაობა 1991 წელს დაიწყო. კომპლექსი თავიდანვე მიზილურ კარიანტში იქმნებოდა. რაკეტის პირველი საცდელი გამშვება 1995 წლის 21 აპრილს შედგა. 1999 წლის 10 თინის მთავი საცდელი გამშვების კომპლექს THAAD-დან ნახროლმა რაკეტმა მოქმედება დაიკურა გზა სამიხნეს, რომელიც რაკეტა Cskad-ის იმიტაციას ახდენდა. რაკეტის სიგრძე 6,173-ია, სასტარტო მასა 900 კგ-ს უტოლდება, ფრენის სიჩქარე კი 3კმ/წმ-ს შეადგენს. მას სამიხნისთვის გზის გადატარა 150კმ-ის ხომალდებსა და 200კმ-ის დისტანციებზე შეუძლია.

ანტირაკეტების გამშვები პაქეტი, რუ რაკეტის ოდენობით, მაღალი გამავლობის მანქანაზე დამონტაჟებული. სტარტის შემდეგ, სამიხნეზე გაკისლის მიმართულების ასარჩევად, რაკეტა სინრაიისებრი ტრაექტორიით მიფრინავს და ორი სრული ბრუნის გაკეთების შემდეგ სამიხნისკენ მიუძრაობს.

კომპლექს THAAD-ის დევიზონის შემადგენლობაში სამიხნის აღმოჩენისა და გაცილებლის GBR-ის ტიპის ფაზირებულიც ხაურიანი რადიოლოკაციური სადგურა, მართვის პუნქტი, ოთხი გამშვები მანქანა და 60 ანტირაკეტა შედის.

2004 წლიდან დაიწყო საფრენისონი გამოცდებისთვის გათვალისწინებული 16 წინასწარული რაკეტის გამოშვება. ორი წლის შემდეგ ეი კომპლექსს THAAD-ის მწარმოებელ ფრმასთან დაიდო კონტრაქტი ორი სრული აღჭურვილი კომპლექსისა და 48 ანტირაკეტის მიწოდებაზე, რომლებიც აშშ-ის არმიამ 2009 წლიდან უნდა მიიღოს.

დღეისთვის ჩატარებულია 39 საცდელი გამშვება, საიდანაც 31 წარმატებით დასრულდა.

კომპლექს THAAD-ში გამოყენებული მაღალი ტექნოლოგიების მიუხედავად, ზოგიერთი ექსპერტის აზრით, მას გაუჭირდება მანერებრები საბრძოლო ქობინების განადგურება, რომელთა ფრენის ტრაექტორიის წინასწარ განსაზღვრა შეუძლებელია.

კიდევ ერთ ამერიკულ რაკეტსაწინააღმდეგო ინოვაციას საპაირო ბაზრების საბრძოლო ლაზერი ABL-1 წარმოადგენს. ამ პროექტზე მუშაობა აშშ-ში ჯერ კიდევ 80-იან წლებში სტრატეგიული თავდაცვითი ინიციატივის ფარგლებში დაიწყო. პროექტ ABL-1-ზე მუშაობა 1996 წელს დაიწყო და საბრძოლოლაზერთან თვითფრინავს მიწინააღმდეგის რაკეტები ფრენის საწყის ფაზაზე უნდა განადგურებინა. თავდაპირველად პროექტის დირეხულება 2,5 მილიარდ დოლარს შეადგენდა და ორ პროტოტიპთან ერთად, ზუთი სერიული თვითმფრინავის აგებაც იგეგმებოდა. თუც 2006 წლისთვის ხარჯების რაოდენობამ 3 მილიარდს გადააჭარბა, პროექტის სრულმა დირეხულებამ ეი 7-8 მილიარდს.

თავად ლაზერული დანადგარი მილიფიცირებულ სამგზავრი Boeing 747-400-ის ბაზაზე დაყენებული. ლაზერული სხივის წარმოსაქმნელად ლაზერი ყველა მოწყობილობა ფიზიკურად დაიკურა.

ნითა განთავსებული, „ლაზერული ქვეშეშე“ კი ფიზიკურად (ცხერზე მაგრდება. თვითმფრინავზე სამი სახის ლაზერული სხივი გამოიყენება: TILL-ი — სამიხნის აღმოსაჩენად და გასაცილებლად; BILL-ი — გამოიყენება ანტიმფრეული ხარეუბების საკომუნსაციოდ და თავად საბრძოლო ლაზერია. პენტაგონის ჩანაფიცრის თანახმად, ასეთი თვითმფრინავების მთელ მხოფლითში იმ ქვეყნების ახლოს გადამფრინავ, საიდანაც რაკეტული საფრთხე ექნება მოსალოდნელი.

2007 წლის 16 მარტს ავიაბაზა ვე-ვარდსში ჩატარდა გამოცდა, რომლის დროსაც სამიხნის აღმოსაჩენად და გასაცილებლად განკუთვნილმა ლაზერმა აღმოაჩინა და გააცივდა სამიხნე, რომელიც რაკეტის მომუშავე ძრავის იმიტაციაც იყო. რეალური ბალისტიკური რაკეტის განადგურება 2009 წელს არის დაგეგმბა.

1969 წლიდან აშშ აქტიურად მუშაობდა საბრძოლო მართვის პერსპექტიულ სისტემა Aegis-ის შექმნაზე, რომელიც თავის კლასში დღესთვის ყველაზე მოწინავე სისტემაა. მას ერთდროულად ხმელეთზე, წყალზე, წყალქვეშ და ჰაერში მყოფი სამიხნების გაკონტროლება შეუძლია. პირველ საზღვაო ხომალდად, რომელზეც ეს სისტემა დაყენდა, 1983 წელს შეიკაბრნა მოსკოვი USS Ticonderoga-ის სულ კი შეიარაღებაში Aegis-ით აღჭურვილი 107 კრესიერი და საესკადრო ნაღმოსანი მიაღეს.

სისტემის მთავარ კომპონენტს ოთხი ფაზირებულც ხაურიანი ანტენის მქონე AN/SPY-ის ტიპის რადიოლოკაციური სადგური წარმოადგენს, რომელიც ხმალდის გარშემო 190კმ-ის რადიუსში არსებულ სურცვს აკონტროლებს. მას ერთდროულად 250-300 სამიხნის გაცილებლა შეუძლია. Aegis-ით აღჭურვილი ხომალდების მთავარ კალიბრს რაკეტა SM-2-ები წარმოადგენენ, რომლებიც მიდინარეხულობა SM-3-ებმა შეცაგება. წინამორბედისგან განსხვავებით, ამ უკანასკნელს ბალისტიკური რაკეტების საბრძოლო ქობინების განადგურებაც შეუძლია. 2008 წლის 21 თებერვალს საესკადრო ნაღმოსან Lake Erie-დან ნასროლი სამსაღებურიანი SM-3-ით 247კმ-ის სიმაღლეზე მყოფი აერაული თანამგზავრი კინეტიკური ენერჯისის საშუალებით განადგურდა.

დღეისთვის აქტიურად მუშავდება რაკეტის SM-6 ვარიანტში მიღერნაზაციის პროექტი. სვარაუდოდ, შეიარ-

სამგზავრო Boeing 747-400-ის ბაზაზე შექმნილი საბრძოლო-ლაზერული თვითმფრინავები ABL-1 მთელ მსოფლიოში იმ ქვეყნების მახლობლად იქნებიან გადასროლილი, საიდანაც რაკეტული თავდასხმის საფრთხე იქნება მოსალოდნელი.

აღებაში მას 2011 წელს მიიღებენ. წინასწარი ცნობით, მისი სიგრძე 6,5მ-ია, სასტარტო მასა — 1500 კგ, სიჩქარე 3,5 ბრუნია, გზაგადაჭრის დისტანცია — 240 კმ, სიმაღლე კი 33 კმ.

სულ ახლახან პენტაგონმა 102 რაკეტა SM-3 შეუკვეთა, საიდანაც 75 ერთეული ამერიკულ ზომადებზე განთავსდება, 27 კი — იაპონიის სამხედრო ზომადებზე.

საგულისხმოა ისიც, რომ ყველა შემთხვევაში ჩამოთვლილი ანტიისარაკეტო საშუალებების შექმნით აშშ-მა დაარღვია 1974 წელს რაკეტსაწინააღმდეგო თავდაცვის საშუალებების შემცირების შესახებ ხელმოწერილი დამატებითი ხელშეკრულება.

ბა, რომელიც კრძალავდა რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემის საზღვაო, საჰაერო, კოსმოსური ან მიზილური-სახმელეთო კომპონენტებისა და ასევე მილიარე ქვეყნის რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემის შექმნას. 2002 წლის 12 ივნისს აშშ ცალმხრივად გამოიყვანა რაკეტსაწინააღმდეგო ხელშეკრულებიდან.

2007 წლის მონაცემების თანახმად, აშშ-ის რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემების შემადგენლობაში შედიოდა: ოთხი რადიოლოკაციური სადგური Cobra Dane-ი (ალუკეტის კუნძულები), Beale-ი (კალიფორნია), Fylingdales-ი (დიდი ბრიტანეთი), Thule-ი (გრენლანდია); პაუვის კუნძულებთან განლაგებული საზღვაო

ბაზირების რადარი SBX-ი ; მოწინავე ბაზირების რადარი FBX-T (კუნძულზე ჰონსიუ); სახმელეთო ბაზირების 16 ანტირაკეტა (13 ფორტ-გრეილში — ალასკა, 2 ავიაბაზა ვანდენბერგში — კალიფორნია); სისტემა Aegis-ით აღჭურვილი 16 კრესიერი და საესკადრო ნაღმოსანი (ითიოზე 20 რაკეტა SM-3); კომპლექსები Patriot .

2007 წელს რუსეთმა აშშ-ს პოლონეთსა და ჩეხეთში რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემის რადარების განთავსების ნაცვლად, აზიურბაიჯანში გაბაღაში მდებარე რადიოლოკაციური სადგურის ერთობლივ გამოყენება შესთავაზა, რომელსაც ირანის ტერიტორიის გაკონტროლება უკეთ შეუძლია. თუმცა ამერიკამ ამ წინადადებას უარი უპასუხა.

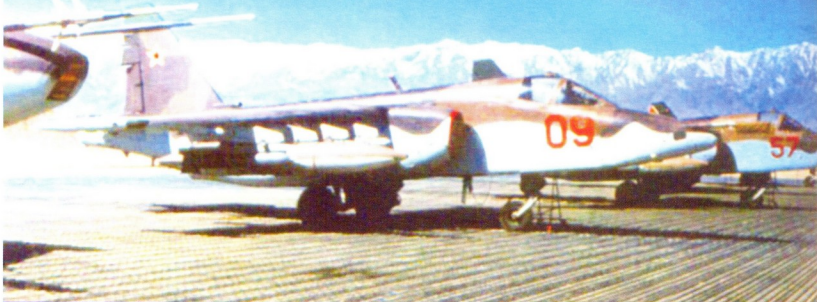
სახეცადრო ნაღმოსანი USS Shiloh ანტირაკეტა SM-3-ის უშვებს

2013 წელს აშშ-ის რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემის საბოლოოდ ჩამოყალიბების დროისთვის მის შემადგენლობაში შემოწამოთვლილ საშუალებებთან ერთად შევა: ალასკასა და ცენტრალურ ევროპაში განთავსებული რადარები, წყნარ ოკეანეში განთავსებული საზღვაო ბაზირების სამი რადარი SBX; სახმელეთო ბაზირების 54 ანტირაკეტა (44 აშშ-ში, 10 პოლონეთში ქალაქ სლუჰსკის მახლობლად); THAAD-ის ითხი კომპლექსი, Aegis-ით აღჭურვილი ზომადების რაოდენობა 18-მდე გაზრდება და ისინო 100 SM-2-ისა და SM-3-ის ტიპის ანტირაკეტით იქნებიან შეიარაღებული.

თეშურ კულუზაჰვილი

„ეზრინავი ჯავშნოსანი“

ავგისტოს მოვლენების შემდეგ რუსულ დამრტყმელ ავიაციაზე, მათ შორის მოიერიშე Cy-25-ზე „არსენალში“ არაერთხელ დანერჩილა, რადგან ამ თვითმფრინავმა ქართულ სამხედრო პოზიციებზე თუ მშვიდობიან მოსახლეობაზე არაერთი იერიში მიიტანა. ამჯერად კიდევ ერთხელ გაღვწევიტეთ ამ მოიერიშის შესახებ დაგვეწერა. უფრო სწორად კი იმის თაობაზე, რომ ერთ დროს თბილისის საავიაციო ქარხანაში აწყობილი მოიერიშეების გამძლეობაზე რუსეთ-საქართველოს ომის შემდეგ კვლავ ლაპარაკობენ.

ქარხნის მაშინდელი მთავარი ინჟინრის პანტიკო თორდიას დამსახურება იყო) და 1976 წელს თბილისის საავიაციო ქარხანას მოიერიშე Cy-25-ის სერიული წარმოებისთვის მოწახდაება და მისი ათვისება დაეწყო. არადა, მოვლენები სხვაგვარად რომ წარმართულიყო, შესაძლოა, მოიერიშე თბილისში კი არა, პოლონეთში, ქალაქ შელეცში გამოემყოფათ.

1979 წელს თბილისში პირველი ორი სერიული მანქანა — T-8-3 და T-8-4 აიწყო. ერთი წლის შემდეგ კი მოიერიშის საბრძოლო შესაძლებლობების შესამოწმებლად საბჭოთა კავშირის თავდაცვის მინისტრ უსტინოვის გადაწყვეტილებით ორი მანქანა (T-8-1 და T-8-3) ავღანეთში საბრძოლო მოქმედებებში ჩაება (აპერაცია „POM“).

ერთი წლის შემდეგ პროგრამა წარმატებით დასრულდა და 1981 წელს დაიწყო Cy-25-ებით პირველი მე-80 ცალკეული ავიაპოლკის ჩამოყალიბება. სიტალ-ჩაიში, აზერბაიჯანში მალე თავ-

დაცვის სამინისტრომ გადაწყვიტა ავღანეთის ომში Cy-25-ის ფართომასშტაბიანი ჩართვა და ახალშექმნილი მე-200 ავიაპოლკი მანდანდის აეროდრომზე გადაისროლეს.

კარგი მანვერულობისა და მაღალი საბრძოლო პოტენციალის წყალობით მოიერიშეები მალე პოპულარული გახდნენ. მფრინველების მოწონებას აბაზანის ფორმის მქონე ტიტანის დაჯავშნული კაბინა წარმოადგენდა, რომლის 24მმ-ის სისქის ბორტი (ზოგიერთ მანქანაზე ის 17მმ-ს შეადგენდა), 25მმ-მდე კალიბრის ჭურვებს უძლებდა (წინა კედლის სისქე 24მმ-ია, უკანასი და ძირისა კი — 11მმ). კაბინის 65მმ-ის სისქის დაჯავშნული მინა კი მსხვილკალიბრიანი ტყვიამფრქვევით ნასროლ ტყვიებს თავისუფლად იჭერდა.

როგორც Cy-25-ის გამოყენების პირველმა თვეებმა ცხადყო, მოიერიშე მაღალი სიციცხლესუნარიანობით გამოირჩეოდა. მფრინველური რესურსის მანქანას სწვნიტო ჭურვი მართვის სისტე-

აეროდრომზე — დაბრუნებული Cy-25 და მისი „პოლოტი სტიტერთან“ შეხვედრის შემდეგ

მის საწვარში მოხდა, რომელზეც 30მმ-ის დიამეტრიდან მეტალის მხოლოდ მილიმეტრ-ნახევარი იყო დარჩენილი. აუროდრომაზე მიღწევა მაიორმა გარუსმაც შეძლო, რომლის მანქანაზეც ДАХ-ს ტყვიამ ძრავას გაზერეტასთან ერთად მწვობრიდან პიდროსისტემაზე გამოიყვანა.

მე-200 ავიაპოლთან ერთად აეროდრომზე მუდმივად იყვნენ თბილისის საავიაციო ქარხნისა და სუხოს საკონსტრუქტორო ბიუროს სპეციალისტები, რომელთა რეკომენდაციების შესაბამისად მიმდინარეობდა სერიაში ჩამყვებული თვითმფრინავების გაუმჯობესება. პირველი 15 თვის განმავლობაში 2000 საბრძოლო გაფრენისას არ დაკარგულა არც ერთი Cy-25. მხოლოდ 1981 წლის დეკემბერში, პიკირებისას, კონსტრუქციის სიჩქარის გადაჭარბების გამო დაიმტვრა კაბინთან დიაფოი.

მიუხედავად ვეჟლაფრისა, მოიერიშის სრულყოფა სჭირდებოდა. ქვეშების ძლიერი უკუცემის გამო გაუმდებით იზარებოდა მისი საპეიჯო კვანძები და გაბრუნდებოდა კონსტრუქციის ელემენტები. გაუმართავად მუშაობდა ზოგიერთი სისტემა. ვეჟლა ამ ნაკლის თბილისის საავიაციო ქარხანაში ასწორებდნენ.

მალე Cy-25-ზე მოთხოვნა იმდენად გაიზარდა, რომ მათი ცვეთა ვოლეუგარ ნორმებს აჭარბებდა. ამიტომ დაზიანებულ თვითმფრინავებს აღდანიშნულ ორგანიზებულ სარემონტო ბაზებში ადამგენდნენ, სადაც მაკომპლექტებული დეტალები თბილისიდან ჩადიობდა. მხოლოდ მძიმე დაზიანებულ მანქანებს გზავნიდნენ საბჭოთა კავშირში მდებარე სარემონტო ქარხნებში. წესისამებრ რუსურსავსული მანქანები საბჭოთა კავშირში ბრუნდებოდნენ და მათ ახალი მოიერიშები ენაცვლებოდნენ.

მოჯაკელების პავრსაწინააღმდეგო საშუალებების მოძრავლებასთან ერთად, მოიერიშები ბრილიდან სულ უფრო ხშირად დაზიანებული ბრუნდებოდნენ. უმეტესწილად ზიანდებოდა ავზები, ძრავები, მართვის სისტემა. 378-ე ავიაპოლის შემობის პირველი წლის განმავლობაში მფრინავები ბაზანა თორმეტჯერ დაბრუნდნენ ერთ ძრავაზე. იყო დანაკარგიც — 1987 წლის ივლისში Cy-25 ფანებადის შლანგში მოხვედრილი ერთადერთი ტყვიის გამო ჩამოყარდა — მფრინავმა გონება დაკარგა და უმართაო მანქანა კლდეს შეეჯახა.

დაზიანებულ თვითმფრინავებს ადგილზე უცვლიდნენ ფრთაუკანებს,

გაუმჯობესების მიზნით სითბური ხაფანგების დამატებითი კონტინენტები წყვილ-წყვილად მოტოვონდოლებზე განათავსეს.

საკვებს, შასის (რაც იშვიათობას არ წარმოადგენდა). აქვე „იკერებოდა“ წარვეიარების ნახერტები (თავისებურ რეკორდს ერთ Cy-25-ზე 165 ნახერტი წარმოადგენდა).

მოჯაკელების შეიარაღებაში გადასატანი საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსების გამოჩენამ მოიერიშეების დაზიანების სტატისტიკა უარსობისკენ შეცვალა. მათ პირველ მსხვერპლს 1984 წლის 16 იანვარს პოლკოვნიკ რუბანის თვითმფრინავი წარმოადგენდა. რაკეტამ მანქანას ერთი ძრავა და მართვის სისტემა დაუზიანა. თავიდან პილოტი მის გადარჩენას ცდილობდა, მაგრამ როცა კატაპულტირება გადაწყვიტა, გვიან იყო. ერთზეულ მოიერიშე ფრენიდან ზუსტად ძრავაში მოხ-

ვედრილი აუფეთქებელი რაკეტით დაბრუნდა.

რაკეტების სითბური თვითდაძინების თავების მოსატყუებლად Cy-25-ზე კილის ძირეულ ნაწილში АСО-2В-ს ტიპის სითბური ხაფანგების ოთხი კონტინენტი განათავსეს. თუმც მართვის პულტის ცუდ განლაგების გამო მფრინავები მათ იშვიათად ხმარობდნენ. თანაც, მცირე რაოდენობის გამო ცდილობდნენ, ისინი უკიდურესი შემთხვევისთვის შეენახათ, მაგრამ გაუმუშეული რაკეტის დანახვის შემდეგ ხაფანგების სროლას აზრი აღარ ჰქონდა. ეს პრობლემა მოტოვონდოლებზე ხაფანგების დამატებითი კონტინენტების დაფენებით გადაწყდა, რამაც მათი რიცხვი ორჯერ გაზარდა. ამიერიდან მათი გასროლა აუ-

რუსეთ-საქართველოს ომისას აეროდრომებზე მინიმუმ, სამი დაზიანებული (ორი ერთი ძრავით) რუსული Cy-25 დაბრუნდა

ტომატურად, შეტევაზე გადასვლისთანავე იწყებოდა და 30წმ-ის განმავლობაში გრძელდებოდა. გაუმჯობესების შემდეგ Cy-25-ს 256 ზაფანგი მიჰქონდა, აქედან თითო 7 მანეთი ღირდა და კარგი „ფეერვერკი“ მოწყობის შემთხვევაში მფრინავი ერთ ჯერზე თავის 5-6 ხელფასს უშვებდა, მაგრამ ამ ხარჯმა შეამცირა თვითმფრინავის ჩამოგდების ალბათობა.

თუმცა „სტინგერის“ გამოჩენამ ყველაფერი რადიკალურად შეცვალა. ის „რედ აიზე“ გაცილებით მგრძობიარე იყო და მისი გამოყენების პირველი ორი კვირის განმავლობაში, 1987 წლის დასაწყისში, სამი Cy-25 ჩამოაგდეს. წლის ბოლოსთვის კი დანაკარგმა რვა მანქანა შეადგინა.

1987 წლის 28 თვის ბაზაში დაბრუნებულ მოიერიშეს „სტინგერმა“ მარჯვენა ძრავა დაუზიანა. ძლიერმა ხანძარმა ფიზიკლათან არსებული ხანძარსაწინააღმდეგო ტიხარი დაწვა და ელექტროგაყვანილობა დაზიანა. თითქმის მილიანად დაიწვა სიმაღლის საჭის მართვის საწვერები. ხანძარი დაჯდომამდე გრძელდებოდა. მოკლე ჩართვის შემდეგ შასი თავისით გაიხსნა, მაგრამ სივრლიზაციის გაუმართაობის გამო მფრინავმა არ იცოდა ეს და თვითმფრინავის დასმას „მუცელზე“ ცდილობდა. შასი თხრილში ჩაყარდა და სამივე ღარი ძირიანად მოსძვრა.

კაპიტან ბურაკის თვითმფრინავზე რაკეტამ კილი თითქმის ძირში მოგლიჯა, მაგრამ მფრინავმა შეძლო მისი აეროდრომზე დასმა.

უმეტეს შემთხვევაში, რაკეტა ძრავას ქვედა გვერდითი მხრიდან ფეთქებოდა. კომპრესორიდან და ტურბინიდან მოგლეჯილი ნიჰებები კი გზაზე ყველაფერს ჩხვდნენ. დაზიანებული ძრავის ობოლირებისთვის 09077 სერიალი ნომრის მანქანიდან ფიზიკლავსა და მოტოვონდოლებს შორის 5მ-იანი ფოლადის ეკრანების დაყენება დაიწყო. ძრავებს შორის, ფიზიკლავში არსებული რადიოელექტრონული აღჭურვილობის ნაკვეთი შეგნიდან მინაქსივილის ქვეშით მოიფინეს. ნაკვეთურის ქვეშით არსებულ ლიუკებზე კი ჯეჰმან-ფილები დაამარგეს. გაიზარდა საწვავისა და მართვის სისტემის სიცოცხლისუნარიანობა.

ომის გაკვეთილების გათვალისწინებით, თბილისში Cy-25 მუდმივ გაუმჯობესებას გადაიოდა. 80-იანი წლების ბოლოსთვის Cy-25-ზე (პირვე-

ლი ასეთი მანქანა T-8-15 იყო) ახალი ძრავების დაყენება დაიწყო, რამაც წვივის გაზრდასთან ერთად შეამცირა ძრავიდან გამოსული ცხელი ჭვავის ტემპერატურა. ამასთან, კუდის კოჭზე დამატებითი პაერამიდები დააყენეს, რაც კიდევ უფრო ამცირებდა საქმნიდან გამოსული ჰაერის ტემპერატურას. მფრინავის დასაცავად კაბინაში, საერძლის ზემოთ, დაჯგუფებული ეკრანი დამონტაჟდა. ამ გაუმჯობესებების შედეგად Cy-25-ზე არსებული ჯგუშნის მასამ 1100კგ-ს მიაღწია.

თბილისშივე ავღანეთში გამოყენებული 118 Cy-25-დან დაკარგული 23 მანქანა.

ავღანეთის მერე Cy-25-ის დიდ სიცოცხლისუნარიანობაზე არაერთხელ

დაწერილა. ავგისტოს მოვლენების შემდეგ რუსულ ავიაციურუმებზე დაზიანებული და უმეტესწილად ცალი ძრავით დაბრუნებული Cy-25-ის ფოტოების განთავსების შემდეგ, ზემოაღნიშნული თემა კვლავ აქტუალური გახდა. მძიმე დაზიანებების მიუხედავად, სამამ რუსულმა (რაც „არსენალისთვისა“ (ცნობილი) Cy-25-მა შეძლო აეროდრომზე დაბრუნება და პილტისთვის სიცოცხლის შენარჩუნება.

თა თქმა უნდა, გასაზრია, როცა თბილისში აწვობილი Cy-25-ის გამძლეობაზე დაპარაკობენ, გულსატყნის ის არის, რომ საქართველოში გამოშვებული მოიერიშეები ქართულ მასს ბობაჯენენ

თეზურ კულუზავშილი

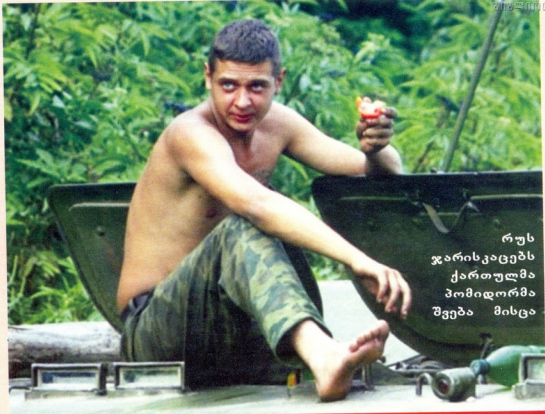
ავღანეთის ომში გამოყენებული 118 Cy-25 დაკარგული მხოლოდ 23 მანქანა იყო

ავისიტოს ხუთდღიანმა ომმა რუს საზოგადოებაში სამხედრო-პატრიოტული სულისკვეთების არჩახული მოზღვაება-ინტერესი გამოიწვია, რომელიც სექტემბერში რუსეთის შეიარაღებული ძალების ცენტრალურ მუზეუმში ავისიტოს ბრძოლებისადმი მიძღვნილმა გამოფენამ დაავივირგინა. გამოფენის თემა იყო, თუ რა შეიარაღება მინარღეს აშშ-მა და მისმა მოკავშირეებმა „სააჯაშილის რეჟიმს“ ბოლო წლებში.

დამთვალეირებლებს საშუალება მიეცათ, ენახათ ქართული ტექნიკის, შეიარაღების, ეკიპირებისა თუ სხვადასხვა დანიშნულების ნივთის დაახლოებით 300 ნიმუში და ექსპონატი.

რუს ჯარისკაცებს ქართულმა პოლიდორმა შვება მისცა

აგრესიის რუსული თაჰრისებ ურთიკები

კუმბიკაში, ჯავშანტექნიკის მუზეუმში დემონსტრირებული იყო საბრძოლო, საარტილერიო, საინჟინრო და სატრანსპორტო ტექნიკის რამდენიმე ათეული ნიმუში. მათ შორის: ტანკები T-72 და Simi-ის პროგრამით მოდერნიზებული T-72-ები, მრავალტანჯული ჯავშანავტომობილი „კობრა“ №307, საბურავებდამსწარი თვითმძალი პაუბიცა „დანა“ № F-9, უკრაინაში მოდერნიზებული, ახალი საცეცხლე მოდულებით აღჭურვილი ქვეითთა საბრძოლო მანქანები БМП-2, სხვადასხვა სახის საინჟინრო ტექნიკა და ავტომობილები.

შეიარაღებული ძალების ცენტრალური მუზეუმის დარბაზებში წარმოდგენილი იყო ქართველი ჯარისკაცების უნიფორმა და ეკიპირების საგნები, ავტომატური კარაბინი M-4, ავტომობილის საინჟინრო ნიშანი AB 277, ამერიკული წარმოების ალუმინის დანა-ჩანგალი, ინგლისური ენის შემსწავლელი წიგნები, ფოთლი ჩაბრუნული კატარღების სურათები, 21-ე მოტომსროლელი ბრიგადის დროშა და სხვ.

ექსპონატთა შორის არსად ჩანდა რუსული წარმოების „კალანკოკები“, ტყვიამფრეკვეები, საარტილერიო სისტემები და სხვა შეიარაღება, რომელსაც საქართველოს შეიარაღებული ძალები იყენებდნენ.

ორგანიზატორებს დაავიწყდათ ან გამოჩნათ საქართველოდან რუსი ოკუპანტების მიერ გატანილი ისეთი ნივთების დემონსტრირება, როგორიც არის ფოთიდან წაყვანილი ამერიკული „პაპერები“ და სხვა მსუბუქი ავტომობილები. რაც მთავარია, არსად ჩანდა კომპიუტერები, ტელევიზორები, საწოლები, მაგდა-სკაემები, საყოფაცხოვრებო საგნები და სტრატეგიული დანიშნულების ისეთი ნივთები, როგორიც არის უნიტაზი, კბილის ჯაგრი, ფეხსაცმელები და სხვ. „მშვიდობისათვის მებრძოლმა“ რუსმა სამხედროებმა საქართველოდან წაღებული ბევრი ნივთი შინ წაიღეს.

ამის შესახებ თვად ის სამხედროები წერენ, ვინც შედარებით შვეგებულია. მათ შორის არის ულიანოვსკის 31-ე სა-

პაერო-საღვანტო ბრიგადის რამდენიმე ოფიცერი. ბრიგადა დასუღული საქართველოში მოქმედება.

ბრიგადის მეთაურის მოადგილის, ზურგის სასსხურის უფროსის, მაიორ ტურავეის პატაკიდან: „თვითმფრინავების დატვირთვის ბრიგადის მეთაურის მოვალეობის შემსრულებელი პოდალოკოფნიკი მაიორი ხელმძღვანელობდა. მისი განკარგულებით პირველ რიგში ჯავშანტექნიკა იტვირთებოდა. ზურგის ტექნიკის დატვირთვის აუცილებლობასთან დაკავშირებით რამდენიმე თხოვნის შემდეგ პოდალოკოფნიკმა მაიორებმა პისტოლეტი ამოიღო, რომელსაც მუქარა და გინება მოაწოლა“.

თვითმფრინავების უკმარობის გამო ბრიგადის პირადი შემადგენლობის კვების პრობლემის 20 დღის მარაგის ნაცე-

მოსკოვის გამოფენის ერთ-ერთი ცენტრალური ექსპონატი

რუსი მეზენიტე საკუთარი ქვეყნის ავიაციისათვის საშიში ძალა გახდა

ლად 4,5 დღის მარაგი, 30 ტონა საწვავიდან მხოლოდ 3 ტონა, კარუების 52 კომპლექტიდან მხოლოდ 2 დაიტვირთა და ა.შ.

თვითმფრინავში ადგილი ბრიგადის კვების სამსახურის უფროსისათვისაც არ ღარდა, აფხაზეთში თავისი ფულით გაუმგზავრა და თავის ბრიგადას 20 ავეისტოს შეუერთდა. ჩახვლისთანავე ბრიგადის მეთაურმა კვების პროდუქტების ქურდობაში დაადანაშაულა.

ბრიგადის ოფიცერთა ინფორმაციით, პირველი დღეებიდან საბრძოლო დაუღებების შესრულებასთან ერთად ჯარისკაცები არანაკლებ მნიშვნელოვანი ამოცანით — საკვების შოვნით იყვნენ დაკავებული. მშრალი საკვების 1 დღის მარაგი და 1000 კგ წინიჭურა ჰქონდათ. დანარჩენის ქართული მოსახლეობისაგან მოპოვება უხელმძღვანელებს.

ცხელი კვების ორგანიზება საქართველოში შემოსვლის მე-10 დღეს მოხერხდა და ისიც მოპარული ქართული სამხარეულოს ექსპლუატაციამ გაშვების შემდეგ.

პრობლემები არც უკან დაბრუნებას აკლდა. ოფიცრები ნაძარცვი ნივთების თვითმფრინავებში შეტანას ცდილობდნენ და ამისათვის იარაღის ტრიალსა და ცემა-ტყევასაც არ ერიდებოდნენ. ვინმე პოპოლოკონიკმა დემპიციკმ სენაკიდან მოპარული 34 ზედა ლითონის ბაღე შეტრანა, სხეებმა ტელევიზორები და ა.შ.

ახლა ამ საქმეების მოკვლევა-გამოძიებას სამხედრო პროკურატურა აწარმოებს.

რუსეთის არმიის მორალურ მხარესთან ერთად არ შეიძლება არ აღინიშნოს არმიამში გამეფებულია გიონებაშეზღუდულობა და სწორხაზოვანი

აზროვნება, რომელსაც ზოგჯერ კურიოზებამდე მივყავართ.

26 აგვისტოს რუსეთის თავდაცვის სამინისტროს ცენტრალურმა გაზეთმა „კრასნაია ზვეზდაში“ გამოაქვეყნა წერილი სათაურით „მიმინოს ბოლო გაფრენა“.

წერილი შექმნილია ხუთიდან ომში მონაწილე ქართველ მფრინავებს, რომლებსაც ყურნაღისი სააკაშვილის შევარდნებამ მოიხსენიებ, ერთ-ერთ შევარდნის კი რუსმა მეზენიტემ ფრთები მოატყუა.

9 აგვისტოს ცხინვალის მახლობლად ერთ-ერთი საჰაერო შეტრევის დროს 58-ე არმიის სერჟანტმა ალექსეი ტურინმა იფიჩადა და საჰაერო მოიერიშეებს ხელით გადასატანი საზენიტო რაკეტა ესროლა. რაკეტა თვითმფრინავის ერთ-ერთი ძრავის საქშენს მოხვდა და მოიერიშემ მამიფე შავი კვალი გაუშვა.

ჩაუღმელი და მზიერი რუსი ჯარისკაცი საქართველოს მიწაზე თავს ლაღად გრძნობს

„ოტელეტალსია გოლუმბაჟისკაჟი გაიფიქრა „ე.წ. სამხრეთ ოსეთის გამოთვითუფლებელმა მებრძოლმა“ ტურინმა და უფროსობაც იქვე გაწნდა, რომელმაც სერჟანტის დაჯილდოების ფურცელი გამოწერა, — სააკაშვილის შევარდნის ჩამოგდება ზურმობა არ იყო და სერჟანტი ღირსეულ ჯილდოს იმსახურებდა.

ჩამოგდებული მოიერიშე ქართულად გამოცხადდა და ამის ამსახველ კადრებს რუსული ტელეარხები რეგულარულად აჩვენებდნენ.

მფრინავს კი ნამდვილად არ გაუმართლა და კატაპულტირების შემდეგ კოკოითის „ოპოლჩენცებმა“ მისიდან გახსნილი ცეცხლით ჰაერშივე დახვრიტეს.

შეცდომა ძალიან მალე გაირკვა. ჩამოგდებული თვითმფრინავი რუსეთის სამხედრო-საჰაერო ძალებს ეკუთვნოდა და ქართველი აგრესორების დასაბოძად გაგზავნილი მფრინავი სასიკვდილოდ თანამებრძოლებმა გაიმეტეს.

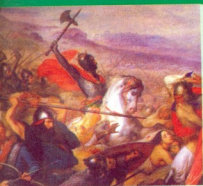
ბუდიონოვსკში დისლოცირებული 368-ე მოიერიშეთა სააეაციო პოლკის რგოლის მეთაური, მაიორი ვლადიმერ ედამენკო შპობლიურ მიწას სამხედრო პატივის მიცემით მიაბარეს. თანამოკვლეებისათვის მფრინავის დაღუპვის ნამდვილი მიზეზიც, ალბათ, ცნობილი იქნებოდა. თუმცა რუსული პროპაგანდის მანქანას ისეთი სიჭქარე ჰქონდა განვითარებული, რომ დიდად არ აინტერესებდა, ვისი დაღუპვის ამსახველ კადრებს უჩვენებდნენ.

სერჟანტ ტურინისა და კოკოითის „ოპოლჩენცების“ შეცდომა რუსეთის პრეზიდენტმა დმიტრი მედვედევმა გამოასწორა და მაიორ ვლადიმერ ედამენკოს რუსეთის გმირობა მიანიჭა.

მფრინავს ადრავფერი ეშველებს, ხოლო მარჩენლის გარეშე დარჩენილი ოჯახის მზრუნველობაზე პასუხისმგებლობა სახელმწიფომ იკისრა.

ედამენკოს ამბავი ამით არ დამთავრებულა. ახლა დახმარებას რუსეთის გმირის დედა ქალბატონი ელენე ბლოკოვლია ითხოვს. ისევ „კრასნაია ზვეზდაში“ რუსეთის საზოგადოებას დახმარებისათვის მიმართა და ფულის ჩასარიცხად ანგარიშის ნომრები გამოაქვეყნა.

სერჟანტ ტურინის ერთმა გასროლამ რუსეთს კიდევ ერთი გმირი შემაპოვა, ხოლო რუსეთის სამხედრო ისტორია მფრინავ ედამენკოზე შეთხზულ-გაყოფილი გმირობით გამდიდრდება.

„არსენალი“ ცდილობს სულ უფრო და უფრო საინტერესო იყოს მკვირვლებისათვის, ამიტომ გთავაზობთ ახალ რუბრიკას, რომელშიც განვიხილავთ ზოგადად ომების ისტორიას კონკრეტული ბრძოლების მაგალითზე, რომლებიც VI-XV სს-ებში გაიმართა. ვინაიდან თემა ძალიან ტევადია, რუბრიკა გაგრძელებებით იბეჭდება.

კავადარიის როლი

უზუნა საჩქუნაბუი

გაგრძელება

ომი არის ფიზიკური, ინტელექტუალური და მორალური ძალების დაპირისპირება, რომლის დროსაც დიდი მნიშვნელობა ენიჭება შეიარაღებასა და ბრძოლის ტაქტიკას. თანამედროვე სამხედრო ხელოვნება, რომელიც საკმაოდ განვითარებულია ტექნიკური მიღწევების გამოყენებით, დიდად განმსაზღვრავს მისი განვითარების პირველი საფეხურებისაგან. საბრძოლო ხელოვნების განვითარების სანაყის ეტაპზე მთავარი და უმნიშვნელოვანესი როლი ადამიანის ფიზიკურ შესაძლებლობებს ენიჭებოდა. სამხედრო ტაქტიკა სამხედრო ხელოვნების შემადგენელი ნაწილია, რომელიც არმიის თეორიულ და პრაქტიკულ მომზადებას გულისხმობს. საბრძოლო ხელოვნების ისტორიის მანძილზე ის გამუდმებით იცვლებოდა, რასაც ადამიანთა კულტურული თუ ტექნიკური ევოლუცია განაპირობებდა...

ყველაზე ხანგრძლივი ომის დასაწყისი

1328 წელს, კაპეტინგების დინასტიის უკანასკნელი წარმომადგენლის, შოლ IV-ის გარდაცვალების შემდეგ, საფრანგეთის სამეფო ტახტი დავის საგანი გახდა. ფრანგებმა მეფის კანონიერ მემკვიდრე ედუარდ დინასტია გამოაცხადეს, რასაც ინგლისის მეფის ედუარდ III-ს აღშოთობა მოჰყვა. ეს უკანასკნელი ფილიპე IV-ს შეუიღმეული იყო და მაინდა, რომ სამეფო ტახტზე უფრო მეტი უფლება ჰქონდა, მისი პრეტენზიების გასაქარწყლებლად ფრანგმა იურისტებმა ხელიდევინეს დროინდელი კანონები ამოქექეს და ძალზე ხელსაყრელ დოკუმენტს შეაგნეს, რომლის მიხედვითაც საფრანგეთის სამეფო ტახტი მხოლოდ მამაკაცს ერგებოდა. იურისტები ამტკიცებდნენ, რომ ფილიპე IV-ს ქალიშვილის გაუს — ედუარდ III-ს არანაირი უფლება არ გააჩნდა საფრანგეთის სამეფოზე. დაპირისპირების მიზეზები მხოლოდ სამეფო ტახტი რაღაც გახლდათ მხარეები ერთმანეთს ფლანდრიასა და საფრანგეთის სამხრეთ-დასავლეთ მიწებს ედავებოდნენ. დაეცა მალე შეიარაღებულ დაპირისპირებაში გადაზარდა. 1337 წელს საფრანგეთის მეფემ ინგლისისათვის საფრანგეთის სამხრეთ-დასავლეთი მდე-

ედუარდ III

ბარე სამფლობელოების ჩამორიშევა მოისურვა. საპასუხოდ ედუარდ III-მ მას ომი გამოუცხადა.

ინგლისსა და საფრანგეთს შორის ბრძოლაში ძალე თითქმის მთელი ვეროპა ჩაება. შოტლანდია, კასტილია და საფრანგეთს უჭერდნენ მხარს, პორტუგალია კი — ინგლისს. ვეროპის ყველა მხრიდან რაინდები ამა თუ იმ მხარის დასახმარებლად მიემართებოდნენ.

ინგლისელებმა ძალზე სწრაფად გაანადგურეს ფრანგების ფლოტი და სამხედრო მოქმედებები ხელუფლებით გააგრძელეს. შუა საუკუნეებში, როგორც წესი, ომი ჭიანჭურვლებდა, ხოლო დროინდელი ძალზე იშვიათად იმართებოდა. მხოლოდ 1346 წელს კრესის მახლობლად გამართა ბირეული დიდი შეტაკება, რომელიც ფრანგთა მარცხით დასრულდა.

დაპირისპირებულ ძალთა შემადგენლობა

ინგლისის არმიის ძირითად ბირთვს თავისუფალ გლეხთაგან დაკომპლექტებუ-

ლი ქვეითები წარმოადგენდნენ. ინგლისელ მშვენიერები საკმაოდ დიდ მანძილზე გასაკარნი სისწრაფითა და სისუსტით ისრულდნენ. რაინდთა მეთაურობით უზუნავე ხელისუფალზე იყვნენ დამოკიდებული, უსიტყვოდ ემორჩილებოდნენ მეფესა და სარდლის ბრძანებებს. სამსახურის საფასურს ისინი სამეფო ხაზინიდან იღებდნენ.

რაც შეეხება ფრანგთა არმიას, ის არ გახლდათ ერთიანი. მეფისგან ნახევრად დამოუკიდებელი სენიორების მიერ შეკრებილი რაინდთა რაზმეულები ერთმანეთს ექმსებოდნენ. ამავე ფრანგი პერეოგები და გრაფები არ ემორჩილებოდნენ მეთაურობას და ანგარიშს არ უწყდნენ ფეხსახებს. ამას უდისციპლინობაც ემატებოდა. ასევე ემატებოდა მეთაურობის არაკორდინირებულობა და ამბიციები. ერთი სიტყვით, ფრანგთა არმიამო ქაოსი სუფუედა. ამან განაპირობა კოლეც კრესთან გამართული ბრძოლის შედეგი. აი, რას წყნს ფრანგი პოეტი და შემადგენელი ფრუასარი კრესის ბრძოლაზე: „რღელსაც მეფე ფილიპეს საბრძოლო მწყობრში ინგლისელები დაინახა, მათი

ფილიპე IV

ფილიპე VI

ფრანგებს ბელი არ სწყალობთ

იმი ყველგალოურად უფრო და უფრო სასტიკი ხდებოდა. ინგლისელებმა მალე მნიშვნელოვანი პუნქტის, ე.წ. „საფრანგეთის სახლეთა კარბიჭის“ — კალეს ადგება მოინდომეს. საპარტო ქალაქის ალყა მთელ წელისად გრძელდებოდა და ბოლოს დაეცა კიდევ ქალაქის აღების შემდეგ. ედუარდ III-მ ექვსი ყველაზე სახელგანთქა ქალაქის საჯაროდ დასჯა მოითხოვა, წინააღმდეგ შემთხვევაში, ყველას და ეწვლაოფერს განდევრებით იძულებოდა. ინგლისის დიპლომატიური მუხომოდრეკილი ყვედროდა მუდღღეს, გულისხმიერება გამომინა. ასეც მოხდა, მაგრამ „გულისხმიერმა“ მეფემ ფრანგები ქალაქიდან გადევნა, მათი სახლები კი ინგლისელებს გადასცა.

საფრანგეთის სამხრეთ-დასავლეთით სიტუაციას ედუარდ III-ს ვაჟი — შვი პრინცი (მას ასე აბჯრის შუფერაილის გამო უწოდებდნენ) უკვე 3 წელა, აკონტრილებდა. ამ დროს საფრანგეთში იონანე II (ვახ III) მეფობდა. 1356 წელს ფრანგთა არმია შუა პრინცს პუატიეს მახლობლად შეტია. „აწრმანდილო ქონიკებს“ ცნობით, ინგლისის პრინცს 8 ათასი შოპარა ჰყოდა, რომელთაგან მხოლოდ 3 ათასი მძიმედ აღჭურვილი მხედარი იყო, დანარჩენი კი მოსარნი. შუაში პრინცმა მონინადმეგვისით მორიგება სცადა. ის მზად იყო, დაეთმო მას დაექვემდებარებაში შოფერ ყველა ციხე-ქალაქი, გადაეხადა 100 ათასი ვვლადი და სანამ ყველა პირობა არ შეპრულდებოდა, ტყვედ დანებებოდა. ამის სანაცვლოდ კი თვისი ღამურის უსაფრთხოებას მოითხოვდა. საფრანგეთის მეფემ წინადადება არ მიიღო. როდესაც პრინცს პასუხი აცნობეს, მან ჯარის მომზადება დაიწყო და საბრძოლო მყოფობაში განაღვა. ფლანგებზე მოსარათა ფორმირების დაწყება, შუაში კი მძიმედ შეპარადებული რაინდები. ინგლისელები მხარაღების დაწყებას შიშით ელოდნენ, რადგან მათ პირისპირ მდგარი არმია გაცეილებით მარაგაციზოვანი იყო. ფრანგთა ღამურა 12 ათას მძიმე შეპარადებული შემომარს ითვლიდა. სამაგიეროდ, ძალზე მცირეინციზოვანი იყვნენ მშვიდღღესები და არააღმდეგობრივობით. ითანე II-მ რამდენიმე საბრძოლო ხაზად დააწყო თავისი ჯარი და მარშლებს ჩააბარა. ამ უკანასკნელთა ისე სურდათ ჩამოელოდნენ ბრძოლაში, რომ იქნათის მატანისას დაწინაურდნენ და უკან ჩამოიხრებენ მეფის ფრანგებთან. პირველი ფორმირების შეტაკება ფრანგების მარცხით დასრულდა. მათ მალე ნორმანდისა და ბრეტანის პრეციპიტის კონტრენტზე მიეშველა, მაგრამ მათაც იფივე ბედი გაიზარდა. გადარჩენილი შემოიბრები ან გაბრბოდნენ, ან მეფის ფორმირებას უერთდებოდნენ. ამ უკა-

ნასწელმა სტაბილურობა მასვე შეზარაუნა. ხელნართულ ბრძოლაში ჩამოხლმა ფრანგებმა ინგლისელებს უკან დაახეინეს, მაგრამ მშვიდღღოსთან ისტრების სტეკემ დიდად დაზიანა და მარცხიც განცდნენა. ბრძოლაში ფრანგთა საუკეთესო შემოიბრები დაიღუპნენ. თავად მეფე ტყვედ ჩაურდა. ამ სასტიკი მარცხის მძიხე ვლავაც ის გახლათო, რაც კრების ბრძოლის დროს. ფრანგები იძულებულნი გახდნენ, ინგლისისათვის ყველა ძველი სამფლობლო დაებრუნებინათ.

უპირატესობა შეიარაღებაში

ასწლანი იმის ადრეულ ეტაზე ინგლისელ მშვიდღღოსებთან ბრძოლაში ფრანგთა არმია გამუდმებით მარცხს განიცდიდა. ამის მიხეხეი ის იყო, რომ ფრანგები ინგლისელთა მშვიდღღოსების არბალეტებს უპირისპირებდნენ. საქმე ის არის, რომ არბალეტის ისინი ფრენის სიშორე გაცილებით უფრო მცირეა, ვიდრე მშვიდღღოსი. მიუხედავად ამისა, ფრანგები ვერ ეკლიოდნენ არბალეტს, რომელიც ნაკლებსაიმოდო იყო ბრძოლაში. ამიტომ ცდილობდნენ გადააჭრეტენ ბრძოლები არ გაუმართაო ფრანგული წყარო ვეიამბოს, როგორ ცდილობდნენ მუიძობე პირისპირ არ შეპეროდნენ ინგლისელ მშვიდღღოსებს. ასე იყო 1415 წელს აზენკურისა და 1424 წელს კურენის მახლობლად. ყველა მცდელობა უშედეგოდ სრულდებოდა, ალბათ, ამიტომაც ფრანგებმა აღვისა და მოითხოვე რაზმებით ბრძოლის ტექტიკა აირჩიეს. მძიმედ აღჭურვილ მხედართა მცირე რაზმები თავს ეხსობდნენ მოწინააღმდეგის ადღასა და ტყვეთა-წამლით მომძრაგებულ კოლონებს. ეს მეთოდი ფრანგებს პაუტას (1429 წელს) და კორმონტ-ან-ბოვეის (1430 წ.) მახლობლად გამართულ შეტაკებებში გამოადგათო რაც შეუძება სხვა ხალხებს, რომლებთანაც ფრანგებს ასევე უწევდათ ბრძოლა. ფლანგითი დარტყმებით უსწროდობდნენ. მაგალითად, ასე იბრბოდნენ პასიური ნიდერლანდელი შუბოსნების წინააღმდეგ, რომელთა ფორმირებები უპირატესად უმობრაოდ იფივენ.

ვერენი, 1424 წელი

ასწლანი იმი, რომელიც სიმამდილეუში 120 წელისად გაგრძელდა, ითიქის მიხედვით ვერობის დაპირისპირებაში გადაიზარდა. ინგლისელები ბრეტანელებს, ბურგუნდიელებს, გასკონელებს, ფლანდნიელებს და კალენელებს მხარდაჭერთი სარგებლობდნენ. ზოგიერთი უკეთესი პირობების ან პოლიტიკური მოსახრებების გამო მონინადმეგვის მიემხობოდა. მაგალითად, ბრეტანელები, ფლანდნიელები და გასკონელები დრადადრო ფრანგების მომხრებეც ხდებოდნენ. უფრო ერთგული იყვნენ შიტ-

სიძულვილისაგან თვალეხში სისხლი მოაწვა. მას ბრძოლისათვის თვაი არ აურდებოდა, მიუხედავად იმისა, რომ ამის დაჭარობის წინაშე არ მდგარა“. მემბტანების ცნობით, შოფერსარდალმა წინა ხაზზე არბალეტით შეიარაღებული გენუელები გაუშვა, დაახლოებით 15 ათასი კაცი. ხანგრძლივი მსვლელობით დღოდლიდ-დაქანცული ბრძოლის ძალა აღარ შესწევდათ და დასვენება სჭირდებოდათ, მაგრამ მეფემ შეტაკების გადადგება არ ისურვა. გენუელები მწყობრში ჩადგნენ და იერთებო მითჩანეს მოწინააღმდეგეზე. ინგლისელები გაუმრბრულად იფივენ და პასუხის გაცემას არ ჩქარობდნენ. ფრანგთა არბალეტის ისტრები მათ პოხიციებს ვერ სწვდებოდა. გენუელებმა ოდნე წინ წაიწიეს და კიდევ ორჯერ გამოკარეს მანკური. მხოლოდ ამის შემდეგ დაიწყეს ინგლისელებმა კონტრიერიში. გენუელები პირველად ებრბოდნენ ინგლისელ მსროლელებს, რომლებიც გაცეილებით ოსტატურად იყენებდნენ დისტანციური ბრძოლის იარაღს. ფრანგ მსროლელთა უკან რაინდები იფივენ და ბრძოლის ველს აკვირდებოდნენ. როდესაც ფილიპე VI-მ უკან მიბრუნებული გენუელები დანახა, რომლებიც მხერობას ვახს უღობოდნენ და დაწინაურების საშუალებას არ აძლევდნენ, მეფემ მათი ნებ-ისმხერი ზურხით თვიდან მოშორების ბრძანება გასცა. ფროუასარის ცნობით, ინგლისელები აგრძელებდნენ დისტანციური იარაღის გამოყენებას და საეკიოდ შეათხლებს რაინდთა რიგებიც. მოწინააღმდეგეთა არც ერთი ისარი ფუჭად არ იკარგებოდა. ბრძოლა ფრანგთა მარცხით დასრულდა.

ლანდილები, ბოკმეილები, გენუელები, გერმანელები და კასტილები. ერთნი ფეოდალები ფიცი ერთგულების გამო ამბობდნენ, მეორენი — გასამრჯელოს მოლოდინი წახალისებულნი, მესამენი კი პოლიტიკური ინტერესებით ხელმძღვანელობდნენ. მოწინააღმდეგენი ერთდროულად ვადაბეჭვეტ ბრძოლაში და ეწევიერ რეიდებით უპირისპირდებოდნენ ერთმანეთს. ზშირად რეიდები რომელიმე ქალაქის გაძარცვისა და ალაფის მოპოვების მიზნით ტარდებოდა.

1423 წელს ფრანგებმა მდ. ერის ნაპირას მდებარე ქალაქ ირეის დაზავს თეაღ. სურათი ქალაქი თავაით მარჯვად გადაქცევიდა, საიდანაც უფრო კარგად შეძლებდნენ ინგლისელთა მიწებზე რეიდებს ჩატარებას. 1424 წელს ინგლისელი ერლის სუფოკლას ხელმძღვანელობით სამხედრო ძალების მოხიბვლება დაიწყო. მიზანი შირის ბანაკის განადგურება იყო. ირეის წინააღმდეგობა დიდხანს არ გაგრძელბულა. ქალაქი დაეცა, გარნიზონი კი ციხისბაგერში გამაგრდა. ინგლისელებმა მათ ალაფ შემოარტყეს. შუა საუკუნეებში ალაფში მოქცეული ქალაქი ან ნებისძიერი პუნქტი მანამდე ინარჩუნებდა პოზიციებს, სანამ დამხმარე ძალის მოსვლის ვადა არ ამოიწურებოდა. ამ შემთხვევაში ფრანგები დანძარების მოსვლას 15 აგვისტოსათვის მოაუბრეს (რეორე ეწის, გარნიზონის ქეთარისა და მისი ხელმძღვანელობის ესა თუ ის გადაწყვეტილება, გამაგრებული პუნქტის დაცვისუნარიანობაზე იყო დამოკიდებული.

ფეოდალური კანონების მიხედვით, გამაგრება მანამდე გრძელდებოდა, სანამ არ გამოიღებოდა სურსათ-სანოუაგე. იმ შემთხვევაში, თუ დამხმარე ძალა ავჯანებდა ან არ მოვიდა, კომენდანტს შეეძლო, გაესხნა ციხის კარი, წინააღმდეგ შეიბოხეკეში, სასჯელი ეუჭურებდა). იბიექტის სტრატეგიულობის გამო ფრანგებმა მისი დამობა არ მოისურვეს და დებლოკირებადი ოპერაცია დაეკეშეს. სამხედრო ძალთა შორის ველაზე მნიშვნელოვანი ფუნქქია შოტლანდიელთა კონტინენტს ეკისრებოდა, რომელსაც ერლი დეკლასი ხელმძღვანელობდა. დეკლასის არმია ირეის სამხრეთ-დასავლეთით მდებარე ნონარკურში დაგვიანებით მივიდა. 14 აგვისტოს ინგლისელმა ჰერცოგმა ბედფორდმა ირეის გარნიზონის კაპიტულაცია მიიღო, რის შემდეგაც ჩრდილო-დასავლეთით, ერეკსაკენ დაიძრა. ფრანგებმა სამხედრო საბჭო მოიწვიეს. მეთარობის უმეტესობას მიანდა, რომ ამაოდ უტოლებდა თავს ინგლისელთა ფორმობას. მათი განწყობლება ლოკაბერეც იყო, ისინი ხომ მუდამ მარცხს განიცდიდნენ პირდაპირ მუტაკებაში. გვძის მიხედვით, ფრანგებს ქალაქი ვერევი უნდა დაეკევიანათ. ეს დასახლებული პუნქტი

ალანსონის ჰერცოგის, ვოფილი მიკეუშორის მისწზე მდებარეობდა. მიკეუშორეთა (ასე ეუწოდებოდა ფრანგთა და შოტლანდიელთა კოალიციას) 14-ათასიან ლაშქარს ალანსონის ჰერცოგმა ქალაქის კარი გაუხსნა. ერლი სუფოკლი მათ 1600-კაციანი რაზმით დაედგნა, რომელსაც შემდეგ ბედფორდიც შეუერთდა.

კალიციური არმიის გვძის მიხედვით ფლანგებზე განლაგებული მხედრობა მოწინააღმდეგის ფლანგებს ან ზურგს უნდა დასხმობდა თავს. ისინი ქალაქის რწ განლაგდნენ. მარცხენა მხარეს იდგა შოტლანდიელთა კონტინენტო. ორივე გვერდითი ფორმირების უკიდურესი ნაწილში 600 მხედარი იდგა: მარჯვნივ — ლომბარდიელები, მარცხნივ — ფრანგები. მათ ასევე ჰყავდათ დისტანციური აირადით აღჭურვილი მეომრებიც, თუმც მათი რაოდენობის შესახებ ზუსტი ინფორმაცია არ მოგვეპოვება. მათ გვერდს უმაგრებდნენ ესპანელი და ლომბარდიელი დაქირავებული ჯარისკაცებიც.

ინგლისელების ზურგში ზშირი ტყე იყო. არასასურველი შედეგის შემთხვევაში ინგლისელთა ფეხისნებს უკან დახევა და მიმალვა შეეძლოთ, მოწინააღმდეგის დადგენილები კეალერია კი მანერირებას ვერ შეძლებდა. ქალაქსა და ტყეს შორის ველი იყო გადაჭიმული, რომელიც ძალზე ხელსაყრელ პირობებს უქმნდა ინგლისელ მშვილდისნებს. მათ ასევე ჩაზრტეს დამვილისაქენ მამაელი გზაც. 2 ათასი მშვილ-

დოსანი რეზერვში დატოვეს, ხოლო დანარჩენი — 6 ათასი და 2 ათასი მიმძელ შეარაღებული მხედრობა საბრძოლო მწყობრში დაქწყო — მხედრები შუა პოზიციას იკავებდნენ, ხოლო ფლანგებს მშვილდისნები.

ფრანგებმა იერიში დაიწვეს, მაგრამ მათი მოსაზრანი ინგლისელებთან უკლებლი იყვნენ. ამიტომაც საქმეში კეალერია ჩართეს. კალიციური ლაშქრის მხედრობამ მშვილდისნათა დიდი ნაწილი გადაიოვლა და ხელნართულ ბრძოლაში ჩაება. მოწინააღმდეგეებმა კონტრიერიოშით უბასუსეს. მტრის მშვილდოსანთა ახლოთა აღმოჩენილმა და შემთხეულმა კოალიციურმა კონტინენტმა უკან დახევა დაიწყო, რასაც დგენა მოჰყვა. ამასობაში ლომბარდიელებმა მშეოლითი მანერნი შეასრულეს და ინგლისელთა ალაფის მარცვა დაიწვეს, მაგრამ მოხდა ისე, რომ თავად ფრანგთა და შოტლანდიელთა ზურგს შეუქმნა საფრთხე. ბედფორდმა შოტლანდიელებს უფრთხად შეურთა და მას შემდეგ, რაც რეზერვში დატოვებულმა მშვილდოსანთა ფორმირებამ ფრანგთა და ლომბარდიელთა კეალერია უკუაქცია, შოტლანდიელებს ფლანგიდან დაქკრა. მიკეუშორებმა 7 ათასი კაცი დატოვეს ბრძოლის ველზე, 200 კი ტყვედ ჩაყარდა, რაც შეეზბა ინგლისელებს, მათ ათასზე მეტი მეთომარი დაეკრტეს. ბრძოლა კვლეე ფრანგთა მარცხით დასრულდა.

დიდგორისა და კანეს ბრძოლების შეთინანსწორება

(შედგებოდა 6 ათასი ცხენოსნისაგან, 65 ათასი მძიმედ შეიარაღებული და 8 ათასი მსუბუქად შეიარაღებული ქვეითისაგან) ადვილად შეეძლო კართაგენელთა მცირერიცხუნაინი არმია (40 ათასი ქვეითი და 10 ათასი ცხენოსანი) გაესრისა.

კართაგენელთა საბრძოლო წყობაზე დღესაც კამათობენ. ბევრს, მაინაა რომ პანინაბლის მიერ გამოყენებული დისპოზიციით მხოლოდ კარინასთან სარდლის დამარცხება შეიძლებოდა. პანინაბლის ჩანაფიქრის ამოცნობა არც ისე იოლი იყო. როდესაც აღწერენ კართაგენელთა საბრძოლო წყობას კანესთან ბრძოლაში, ხშირად მუთუთიბენ, რომ ის ჰგავდა ნახევარმთავრებს.

პოლიბოსის თქმითაც, კართაგენელთა წყობა ნახევარმთავრებს ჰგავდა. ოღონდ „მუკელი“ მტრისკენ ჰქონდა გამომხეცილი, რომელიც საკმაოდ შეტყუებული ყოფილა მწყობრის სხვა ნაწილებთან შედარებით რატომ მოიქცა პანინაბლი ასე? იმიტომ, რომ სურდა, დაერსუხებინა რომაელები, რომ მათი ცენტრების ტარანით გარდევას აპირებდა და არა ფლანგებიდან შეეფროვებს. ამიტომაც იყო, რომ ვარონმა ძალები რაც შეეძლებოდა შეამჭიდროვა და დღო ითხუთხედად დაალაგა, რომ ცენტრიდან მოსალიდნელი საფრთხე თვიდან აეცილებინა.

კართაგენელთა ნახევარმთავრე აფრიკელთა ორმა კოლონებით ბოლოვდებოდა. პანინაბლმა ფლანგებიც არა-თანაბრად განაღვა. მძიმედ შეიარაღებული მხედრობა 7 ათასი კაცის შემადგენლობით მარჯვენა ფლანგზე განლაგა. ხილი, 2 ათასი ცხენოსანი — მარცხენა ფლანგზე. გამოყო რეზერვიც, 1000 მხედარი მამარბალის მეთაურობით (აბინე).

ფლანგებზე ცხენოსნები რომაელებმაც არათანაბრად განაღვეს, 2 ათასი ცხენოსანი მარცხენა ფრთაზე, ხილი მარჯვენაზე — 4 ათასი. ამრიგად, მიუხედავად იმისა, რომ რომაელებს მცირერიცხუნაინი მხედრობა ჰყავდათ, მაინც მოახერხეს მტრის ერთ ფლანგზე (მარცხენაზე) რიცხობრივი უპირატესობის შექმნა.

ბრძოლა დაიწყო ცენტრში მსუბუქად შეიარაღებულმა მეთორბემა, რომელიც მალე ადგილი დაუთმოეს მძიმედ შეიარაღებულებს. რომაელთა ოთხკუთხედმა ნელ-ნელა შეზინაჲ პანინაბლის მძიმე ქვეითი ჯარის სოლისებური წყობა და მკერიტანიელთა კოლონების ფლანგური დარტყმის ქვეშ აღმოხდა. რომაელთა ლეგიონები კართაგენელთა მარწუხებში მოექცნენ.

ამასობაში კართაგენელთა მარცხენა ფრთის ნუმიდიელ ცხენოსნებს 500 მეომარი გამოყო და რომაელებს მუახლოვდებოდა. მათ იარაღი დაუბრუნა და განაცხადეს, რომ სურთ ტყვედ დანებება. ცოტახნის შემდეგ კი დამარცხდნენ მხედრობის იმპულსი და რომაელებს ზურგიდან დაესხნენ თავს. ამ ფლანგზე ბრძოლისას დაიღუპა კონსული ემილიუს პაულუსი, რომელიც მუხუჯვად მის ფლანგზე მხედრობის მრავალრიცხუნობისა, ვერ შეძლო მისი გამოყენება და გამარჯვება.

ვევლაფერი ისე წარიმართა, როგორც პანინაბლმა განიზრახა. კართაგენელთა მარჯვენა ფრთის მრავალრიცხუნაინმა ცხენოსანმა ჯარმა სწრაფად დამარცხა და გააქცია რომაელთა მარცხენა ფრთის ცხენოსნები და მარცხენა ფრთის ცხენოსნებთან ერთად დაედევნა რომაელთა გაქცეულ ცხენოსნებს. რომაელთა კავალერიას კართაგენელ ცხენოსანთა მხოლოდ ნაწილი დაედევნა, დანარჩენებმა კი ლეგიონებს ზურგიდან შეუტრეს და განაგდებულა.

პოლიბოსის ცნობით, დაიღუპა 70000 რომაელი. გაქცევა მოახერხა 3000 კაცმა. პანინაბლმა კი დაკარგა 6000 კელტი მეთორბე, რომლებიც ნახევარმთავრის (სილის) გამოხსენებულ, ცენტრალურ ნაწილს შეადგენდნენ.

დიდგორის ბრძოლა

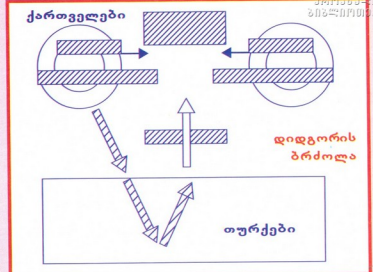
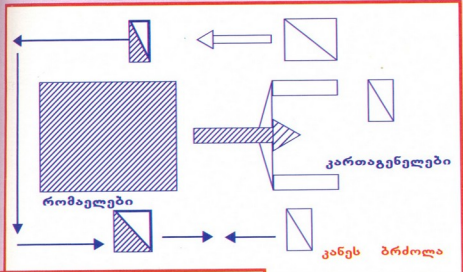
საქართველოს მეფე დავით IV აღმაშენებლის აქტიურობამ და ფართო შეტევათა მოპარაკებებმა (დავით IV-მ 1120 წელს გალაშქრა ალალოსა და მაიფრანკანის ამირას ნუჯმ-ად-დინ იღლაზის წინააღმდეგ და სირიაში შეიჭრა. თუქცა შეტევა ვერ განაუთარა, რადგანაც

ძალზე ბევრი დაწერა და კიდევ დაიწერება სახელგანთქმულ კანესა და დიდგორის ბრძოლებზე. მათ შორის ბევრი მსგავსებაა, რადგან კანეს ბრძოლა გაცდლებით ადრე, ქრისტესწობამდე 216 წელს გაიმართა, ბუნებრივია, უნდა ვიფიქროთ, რომ ჩვენს დიდ მეფეს, დავით IV აღმაშენებელს, ის კარგად ეჩვენებოდა შესწავლილი.

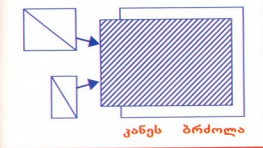
დავით არ იყო ის პიროვნება, რომელიც მახლწონებდა გამოიყენებდა თუნდაც დიდი კართაგენელის, პანინაბლ ბარკას გენიალურ ჩანაფიქრს. ამიტომ ურიგო არ იქნებოდა, კიდევ ერთხელ გადაგვეხეიოთ თვალი სამხედრო ხელოვნების თვალსაზრისით უხადლო ორევე ბრძოლაზე.

ქრისტესწობამდე 216 წელს (მეორე პუნიკური ომისაში) პანინაბლმა აიღო ქლადაკი კანე, რომელიც მანამდე რომაელთა სურსათ-სანეოვის საწყობი იყო.

რომაელთა გავრთიანებულ არმიებს მონაცვლეობით მეთაურობდნენ კონსული ტერენციუს ვარონი და ემილიუს პაულუსი. ემილიუსი წინააღმდეგი იყო, რომ რომაელებს ბრძოლა გაეძარბათ პანინაბლისთვის გაშლილ ველზე (რომაელი ისტორიკოსები გვარწმუნებენ, რომ ემილიუსი წინააღმდეგი იყო პანინაბლთან გენერალური ბრძოლის გამართვისაც). ვარონს კი, პირიქით, მაინაბლთან რომაელთა უზარმაზარ არმიას

სახლოოდ რომაელები რკალში მოყვნენ, ზურგიდან კი მტრის კაცაღერია დაესხა თავს

თურქებმა სამხედრო ძალთა ნაწილი საქართველოს დასალაშქრავად გამოგზავნეს და აიძულეს ქვეყნის დასაცავად უკან გაბრუნებულიყვნენ. გადაწყვეტილება ჯარისნებთან მებრძოლ ილღაზს ზურვის დაცვაზე ეჭურნა. თავი მოუყარა მაჰმადიანური სახელმწიფოების ჯალაღირჯურ ჯარებს (ჯარების რაოდენობას სხვადასხვა წყარო 400000-დან 800000-მდე განსაზღვრავს) და დაიძრა საქართველოსაკენ.

უცნაურია, მაგრამ ილღაზი ნაცვლად იმისა, საქართველოში აღმოსავლეთიდან შეჭრილიყო, საიდანაც ქვეყნის მთები არ აკრებს და ვეფლავზე მიტვად გახსნილია, სამხრეთიდან, მთებით დასერილი მხრიდან შეიჭრა, რაც მის მრავალრიცხოვან ჯარს გაშლის საშუალებას არ აძლევდა.

ბრძოლა შედგა დიდგორის ვიწრო ხეობაში. დაეთითს ლაშქარი 40000 ქართველის, 15000 ვიჭაყის, 500 ოსისა და 100 ჯვაროსნისაგან შედგებოდა. ქართველთა ჯარის წყობა იმ დროისათვის შედგებოდა: მოწინავეთაგან, მარჯვენა და მარცხენა ფრთებისაგან და თაღარიგისაგან (რეზერვი). საფორტებელია, რომ ქართველთა ფლანგები რამდენიმე ხაზისაგან შედგებოდა, რათა ცენტრში მომობრილი თურქებისათვის ფლანგებიდან დაურტყავთ. ქართველთა მარჯვენა და მარცხენა ფრთები მთებზე იყო შეყენილი.

ილღაზმა თავდაპირველად იერთი მიიტანა ქართველთა ცენტრზე, რომელ-

იც ორ მთას შორის დაბურულ ტყეში იყო განლაგებული. უკუაქცია ქართველთა მოწინავენი და ხეობის სიღრმეში შევიდა, სადაც სამხრეთი დარტყმის ქვეშ მოექცა და დიდად დაზარალებული უკუიქცა. თურქთა ცენტრისა მოწინავეთა უკუქცევამ დიდი არეულობა შეიტანა მტრის მეთოდებში, რადგან მათ შეტყვევებულად გადსული ძალების ადგილი დაიკავეს და სუფიროვის გამო ერთმანეთს ეჯახებოდნენ.

ამასობაში სულ სხვაგვარად გახეთქილად მოუღვინებო ქართველთა მარჯვენა ფრთას. ქართველებს გამოეყო 200 მეომარი და მტრისაკენ გაეპარათა, თურქებმა მეთოდები ყინვადებად მიიწინეს, იფიქრეს, ქართველებს გასუღვინებო და უზბოძლულად გაატარეს. მეთოდებამაც დაუყოვნებლივ იმშოშლეს ხმლები და გაოგნებულ მტერს თავს დაესხნენ, რითაც მათი მარცხი არეულ-დაირეს (ამჯერად მტრის მარცხენა ფრთას).

სანამ მტერი წყობის აღდგენას მოასწრებდა, ქართველთა მთელი მარჯვენა ფრთა შეტყვევებულად გადვიდა და მოწინააღმდეგე უკუაქცია და მალევე გააქცია. ქართველთა მარჯვენა ფრთა თურქთა განლაგებაში ირიბად შეიჭრა (რადგან ქართველთა ცენტრი უკუაქცეულ თურქებს არ დასდევნებია) და მარცხნივ ცენტრისაკენ გაიწია, რითაც მტრის მნიშვნელოვან ძალებს უკან დასახვივა ვაზა გადაუშლეს. მარჯვენა ფრთის შეტყვევას მიჰყვა მარცხენა ფრთაც, რომლის იერიში თურქებმა, რომელთა ყოვალდებოდა უკვე მარცხენა ფრთისგან იყო მიმართული, ასევე ვერ მოიგვირეს. სწორედ აქ გაიძინდა ილღაზის წინადახვედლობა, უზარმაზარი ლაშქარი რომ ვიწროებში შემოიყვანა. მან ვერ შეძლო დიდი რეზერვის გამოყენება. გაქცეული მოწინავენი უკან რიგებს ეჯახებოდნენ და რადგანაც გვერდის აქცევას ვერ ახერხებდნენ, დიდ არეულობას იწყებდნენ. მაჰმადიანთა წყობა ერთიანად მოიშალა,

მათ ორგანიზებული წინააღმდეგობა გაწყვეტა და მოეძლიო. დაიწყო მოწინააღმდეგე მუსრვა, დაახ. მოსრულ, რადგანაც მას უკვე აღარ ერქვა ბრძოლა.

დაიღუპა თურქთა 30000 მეომარი. უამრავი მებრძოლი ტყვედ ჩავარდა. ქართველებს დიდძალი ალაფი დარჩათ. როგორც ვხვდებით, კანესა და დიდგორის ბრძოლები ბერი რამათი ჰაგვის ერთმანეთს. კვრძოლ: 1. ორეუ ბრძოლაში ძირითადი დარტყმები ფლანგებიდან წამოვიდა; 2. მტერი მოტყუვდა, იფიქრა, რომ ჩვენს მხარეზე ვიწარალები გადმოვიდნენო და ამან მათი დეზორგანიზება გამოიწვია; 3. ბრძოლის ველი შეარჩევს პანიბაღმა და დავით აღმაშენებელმა. მართალია, პანიბაღი განსხვავებით დავით IV-საგან გაშლილ ველზე შეება მტერს, რაც ხელს უწყობდა ცხენოსანთა ეფექტიანად გამოყენებას, მიუხედავად იმისა, რომ დავითს მტერიან შედარებით ნაკლები კაუჭურთა ჰყვდა (ისხუდ როგორც ქვეითები). საგულგანძობა ის გარემოებები, რომ თურქები რამდენიმეჯერ აღმტატობდნენ ქართველებს (რასაც არ მალევე თვით თურქი აუტოლოებიც), განსხვავებით კართაგენელებისაგან, რომელთაც უპირატესობა ჰქონდათ კაკაღერიაში.

ილღაზი კი, განსხვავებით ვარონისაგან, რომელიც რომში უფრო საშოქალაქო ასპარეზზე იყო ცნობილი და მხოლოდ რომელიც ხალხს დიდმა სიყვარულმა განაპირობა მისთვის ესოდენ საპასუხისმგებლო თანამდებობის ჩანაბრება, ჯვაროსნებთან მრავალჯერის გამარჯვებულად მხედართმთავარი იყო. ილღაზის დაპარტებამ და შემდეგ სიკვდილმა (რასაც ისტორიკოსები დიდგორის ბრძოლის მიმართ) ჯვაროსნებს დიდად შეუსწოებუქა მდგომარეობა პალესტინაში.

კალიგულას დას, უზნობით ცნობილ აგრიპინას, პირველი ქრისტიანი წერილი შეეხება, რომელიც ისტორიოგრაფთა ცნობით „ყოვლად უმსგავსო ქალი“ ვიფიქვს. ის სხედდათ ახლობლებს და ლაფს ასხამდნენ ჟამბადშერლები. წერილის მამა — გნეუს დომიტრიუს აპინობარბუსი მკვლელის „დრისეული“ შიორე ნახეარი გახლდათ კარიერა იულიუს კესარის დროს დაიწყო, აღმოსავლეთის პროვინციებში, მაგრამ გაახატებული მინის მკვლელობის გამო თანამდებობა დატოვა და რომში გადავიდა საცხოვრებლად. გზად მიმავალმა გასართობად ვიდაც ახალგაზრდას ევლით გადაურა, ხილი ერთ-ერთ წარჩინებულს, რომელიც უმსგავსი ქვეყის გამო საველდურობდა, თვლი ამისიხარა. დაუნდობლად მარცხვდა მდიდრებსა და ასპარეზობებში გამარჯვებულებს. აღიარახსნილობის მიუხედავად, იმპერატორ ტიბერიუსის დროს აპინობარბუსმა არა მხოლოდ კონსულის, არამედ პრეტორის თანამდებობაც მიიღო. ახ.წ. 37 წელს სისხლის აღრევისა და სამშობლოს დაღატაცის ბრალდებით მის წინააღმდეგ სასამართლო საქმე აღიძრა, მაგრამ მოულოდნელად გარდაიცვალა იმპერატორი ტიბერიუსი, ხოლო მომდევნო იმპერატორმა კალიგულამ ის შეწყვეტა.

ნეტონი

რომის იმპერატორი იულიუს კლავდიუსის
დინასტიიდან (ახ. წ. 37-68)
რომს მართავდა 54-68 წლებში

წერილი 37 წელს დაიბადა. როდესაც მებობრებმა გაეცა შეეგნა ახარეს მამას, პასუხად მიიღეს: წესი და აგრიპინას შვილი მხოლოდ უნჩნული თუ იქნება და კაცთა მოდგმის მთხრებელიო. ამის შემდეგ აპინობარბუსმა მხოლოდ სამი წელი იცოცხლა. ის ვერ მოესწრო თავის წინასწარმეტყველების ახდენას. საბავიროდ, აგრიპინამ იწინაა ჯერ მის, შემდეგ კი შვილის ვაკაცობა: თუადამიორედ იმპერატორმა კალიგულამ, რომელიც მძაც იყო მისი და საყვარელი, იგი რომიდან გააძევა. მხოლოდ კლავდიუსის მმართველის დროს შეძლო აგრიპინამ სამშობლოში დაბრუნება. ეს ვერცა, სასტიკი, ამპარტუანი და უზნეო ქალი ძალაუფლებისკენ დაუოკებელი სწრაფებით იყო შეპყრობილი. ვაღმოცემის თანხმად, გამოქონისას დაბადებულ წერიოს გარკვეულეებმა იმპერატორის ტახტზე აღებუდა და დღის მკვლელობა უწინასწარმეტყველა. ამის გამოწვევ აგრიპინას დაუფიქრებლად აღიძრა: ლე მოქლას, ოღონდ იმეფოსო!

48 წელს იმპერატორ კლავდიუსის მუსამე ცოლი, მესანდრა, ყოვლამხილავლი რომაელებისთვისა და სოკირა გარეწინილებისათვის სიკვდილით დასაჯეს. მისი ადგილის დასაკავებლად ბერი დიდებულ ქალი აბრძალა. მათ შორის იყო აგრიპინა, რომელიც როგორც ნათესავი, ბიძას ხშირად სტუმრობდა სასახლეში. ამ ურცხვმა ქალმა არად ჩაავგლო რომაული

ტრადიცია, სისხლის აღრევის რომ ქრავლდა და უზნისყოფი კლავდიუსი მოხიბლა. როგორც ვაღმოცემეს შემატახნე: „იგი ჯერ კიდევ არ იყო ცოლი, ცოლის უფლებით რომ სარგებლობდა“ (ტაციტუსი, ანალები).

40 წელს კლავდიუსმა იქორწინა აგრიპინაზე. ამ დღიდან რომის იმპერიის მართვის სადევები აგრიპინას ხელი აღმწინდა და, რა თქმა უნდა, შეიქცალა წერილის ზედი, რომელიც თუადან ასე უღებლად წაიბარა: ვიდრე აგრიპინა რომიდან იყო გაძევილი, მუქვედრობამაპროთომეული და უსახსროდ დარჩენილი მისი ვაჟი მამად ლეპიდოს ოჯახში იზრდებოდა. მისი მუერეები იყვნენ ბიძები, რომელიც ერთი მოცეცეც იყო. შიორე კი დალაქი. ბავშვობაში წერილი ხშირად მონაწილეობდა ტროლე ასპარეზობებში და დიდი წარმატებითაც სარგებლობდა. როდესაც კლავდიუსმა დაისაკურთა რომის ტახტი და შეწყველა აგრიპინა, მის მეს უკანონოდ ჩამორთმეული მამის ქიწნება დაუბურნა, მოგვიანებით კი თავის ქალიმეული ოქტავიანე დააქორწინა.

როგორც კი აგრიპინამ ხელი ჩავაგლო ხელისუფლება, მის გამყარებულ დაიწყო ზურჯე. იმისაც მაილწა, რომ კლავდიუსის წერილი აშუღლებინა, მის განთილებაზეც იზრუნა და აღზრდულად იმ დროისათვის

უკვე სახელმძოხევილი პოეტი და ფილოსოფოსი სენეკა მიიწევა. სენეკას სიხშირად უხილავს, თითოთი კალიგულას ზრდიდა. ეს სიზმარი რომ წინასწარმეტყველური იყო, მალე ვაცხადდა, რადგან წერილმა თუიდანვე გამოვილინა კალიგულასთან სისასტეკე და უმსგავსობა. შიორედ კლავდიუსის ვაჟი ბრიტანიკუსი, რომელიც მას, წვეულებრივ, აპინობარბუსს ეახხდა. ამის გამო წერილი კლავდიუსის წინაშე კი ამსახარებლად მას და დაციეთი ნახეშარს უწიღებდა. დღევადრო და აგრიპინა თავისი შვილის აღზრდულად მიმიდას, ლეპიდოს დაუბრუნა სპარდა. ისტორიკოსის თქმით, ისინი „ასაკით, გარეწნობითა და სიმდიდრით მცირეებით თუ განსხევედობდნენ ერთმანეთისგან. ორევე გარეწნილი, სახელეგობილი და წაიბწული... ვაცხარეთი იბრძოდა წერილის გამო. ლეპიდოს სურდა მისი ახალგაზრდული სული აღერსითა და საწეკრებით მოეხიბლა. აგრიპინა კი, პირიქით იყო მტკარა და შეუკუდა. მას შვილისთვის სურდა უმაღლესი ძალაუფრობა, მის მბრძანებლობას კი ვერაფრით ვეუგობდა“ (ტაციტუსი, ანალები). აგრიპინას დაქინებულობით მოთხოვნი ლეპიდოს წინააღმდეგ სასამართლო საქმე აღიძრა. საშეჯერო წერილი წარმეუწრებლად იძლეოდა მის წინააღმდეგ ტრეუწყებებს. ლეპიდოს ჯა-

ლოქობაში დასდეს ბრალი. ძალე კლავდიუსის ჩამოშორების შემდეგ, იმხუ, თუ როგორ მოქმედებს იგი, სხვადასხვაგვარად მოგვითხრობენ გამოაღმწერლები, მაგრამ არავის ეჭვქვეშაა, რომ ის აგრძობინამ გამოასაღმა სიე-ოცლებს. ეს მოხდა 54 წლის 13 ოქტომბრის. ნერონის მხოლოდ 17 წლის იყო. შუადღის პირველი საათისათვის შეპირავა სასახლეში და კარიბჭის ზღურბლთანვე ახლო მის წინაშე ქმედობრილი წარჩინებულნი, რომლებმაც ტახტურეგენტი მიიყენეს იგი ჯერ სამეფროდ ბანაკში, სადაც სიწყითი მძიმარა მოსაკრებებს, შემდეგ — სენატში. საღამოს კი ნერონი სენატშიან მრავალი პატივით შემოსილი გამოვიდა, მხოლოდ ერთადერთი — „სამშობლოს მძის“ წილბა არ მოუღია ახალგაზრდობის გამო.

ახალმა იმპერატორმა მშართველობა იმით დაიწყო, რომ მოგვას „სიყვარული“ გამოაიღინა: დიდებულად დანარბა კლავდიუსი და დმერთად აღიარა, არ დაიფიქს მამაც, დომიტიუსი, რომლის ხსოვნასაც სათანადო პატივი მიავი. აგრძობინას კი თავიანი სცა და მრავალი საქმე მძანო.

ნერონის ყოველნარიად ცდილობდა ხალხის გულის მოგებას: ანიცირებდა გადასახადებს, არიგებდა საჩუქრებს, ათავისუფლებდა მსჯავრდებულებს. ერთხელ, როდესაც სიხრესს, ხელი მოქერა ბრძანებაზე, რომელიც დანაშაულის დასჯას ითვალისწინებდა, დანაშებით უთქმობს: ო, სენტა წერა არ მციოდინდო! როდესაც სენატს მადლიერება გამოუჩატავს, იმპერატორის განუცხადებია: „მადლობა მე ჯერ უნდა დავიმსახურო!“

ნერონის იმპერიის გაფართოების არც სურვილი ჰქონია და არც იმედი. მხოლოდ ის შეძლო, რომ პონტოსა და ალბურნი სამეფოები რომის პროვინციებად გამოაცხადა. სამაგთიროდ ბუჟუბონის ოცნება აისრულა. სასახლის კარზე ამ დროისათვის სახელგანთქმული მუსიკოსი მიწვიდა და გატაცებით დაიწყო კითარაზე დაკვრისა და სიმღერის ხელოვნების შესწავლა.

პირველად რომის იმპერატორმა ნეა-ოლის სცენა აირჩია. ისე მოხდა, რომ მისი გამოსვლისთანავე თეატრი შეძრა მაწისძვრამ. ნერონი სცენიდან არ ჩამოსულა, ვიდრე სიმღერა არ დაასრულა. ძალიან მოწონებდა აპოლიდისმენტები და ახალ-ახალ ზეიმებს იგონებდა ახლა უკვე რომის სცენაზე გამოსვლელად. დაწავსა ისეთი ასპარეზობა, სადაც მსახიობები ერთმანეთს სიმღერაში ეჯობებოდნენ, ყურთი კი გამარჯვებულს აჯილეობდა. ნერონის მსახიობებმა ერთად სურდა გამოსვლა. რომის ისტორიაში ამ გაუგონარ მოვლენას მთელი სენატო აღუღვა წინ. მას შესთავაზეს გვირგვინი სიმღერისა და ორადერთულ ხელოვნებაში გამარჯვებისათვის, რაც მას საერთო-სახალხო შერცხუებისაგან იხსნიდა, მაგრამ ამაოდ. იმპერატორის მხოლოდ მსახიობობა სურდა. ბბო ტაშს უყურდა და იძულებით იმხენდა მას არცერთ ისე ოსტატურად შესრულებულ სიმღერებს. რომის იმპერატორი საბურთისოვაც ქვიდა, რომ მუსიკალურ ავონებში მთელი მონაწილეობა. ყოველი გამოხვლის წინ ტრადიციით დადგენილ წესებს იცავდა, ჩვეულებრივი მომღერლებს ის მგავსად ღელავდა, შოში უშხერდა მსჯავრდებულსაც, მტროქმევესც და ხშირად მათ მოსყვდვასაც ცდილობდა. როდესაც ნერონი მღეროდა, თეატრს ვერაგინ ტრეყვდა, გამარჯვებულად, რა თქმა უნდა, თავის თავს აცხადებდა. წინამობებდ გვირგვინისახნა ხსენებაც რომ არ ყოფილიყო, მათ ქნადეკების ამხსერვდა და სახელებს შლიდა.

ნერონის კიდევ ერთი გატაცება მეეტლეთა ასპარეზობაში მონაწილეობა იყო. ოლიმპიანაზე ისეთ ეტლს მართავდა, რომელმაც ათი ცხენი იყო შექმული. მართალია, გადმავრდა, რის გამოც აერნის დატოვება მოუხდა, მაგრამ გვირგვინი მაინც ხვდა წილად. ამ პატივითვის ნერონმა მთელი პროვინცია გათავისუფლვა გადასახადებისაგან, ხოლო მსჯავრდებულს რომის მოქალაქეობა უბოძა და დიდი ფულიც გადაუხადა. შემდეგ, ვით ავგუს-

ტუს ბრწყინვალედ მოგებული ბრძოლიდან, ისე დაბრუნდა რომში ტრიუმფით და გამარჯვების გვირგვინებით თავის მოსახლენებს ოთახში ჩამოკვდა. ასე თანდათან ეკუთვნებენ რომაელები მისი სიიყვრელს. თანდათან გამოავლინა სიბილწე, გარყენილება, სისხლბერად და ყველა ის ავი ზნე, რაც შეუძლებლად დაიქმნის მოკვლევის სულში. შუბინდებისას გადაცემული გამოდიოდა სასახლიდან და საათობით დაქუტუტობდა ქუჩებში, ოაბის ღუქქუქში. ერთობლივად იმით რომ გზად შეპირბოლებს ჭიიდა და ხსეულტვდა, თუკი ვინმე წინააღმდეგობის იხარუვებოდა. დღისითაც კი იღხენდა, ოუნდაც დიდ ცირქში, სადაც მთელი იმპერიადან თავმოყრილი მქცავეები და მპროცედი თავს ევლებოდნენ. რაც სურდა, იმას იქმნდა: საყვარლებად მკვავდა ყმწილებივცა და გათხოვილი ქალებიც; გათავისუფლებული მონა აქტია კინადამ ცოლად მოიყვანა, სენატორები აძიულა, დავლით იფიცი, რომ ეს აზბაც ქალი მუფის მოგვმისა იყო; ღამეში ბაჭის სართის ქალად გამოაცხადა და ყველა წესის დაცვით ქორწილად გადაიხადა, ღღილონის საბოისი შესობა, ყველას თვალწინ ეყვრებოდა და დაკვავდა ტახტურეგენტი რომაელები ზუბრბინენ: ბუნებით ვინმეობდა ნერონის მამას ასეთი ცოლი რომ ჰყოლიოდა!

რომის მშობნების სიბილწეს სახლდომ არ ჰქონდა. დღისათმაც ღამობდა სასიყვარული ქსელის გამბის (ზოგიერთი ისტორიკოსი ამას თავად აგრძობინას მაქერს; ტაციტუსი, „ანალები“), მაგრამ სენეკას ძალისხმევით გადაიფიქრა, ძალაუფლების დაკარგვის შიშში დააფრთხო. თავისი სხეულიც არაერთგზის მოუღია სხვათათვის გასაუბრატოებლად. ბოლოს არანახული სიბილწე მოვირინა: ცხველის ტყვში გახვეული გამოგრდებოდა ქალბიდან, ბოძებზე მიბმულ შიშულ ქალებსა და კაცებს თავს ესხმობდა, ყველარ სვეშეს რომ დაიცხრობდა, თავის აზბაც დღორიფოროს უყრდებოდა მკლავებში. სწორედ ამ დღორიფოროს მისიხლოდა კიდევ ცოლად.

ნერონი დარწმუნებული იყო, რომ არ არსებობდა სიწმინდე ამ ქვეყანაზე და რომ ყოველი ადამიანი თავის თავში სიბილწეს მალავდა. ფული, სიმდიდრე მხოლოდ იმისათვის არსებობდა, რომ გაეღწავლიყო. გლადატორებს, მუსიკოსებს, ტაშის დამკვრელებს, ნებისმიერს, ვინც კი მოსწონდა, დაიწუნებოდად უხეიდა ფულს, უძღვინდა ვილებსა და მამულებს, ტრიუმფატორთა სასახლებში. თვადც ძვირფასი სამოსელით იმოსებოდა, თვეზაობდა ოქროს ბადეებით... მაგრამ ყველაზე მტრად

მდიდრული ნაკვობების მწვერულებით ტყობიდა. აღძრთა სასახლე, რომელიც იყო მხედრები, ბალები, ტბები, მარტყეხები, საძოვრები, ტყეები; მოსასვენებელი თახები დაფარული იყო ორთოთი, ძირფისი თიხებით, მარგალიტებით, კვლავ ბიდან იმყოფა ყვეალები, თურქული კთილდურნიკებითა. მოაერო დარბაზი იყო მრავალი, მისი ვარსკვლავებიანი გუმბათი ზეცის თაღით ბრუნავდა; აბანოები მშაბრ და გოიბრძანი წყალი მოქმედდა... დასულელებული რომ უხილავს „ოქროს სასახლეს“, აი, ახლა ეს ვიცხვავს ადამიანურად, უთქვამს ნერონს. კიდევ ბერი განადიდებულ მწვერულებს წამოიჭრო იმპერატორმა. ხანინა დადგარილდა და ნერონმა ხელი მაქო სხვათა ქონების მითვისებას. „უნდა ვცვალოთ, რომ აღარავის აღარავის დარჩეს!“ — ამბობდა და ტარების მარცვსაც არ კრიფობდა. მან მოქალაქე კლავდიუსის ვაჟი პირიტიუსი, რომელიც ტახტის განიბირი მემკვიდრე გახლდათ მოქალაქის პირველი ცდა რომ უშედეგო აღმოჩნდა, სკილი, რომელიც სწამდელი მოიაზრა, კვდილით დასაჯა. სამაგიეროდ შორე ჯერზე ისეთი უმაღლესი შტატის ბრტატიკუსი, პირველი ყლიბითვე ამოხატეს სული.

შემდეგი მსხვერპლი აგრიანა იყო. ნერონის მძართველობის მინიშნელებით პირიტი და სხულის უკავშირება. თუღაპირველად ახალგაზრდა და გამოუცდილი ნერონი თანახმა იყო, ძალაუფლება დადსთან გაეყო, ამიტომ მას სახელმწიფო და პირად საქმები მანდო. ვითარება შეიცვალა, როდესაც პრეტორიანელთა მთავარსარდალმა ბურუსმა და სენეკამ აგრიანას წინააღმდეგ შეთქმულება მოაქვეყნეს, რთაც ნერონის აგრძნობინეს, რომ ძალაუფლების სადაეები იმპერატორებს ჰქონდა ხელი.

ოდა 59 წელი. შუღის უკვე მოპხმუნებოდა დღეა, რომელიც მძარმნებოდა და თანაც ხშირად შუახსენებდა, ვისი ძლიოსხმებით აღზუდა ტახტზე იგი — ნერონი! ამიტომაც დღის გაცულის დაძორება გადწყვეტა. ჯერ მისი პრივილი გაკაოო მონიტიდან, შემდეგ მკველები ჩამოაცილა, ბოლოს სასახლიდანაც გააძეო. არც სხვაგან აცალა მშედდ ფიფა, მოუჩინა ცაკები, რომლებიც უნდა დასციხიბდნენ და მკველებითი მუქმუბობდნენ. რამდენჯერმე მისი მოქმედება სცადა, მაგრამ უშედეგოდ. აგრიანა შხამის სწინააღმდეგო წამლების სებადა. მამინ მისი სწინოების თაზე მახურების ისეთი ჰქონდა დაკიდებინა, რომელიც უნდა ჩამოვარდნილიყო. შემდეგ ეს გამოცხადდებოდა, რომ აგრიანა უბედურმა შემთხვევამ იმსხვერპლა. მაგრამ მოხდა ისე, რომ შეთქმულებმა საიფუძლო ვერ შეინახეს. ისევ გადაჩრა აგრიანა. ბოლოს მისი ზედაში

დაღუვა განიზრახა. თუგანანი წერილით ბაიცი გამართულ ზემოშ მიაბატავა. ვიდრე იმპერატორიცა სანადიმოდ გამოლდ სუფრასთან იჯდა, მისი გემის დაზიანების ბრძანებაც გასცა. როდესაც აგრიანა გზამკვზურებლად გაეშავადა, შუსთავაზა სახელდახელოდ აგებული ხომალდი, რომელიც ვაშლი ზედაში გასულითხად უნდა ჩამორეღოყო. დღედას ათვისიანად ეპმორა, დაეშვიბოდა, მერე თავის თახში ჩააცვტა და ამბის მომტანს მოუთმინლად დასწყო ლოდინი. ხომალდის რუკედას იმპერატორიცა თთახის ტყვიით ნაკეთი ჰქონი ეს ჩამოვარდა, მაგრამ ის სწილოის მალაშა კვლდებმა შუაკავა. არ დაიძალა ხომალდის ძირიც. აგრიანა და მისი მხვეალი წყალში ჩაცვედნენ. მხვეალი ქალი შუშინდა და ავიროდა, მშველეთი იმპერატორის დღე ვარო! იფიქრა, აღბათ, ასე გადურებთი, მაგრამ მოტყუედა. შეთქმულებმა ნიხბებით ჩაკვლეს. აგრიანამ ეს საშვიდობის გადწინა. თავად ვერაგმა არ შეიძწინა, რომ შუღის მზაკვირობის მოუხუნა და მაცენ გაუგზავნა, სალ-სალამათი და უნეგელი ვარო. ნერონი სიმწრისაგან თმას იგლევჯდა და მოიფიქრა: დედოფლისათვის დაეზბალებინა, თითქმის მაცენ მისი მოსალავად გამოეგზავნა, მხილბულ დედოფალს ეს სიცოცხლე თავად მოესწარეყებინა. სინამდვილეში ეს ნერონმა დღედას მკველები მოუგზავნა და სიცოცხლეს გამოსახაბდა. ნერონს სიცოცხლის ბოლოდ ქუჩებზედა სინდისი. მას ხშირად ეჭვეზობდა დღის აჩრდილი. თუკი თთახის მძართველობის დაზსწინებოდა ნერონი საზოგადოებრივ აზრს ანგარაშო უწყევდა, ახლა მისთვის აღარაფერი დარჩა წინდა. დღის მკველებობის შემდეგ ხანდაზმულ მამდას ქწეაა, რომელიც ლოცინად იყო ჩავარდნილი. ნერონის ბრძანებით ლეპადის იქვე ამოხატეს სული. იმპერატორი ეს მის ქონებას დაუბატონა.

ახლა ცოლის — ოქტავიას თაგინად მიცილებაც განიზრახა. საინო ოქტავია კლავდიუსის ასული იყო და საზოგადოებაში დიდი სიყვარულით სარგებლობდა. 62 წლის ნერონის ბრძანებით მას შეხატობა დასწამეს, რომიდან გააძევეს და მოკვლეს. ოქტავიას სკვიდლის შემდეგ ნერონმა ორჯერ იქორწინა. ყოფილი მკუდლის გადრაცვლების მე-12 დღეს პოპეა საბინა შერთო, რომელსაც ტვატუსების თქმით, „არაფერი აკლდა, გარდა სულიერი სწინდისა“ და რომელიც სამი წლის შემდეგ შუშოაკლდა. აუდმიოფო და ფრმბიტო ქალი ჩაწინილა მხოლოდ იმბიტო, რომ მისგან შინ გვიან მოსელის საყვედური ვერ აიტანა.

სტატეილა მესალინას, რომლის ცოლად მუყინა ჰქონდა განზრახული, ქმარი მოუკლა. თუმც, ყველაზე მეტად მაინც

აზბატ ქალი უყვარდა, რომელსაც ხსენდება ლაღუქ მისი ვინაუღლი იყო.

ნერონი იმდენად ჩაყველო სიბღოწის ჭაობში, რომ მანიაკური მოთხიზნელება გაუწინდა, ყველა მოკვლა, ვინც ეს არ მოუწონებოდა. მოკლა პალასი, რომელმაც ოფსდაც ნერონს ძალაუფლებისაგან ვნს გაუკვეთა. მოუღონდნლად მოკვდა პრეტორიანელითა მთავარსარდალი ბურუსიც, ხოლო იმპერატორის აღმზრდელი სენეკა, სიცოცხლე რომ შეუნარჩუნებინა, რომს გაუკავდა და თთახი ქონება ნერონს დაუტოვა.

მალე სამეფო კარზე ყველაზე გულუინან პირად-სიფიონიო ტვალდინუსი იქცა, რომელიც ნერონითი გაურვილი და ნაძირალა იყო. ისედაც მკველობანიით დააკვდებულ ნერონს, ის აქებებდა და არნახული ბოროტების მორეშე მოთვლდა. იმპერატორმა 64 წელს რომის გადაწვაც ბრძანა. როდესაც ცირკი ცეცხლის აღმს გატყვია და მთელი ქალაქი სახმეშელა ქაიხში მოიცვა, ნერონი ესკვიდინუსის ბოროტეც აღმართული სოკიდან უმხერდა და თუბტრალეო საძმოს გამოწწიბილი მღეროდა თთახისავე შეთხზულ ტრატავას „ტროის დაბინა“.

ხალხს ხმა დარბოდა, ქალაქი ნერონმა გადაწვაო, მაგრამ იმპერატორმა უარყო ბრალდება და ქირსტინანების დაადინაშაულა, რომელიც უმწყალედ სჯადა. ასე დაწყო ისტორიამ პირველად ქრისტიანების დღწა. ბოლოს და ბოლოს, ხალხმა ნერონის თაგინად მომორება გადაწყვეტა. 65 წელს მოწყო შეთქმულება, მაგრამ ის ტვალდინუსმა გამოაშკარავა. სკვიდლისტილითა ნუსხა დღითი დღე იხრებოდა. მათ შორის აღმძირდა სახელოები სენეკაც, რომელიც იძულებული გახდა, თუო მოკვლა.

ნერონმა საბერძნეთისაკენ აიღო გეზი, მაგრამ სახალხო მღელვარებისა და მარავის უქონლობის გამო იძულებული გახდა 68 წელს რომში დაბრუნებულიყო. მარტის თვეში გალისის მძართველი აღდგა ნერონის წინააღმდეგ, მალე სხვა პრივინციებშიც მოითხივს ნერონის ტახტდან ჩამოგდება. ტვალდინუსი ლოგინად ჩავრდა, მის გარეშე ეს იმპერატორმა ვერაფერი გააკეთა. ხალხს სჯულად ის და მის ყველა დაუფარავად გამოხატავდა. ნერონი სულ შეთქმულების შობინ ცხივრობდა. ყველადაც მკველები მომინდებოდა და თთიქმის სივაყვემუდ მივდა.

მალე სწამტეს ის ხალხის მტრად გამოაცხადა და სკვიდლი მოუსჯა. შემწინებულმა იმპერატორმა მწრეყლის დაზიანებით მახელო ვლდობა გაიკარა. ეს მოხდა 68 წლის 7 ივნისს. მამან ნერონი 32 წლის იყო. სწამტეს ის შეაჩვენა და უარი თქვა მის დაკრძალვაზე. თულიუს-კლავდიუსითა საუკუნოვანი მძარმნებლობა წარსულს ჩააბარდა.

კრწანული

					1	2	3	4
5								
6								
7	8		9				10	
11								
12			13					
14								
15								
16								
17								18
19	20			21	22			
23				24				
25								
26								
27								

თარგზულად:

4. რუსული სამხედრო შეეულმფრენი; 5. რუსული ხარაკეტო სისტემა; 6. ოფიცერი, რომელსაც აკისრია ჯარის ნაწილების მოპარგება ხურსათით, ტანსამოსით და სხვა; 7. ცხენოსან ჯარში მყოფი სამხედრო მოსამსახურე; 10. აშშ-ის სამხედლო ჯარების ერთ-ერთი არსნალი; 11. იტალიური პისტოლეტი; 12. ელექტრონის ძალის საზომი ერთეული; 14. კლდეში ნაკვეთი ქალაქი საქართველოში; 16. ქართული ტელეკომპანია; 17. მსუბუქი ტანსაცმინააღმდეგო

ქვეები; 19. სამხედრო გემების დიდი შინაერთი; 21. რუსი სამხედრო მოღვაწე, საბჭოთა კავშირის მარშალი, 1943 წლის თიარნის კონფერენციის მონაწილე; 23. თანრიგი კარატეში; 24. ინგლისის ფეხბურთის გუნდი; 26. გერმანული პისტოლეტი; 27. ძველებური ორანჰმანი მსუბუქი ხომალდი.

შვიულად:

1. აშშ-ის რადიო-ელექტრონული სადაზვერუო თანამგზავნი; 2. ციფი იარაღი; 3. მფობრის ჯაჭვის პერანგი; 4. აგრესიული სამხედრო წრეების პოლიტიკური ბატინობა; 7. მეფის

არმის განსაკუთრებული ლეგიონის ჯარისკაცი ან ოფიცერი ძველად; 8. საპაერო და საზღვლო სამიზნეების აღმომჩენი დანადგარი „ლაფაიეტის“ ტიპის ფრეგატებზე; 9. დუსანი; 10. მხედარობითავარი, ხარდალი; 13. უმაღლესი, საუკვეუსო შედეგი რაიმე სპორტულ შეჯიბრებაში; 15. იაპონური ჭიდაობა; 18. საპაერო ბრძოლის ოსტატი; 20. ჯარების გადაადგილება ხომარ ვითარებაში; 21. ინგლისური პისტოლეტი; 22. ამერკული პისტოლეტის „რემინგტონის“ მოდელი; 25. შლიმანის აღმოჩენა.

შურლის წინ ნიჭრში გამოქვეყნებული „არსნალი“ პასუხზე: **თარგზულად:** 5. პოლკოვნიკი; 6. ჭინჩხტერი; 8. რაისხერი; 10. პეილტონი; 13. სოხუმი; 14. მდალი; 15. სედახი; 16. ლინქსი; 18. პიეტეტი; 21. მურენი; 22. სამსრნი; 24. ბაზა; 25. კანჯი; 26. ვალამი; 27. ბუნტი; 29. სური; 30. ტიჯუანი. **შვიულად:** 1. კოლბარი; 2. მოსე; 3. პირენე; 4. ვიზირი; 7. ხასროლვი; 9. რემინგტონი; 10. კემერლი; 11. მადსენი; 12. ტრიუკი; 17. სუფორი; 18. პუმა; 19. კარე; 20. ბაპადური; 23. ინგლისი; 24. ბაზმარი; 28. ტოუ.

ახალი თვითფრინავის გაშვება დასასრულს უახლოვდება

აშშ-ის სამხედრო-საზღვაო ძალებმა დაიწვეს რადიოელექტრონიული ბრძოლის ახალი თვითმფრინავის EA-18G Grouler-ის საბრძოლო შესაძლებლობათა შეფასება, რომელსაც წინ ავიამზიდ „დუაიტ ეიზენჰაუერზე“ ჩატარებული გამოცდების რამდენიმე თვიანი საზღვაო ეტაპი და პაერში ფოფნის 1000 საათზე მეტი უსრუბდა. გამოცდებში ორი თვითმფრინავი მონაწილეობდა. ერთ-ერთი Grouler-ის ფუნქციებს ასრულებდა საკემბანო გამანადგურებელი F/A-18, რომელიც Grouler-ის აპარატურით აღიჭურვა.

შესრულდა 60-ზე მეტი კატაპულტირება და ამდენზე დაჯდომა აეროფინისის გამოყენებით ჩატარდა ტექსტური სროლები რადარსაინააღმდეგო AGM-88 ტიპის რაკეტებით და EA-18G Grouler-ის შეიარაღების სისტემებთან მისი თვებდალო დადასტურდა.

ახალი თვითმფრინავი EA-6 Prowler-ს შეცვლის, რომელიც თითქმის 40 წელია ექსპლუატაციაშია. ბოლო გამოცდების წარმატებით დასრულების შემდეგ, 2009 წლიდან თვითმფრინავი შეიარაღებაში შევა და 2013 წლისათვის სამხედრო-საზღვაო ძალების ქვედანაყოფებს 88 EA-18G Grouler-ი გადაეცემა.

ამერიკული სომალდი მოგავლის იარაღს ცდის

ახლო საზღვაო ზონის საბრძოლო ხომალდი Freedom-ი ავტომატური სარაკეტო სისტემა NLOS-LS-ით აღიჭურვა, რომელიც „მოგავლის საბრძოლო სისტემების“ პროგრამით შეიქმნა.

NLOS-LS წარმოადგენს კონტეინერს, სადაც მოთავსებულია ელექტრონული მოწყობილობა და ორი სახის 15 რაკეტის გამშვები დანადგარი. პირველი სახის რაკეტას (LAM) ბრძოლის ველზე ბრძანების მიღებამდე ფრენა შეუძლია და სამიზნის კოორდინატების მიღების შემდეგ მას ანადგურებს. გარდა ამისა, რაკეტა აღჭურვილია ადგილმდებარეობის დაზვერვის, აეროფოტოგადაღების, სამიზნის მითითებისა და კავშირის საშუალებებით. მეორე სახის რაკეტა (PAM) მაღალი სიზუსტის ჭურვია და სამიზნისაკენ ლაზერის სხივით მიემართება.

NLOS-LS-ის საზღვაო ვარიანტი ერთ მოდულში 4 დანადგარსა და ინტეგრირებულ 60 რაკეტას აერთიანებს. ხომალდის ბორტზე საბრძოლო რაკეტების რაოდენობა 180 ერთეულით არის დაგეგმილი.

გამოცდები 2009 წლიდან დაიწყო და შედეგიანად დასრულების შემთხვევაში, NLOS-LS-ი ამერიკის ფლოტის ეფექტიანი საბრძოლო საშუალება გახდება.

რაკეტა
 LAM-ის
 სტარტი
 შევუდ
 განთავ-
 სებული
 შახტიდან

პირთი ფოტოს ინსტორია და ტანკი №193

T-55AM ტიპის ტანკი

გასახარია, რომ თურნალ „არსენალის“ სტატიები მკითხველში ინტერესს და ხშირად გამოხმაურებასაც იწვევს. მიმდინარე წლის ჟურნალის 21-ე ნომერში დაიბეჭდა მასალა, რომელიც აფხაზეთის 1992-93 წლების ომს შეეხებოდა. სტატიაში გამოყენებულ ერთ-ერთ ფოტოზე გამოსახულია ტანკი კომპურაზე წარწერით 001 „აპსანი“.

ცოტა ხნის წინ რედაქციას ბატონი ნუგზარ ზუციანიძე დაუკავშირდა, კაცი, რომელმაც ფოტოზე გამოსახული ტანკი აფხაზეთში ერთ-ერთ ბრძოლაში გაანადგურა.

აფხაზეთის ომში საქართველოს შეიარაღებული ძალების ჯავშანსატანკო ქვედანაყოფების მონაწილეობაზე ცოტა რამ არის ცნობილი და ბატონ ნუგზართან საუბარმა ბევრი საინტერესო დეტალი გამოაშუქრა.

აფხაზი სეპარატისტების მიზანმიმართული, ხანგრძლივი დროის განმავლობაში წარმოებული ანტიქართული კამპანია 1992 წლის 14 აგვისტოს საქართველოს ცენტრალურ ხელისუფლებასთან სამხედრო დაპირისპირებაში გადაიზარდა. მაშინ ქართული შეიარაღებული ძალები ფორმირების სტადიაში იყვნენ და ომმა მოტომსწრაფად ბატალიონების თან ერთად ჯავშანსატანკო ქვედანაყოფების ჩამოფალიბება დაიწყო.

ოქტომბრის პირველ რიცხვებში თბილისის სამხედრო კომისარიატებიდან გამოძახებულ ტანკისტებს თავისი სურვილით შეუერთდა სამხედრო

სპეციალობით ტანკის დამმზნებელი ნუგზარ ზუციანიძე.

ბატონმა ნუგზარმა საუბარებელი სამხედრო სამსახური საბჭოთა არმიის ერთ-ერთ სახელგანთქმულ კანდიდატის სტანკო დივიზიაში გაიარა. ჯარიდან 1974 წელს დაბრუნდა და სამხედრო სამსახურმა ტანკის დამმზნებლის სპეციალობასთან ერთად დაჯავშნული საბრძოლო მანქანებით იმდენად გაიტაცა, რომ პირზე ერთთავად სიტყვა „ტანკი“ ეკერა და შვილმა ამის გამო მეტსახელად „ტანკისტა“ შეაჩქვა.

1992 წლის 5 ოქტომბერს 80 თბილისელი ტანკისტი უკვე ახალციხეში იყო. აქ რუსეთის არმიის მე-10 გვარდიული მოტომსწრაფი დივიზიის დამსახურებული სამხედრო ტექნიკისა და შეიარაღების საქართველოს თავდაცვის სამინისტროსათვის გადაცემა მიმდინარეობდა.

თურქეთის საზღვრის ახლოს განლაგებული დივიზიის ქვედანაყოფები მოძიებულნი საბრძოლო ტექნიკითა და შეიარაღებით იყო აღჭურვნილი. ჯავშანტექნიკა, ძირითადად, T-55AM ტიპის ტანკებითა და БМП-1 ტიპის ქვეითი საბრძოლო მანქანებით იყო წარმოდგენილი. ტანკებს კაპიტალური რემონტი ჰქონდა გაუღილი და ტექნიკური მდგომარეობა კვაკასიაში მოქმედების საშუალებას აძლევდა.

სამაზო T-55 მოდელისაგან განსხვავებით, T-55AM-ს კომპურაზე, ლულის

მარჯვნივ და მარცხნივ, დამატებითი ჯავშნის ორი ბლოკი უკეთდება, რომელშიც 5 მმ სისქის ლიოთინის ფერცლებია ჩალაგებული და დარჩენილი სივრცე პენოპოლიურეთანით არის შევსებული. ბორტებზე რუხინის კერანები აქვს და ფსკერი დამატებით ჯავშნით არის გაძლიერებული. აღჭურვილია ლაზერული მანძილზომით.

ტანკის შეიარაღებაში შედის: 100 მმ-იანი ქვემეტი, სახეიბო 12,7 მმ-იანი ДАК-М-ისა და საკურსო 7,62 მმ-იანი ПКТ-ს ტიპის ტყვიამფრტეველი.

ტექნიკის ძილება-მწეობაში შეჯვენა აუცილებელ შემოწმებას მოითხოვდა. ტანკების საძირხეები გაბოხილი იყო, ხოლო ზოგიერთის ქვემეხს „გაზონიკში“ ჩამკეტის ნემსი აკლდა. ყველა ტანკის დამატებითი ჯავშანში შეჭმსებული ქენოპოლიურეთანი არ ესხა. იყო სხვა ზარეულებიც, რომელთა გამოწვევბა სწრაფად მიმდინარეობდა.

პარალელურად საბანკო ეკიპაჟები ყალიბდებოდა. ტანკის ეკიპაჟი ერთ ოჯახს წარმოადგენს, სადაც თითოეულის ხასიათის ცოდნა თუ უსტყვევლად გაგება ბრძოლაში გადამწყვეტ მნიშვნელობას იძენს.

ახალციხეში ყოფნის მცირე დრო ერთი საბრძოლო მანქანის ძლიერად შეკრული ეკიპაჟის შექმნისათვის სრულიად საკმარისი გამოდგა. ტანკის მეთაურობა ზურაბ ძამუნაშვილმა ითავა. დამმზნებელი მოვალეობას ნუგზარ ზუციანიძე, ქვემეხის გამტენისას — გელა ფარქოსაძე, ხოლო მძღოლ-მექანიკოსისას ნუგზარ კახარიანი ათრულებდა. ეკიპაჟმა რამდენიმე ასრული ტანკიდან არჩევანი №193-ზე შეაჩერა.

ახალშექმნილი საბანკო ქვედანაყოფი აფხაზეთში გასაბჭავებლად შზად იყო, მაგრამ ვითარება მოულოდნელად შეიცვალა და მიღებული ბრძანების თანახმად გამოცდილი თბილისელი ტანკისტები სხვა საბრძოლო მანქანების მისაღებად ადგილზე დარჩნენ. ბორჯომის რაიონში სასწრაფოდ მოხიზილ-ავითა ჩატარდა და აფხაზეთში გასაგზავნა შორის მრავლად აღმოჩნდნენ ტრაქტორისტები, მექანიზატორები, ისინი, ვისაც ტანკის სახელი მხოლოდ

გაონილი ჰქონდათ.

ერთი გამონაკლისი მანც იყო. 193-ე ტანკის ეკიპაჟისათვის საქართველოს მტრებთან ბრძოლის დრო იმდენად დიდი იყო, რომ ტანკის დატოვებაზე უარი თქვეს, საბრძოლო მანქანა ბორჯომელებს არ დაუთმეს და უფროსობა აფხაზეთში გამგზავრებაზე დაიყოლიეს.

ეროვნული გვარდიის ტანკი-მუქანზე მუშაობის პილკის 20 T-55AM-6 6 BMP-1 პლატფორმებზე 6 ოტკომდმ-ების დატვირთა. თავიდან ტექნიკის გადატვირთვა საბჭრედაში იგეგმებოდა, მაგრამ გაიხსენეს ტანკების პირველი კოლონის ტრანსპორტირების ამბავი, როცა 1992 წლის აგვისტოში საბჭრედიდან აფხაზეთის ადმინისტრაციულ საზღვარზე 30 ტანკიდან მხოლოდ 11-მა მიაღწია.

7 ოტკომდმების ემელონი ფოთში შევიდა და იმავე საღამოს ამწეებმა ტექნიკა გრუნტსაზიდ მალანდა „განთიად 2“-ზე დატვირთეს. „განთიადი 2“ ფოთიდან სოხუმსაკენ რეკულარულად დაცურავდა და ჯავშანტექნიკის 4-8 ერთეულს იტყვდა. გემბანზე ტანკები ისე დალაგდა, რომ აუცილებლობის შემთხვევაში სოლოა ორჯერ ბორტიდან ყოფილიყო შესაძლებელი.

სოხუმამდე მგზავრებას რამდენიმე საათი დასჭირდა. ტექნიკა პორტში გადმოიტვირთა და პირადაი შემადგენლობა კომპოზიტორთა დასახელებელ სახლში განთავსდა.

მეორე დღეს ტანკები ზღვისპირზე გაიყვანეს, საიდანაც საკონტროლო გასროლები შესრულდა, დარეგულირდა ავტომატიკა და გამოუცდელმა ტანკისტებმა 193-ის ეკიპაჟისაგან საჭირო რჩევა-დარიგებები მიიღეს.

ტანკების ერთი ნაწილი სხვადასხვა ბატალიონში მიზილურ საცეცხლე საშუალებად გამოყენების მიზნით გადააწვილა, ხოლო ადგილზე 6 ტანკი და მათ შორის №193 დარჩა.

ნოემბერში, მოწინააღმდეგის სიხუმზე პირველი შეტყვის დროს 193-ის ეკიპაჟი ყველაზე გამოცდილად ითულებოდა, ხოლო დანარჩენებს საბრძოლო გამოცდილების შექენა საკუთარი თუ სხვების შეცდომებზე უხდებოდათ. სწორედ გამოუცდელობა იყო იმის მიზეზი, რომ ბევრი ტანკი არასწორი ექსპლუატაციის შედეგად მწყობრიდან მალე გამოვიდა.

პირველი საბრძოლო დაჯალბა 193-ის ეკიპაჟმა 1992 წლის 10 ნოემბერს მიიღო. მასინ მოწინააღმდეგემ მოდალატეთა ხელშეწყობით გუმიხისის გადაღმა სოფელი ახალშენი აიღო, ხოლო

სოფელი კამანი ალგაში მოაქცია და შეტყვა სოფელ შრომის მიმართულებით განავითარა.

ტანკი №193 შრომისკენ გაიგზავნა. ხიდთან მიახლოებისას ეკიპაჟმა მოპირდაპირე მხარეს აფხაზთა BMP-1 შეაპჩნა. ნუგზარ ხუციანიძის ერთი ზუსტი გასროლა მოწინააღმდეგის ტექნიკის მწყობრიდან გამოყვანისათვის საკმარისი აღმოჩნდა, ხოლო მომდევნო ჭურვმა კი სამეთაურო პუნქტს ხოლო მოულო. გასროლებთან ერთად ეკიპაჟი ტანკს პოზიციას სწრაფად უცვლიდა, რომ საპასუხო ცეცხლის საშუმზე არ გამზხადართ.

იმ ბრძოლაში მოწინააღმდეგის კიდევ ორი ქვეთათა საბრძოლო მანქანა განადგურდა, ხოლო სამი კი ქართულ ქვედანაყოფებს ნადავლად დარჩა.

მომდევნო დღეებში კიდევ რამდენიმე საბრძოლო დაჯალბა შესრულდეს. ერთ-ერთის დროს ტანკის ეკიპაჟმა ზემო ემერის მთაზე აფხაზთა ტყეა-

წამლის შესანახა ადგილები დამოძმბა. 26 დეკემბერს კი ეკიპაჟს ზემო კინდლის მიმართულებით ერთი განსხვავებული ამოცანის შესრულება — გზის დანაღმულობის შემოქმედა დაეკლა. ამისათვის ტანკს წინ სპეციალური მძიმე დილი დაემატებოდა, რომლის დაწლასაც ნადის აფეთქება უნდა გამოქწეცია.

ზემო კინდლის ასახვევიდან მარცხენო ხიდაა, მარჯვნივ ფერები და წით — ტამში. ნადები არ ჩანდა და ის იყო უკან უნდა გამობრუნებულიყენენ, რომ სოფელუღმა ეკიპაჟს არზში ჩავარდნილი „კამაზი“ ამოუქენა სიზოფს.

„კამაზი“ 193-მა ბუქსირზე ჩაბა და ავტომობილის ამოქწეისას მუხლუხის ქვეშ ნადი აფეთქდა. საბედნიეროდ, ტანკისტებმა მსუბუქი ფორმის კონტუზია მიიღეს, ხოლო საბრძოლო მანქანა მძიმედ დაზიანდა. დაჯავშმის მუხუდავად, ფსკერმა აფეთქების ძალას ვერ გაუძლო და გაიხსნა. აფეთქება ამონალთი დატყენილმა ყანგბადის ბალიონმა გამოიწვია, რომელსაც სეპარატისტები

ლაბარის ბრძოლის მონაწილეები (მარცხნიდან მარჯვნივ): ჩამოხლულიანი: ილიკო ზუმბუღიძე, კოტე შენგელია, ლადო საგანელიძე, დგანანი: „ნელსონ“ ზითარიანი, გიორგი ლაფრეშვილი და გიორგი ყარაღლაშვილი. ტანკზე ზის არკადი ზიაროანი

აფხაზეთი 1993 წელი: ქართველი ტანკისტები დავალებას იღებენ

ტანკსაწინააღმდეგო ნაღმებდა იყენებდნენ.

ტანკის შეკეთება რამდენიმე დღეში მოხერხდა და №193 ისევ მწყობრში ჩაღვა. მისი ეკიპაჟი იმდენად პროფესიონალურად მოქმედებდა, რომ ერთგვარ „სახანძრო“ ძალად გადაიქცა, რომელსაც გზაზენდნენ იქ, სადაც ყველაზე მეტად ჭირდა. გასაკვირი არც არის, რომ სეპარატისტებმა 193-ის განადგურებისასათვის 3 მილიონ რუბლი დააწესეს.

დამაბულად დიაციო 1993 წლის გაზაფხულს. პირველ მარტს მოწინააღმდეგის ფორმირებები სოფელ ლაბრაში შევიდნენ. პოზიციები ორი ტანკითა და ერთი ქვეითთა საბრძოლო მანქანით გაამაგრეს და ერთი ქართული „აუზის“ 16 მებრძოლთან ერთად ააფეთქეს.

მატაკიდან ლაბრისაკენ ტანკები №116 და №193 გაიგზავნა. ქართული ტანკების მოულოდნელი გამოჩენით აფხაზეთი დაფრთხინე, გაქცევა ამჯობინეს და ტექნიკა სასწრაფოდ გადასაღეს. შემდგომი შეტევა უკვე ორმა ქართულმა მოიერიშე Cy-25-მა გააგრძელა და ლაბრისთან აფხაზეთის პოზიციები ბომბებით დაამუშავა.

სოხუთან დამაკეშირებელი გზის გადასაკეტად 9 მარტს აფხაზეთმა ლაბრის ისევ შეუტეოს. ქართული ქვედანაყოფების დასახმარებლად ისევ №116-ე და №193-ე სატანკო დესანტთან ერთად გაიგზავნა.

წინ 116-ე მარცხნივ მოტრიალებული ლულით მიემართებოდა და მას უკან მარჯვნივ მიბრუნებული ლულით 193-ე მიპყვებოდა. მოპირდაპირე მხარეს აფხაზეთის ტანკი გამოჩნდა. საბრძოლო

მანქანას ეკიპაჟი აშხადებდა და აფხაზი ტანკისტები იქვე ფუსფუსებდნენ. ძრავა ცხელდებოდა, კვამლს უშვებდა და ხმაურში აფხაზებს ქართული ტანკების შემოსვლა გამოჩნათ. გაქცევას შეეცადნენ, მაგრამ 193-იდან გაშვეულმა ტყვეაფურქვეის ჯერმა სამეფო მოკლა.

ქართული ტანკისტებს კი აღმოსავლეთის ფრონტზე აფხაზთა ერთ-ერთი ცნობილი ტანკი — №002 „ტვირი“ დარჩათ.

სხვათა შორის, ეს ბრძოლა აფხაზურ გაზთშიც გაშუქდა. აფხაზი ჟურნალისტი ამტკიცებს, რომ ტანკი „ტვირი-2“ ქართველებმა ალყაში მოაქციეს და ხელში ასე ჩაიგდეს.

ლაბრისათვის ბრძოლა ისევ გაგრძელდა. ტანკებმა ადგილები შეიცვალეს და წინა პოზიცია ახლა 193-მა დაიკავა. მოწინააღმდეგე ტანკის მწყობრიდან გამოყვანას შეეცადა, მაგრამ ყუიბარსატყორცნიდან გაშვეული ორივე ჭურვი ჯავშანმა აისხლიტა. სამაგიეროდ, ხუციანიძის ზუსტება გასროლამ კვლავთან მდგომი BMP-2

ლაბრისთან განადგურებული ტანკი 001 „აპსინი“ და მისი ეკიპაჟი

დაზიანა და მუხლუხებიდან გადმოვიდა.

ლაბრის სიღრმისაკენ მიმავალი 193-ე გადათხნილი მიწის მონაკვეთს მიაღვა, რომელიც ეკიპაჟმა დანადგურულად ჩათვალა და მთელი ყურადღება მის უსაფრთხო გველაზე გადაიტანა. უცებდ აფეთქების ხმა გაისმა და კვამლის გაფანტვის შემდეგ ხეში ჩარჭობილი კუმულაციური ჭურვის ნაწილი გამოჩნდა.

წინ კი აფხაზური ტანკის კომპიურიდან წვერებიანი, მუხარადანი კაცი ზურბამ ძამუნაშვილის ეკიპაჟს მუშტით ემუქრებოდა, მაგრამ მთორე ვასროლის გაყვება ვეღარ მოასწრეს. 193-ს ჭურვი აფხაზეთის ტანკს კომპიურაში, ლულის ქვეშ მოხვდა და ლულა შიგნით შეაგდო, ხოლო მომდევნო გასროლამ აფხაზური ტანკი მთლიანად დაღწია.

ამ სატანკო დუელის მსხვერპლი ტანკი 001 „აპსინი“ გამოდგა. სწორედ ის ტანკი, რომელიც წინეს ჟურნალისტი გამოქვეყნებულ ფოტოზე გამოსახული.

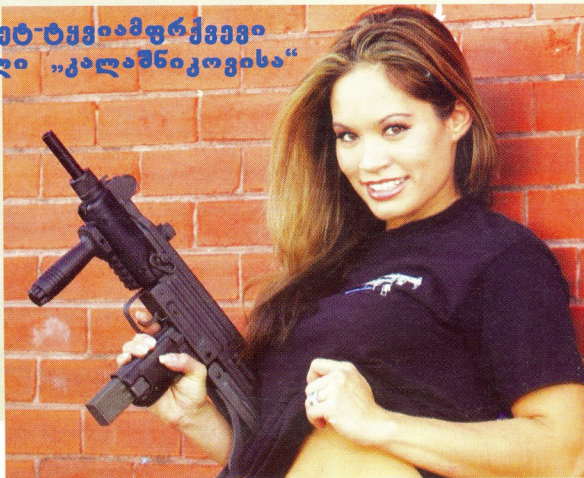
ქართველმა ტანკისტებმა ნაალაფარი აფხაზური №002 „ტვირი“ კარგად გამოიყენეს. ნაღმზე აფეთქების შემდეგ 193-ის ფსკერი შედუღების მიუხედავად, მაინც არასაიმედო იყო საბრძოლტო სახელონრომ №002 „ტვირის“ კორპუსზე ქართული 193-ის კომპიურა დააყენეს.

1993 წლის სექტემბერში სოხუში ბრძოლებისას ქართული ფორმირებების ორი ტანკიდან ერთ-ერთი №193 იყო. ბოლო ბრძოლა ფილიას ქუჩაზე ზურბამ ძამუნაშვილმა, გელა ფარქოსაძემ და ნუგზარ მილორაგამ ერთად გადაიხადეს. სამწუხაროდ, მეთიხე ტანკისტის ვინაობის დადგენა ვერ მოხერხდა. ეკიპაჟმა თავისი მხედრული მოჯაღობა სამშობლოს წინაშე პირნათლად მოიხადა და იმ ბრძოლაში ტანკთან ერთად დაიღუპა.

თეიმურ ჩაჩანიძე

ლეგენდარული UZI-ს ნაცნობ-უცნობი მხარეები

**ებრაული პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევი
ისტორიაში რუსული „კალაშნიკოვისა“
და ამერიკული
„შაფი შაშხანის“
გვერდით დგას**

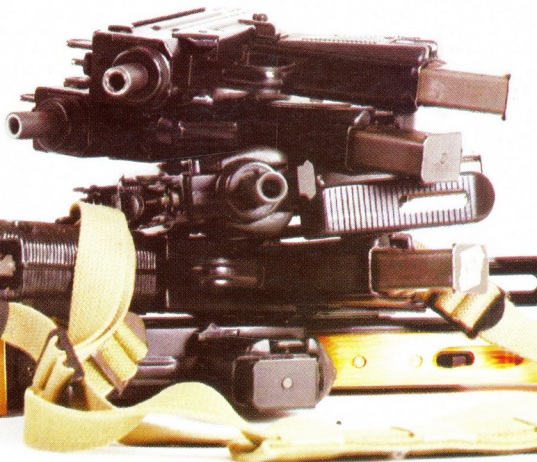
წელს ისრაელის სახელმწიფომ დამოუკიდებლობის მე-60 წლისთავი აღნიშნა. სწორედ ამდენი წლისაა ლეგენდარული პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევი, რომლის შექმნა ისრაელის არმიის ლეიტენანტმა უზუნდ გალმა 1948 წელს დაიწყო და ერთ წელში დაასრულა.

როგორც მიახილ კალაშნიკოვზე ამბობენ, AK-47-ის კონსტრუქცია გერმანული MP-44-დან გადაიღო, ებრაელ უზიელ გალსაც აბრალებდნენ, მისი UZI გადაღებულია ჩეხოსლოვაკელი ინჟინრის ვაცლავ ხილკის პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევიდანო (მოდელი 23 და 25).

ებრაული UZI-ში ასევე შეიძლება მოინახოს ექსპერიმენტური ბრიტანული პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევ MCEM-2-თან მსგავსებაც, მაგრამ მიუხედავად ამისა, უზიელ გალმა შექმნა ეფექტიანი და ტექნოლოგიური პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევი, რომელიც ისრაელს თავის დასაცავად ყველაზე მძიმე წუთებში ემსახურებოდა.

UZI-ს სერიული წარმოება 1953 წლიდან დაიწყო და უკვე ერთი წლის შემდეგ ბრძოლებში ინტენსიურად იყენებდნენ.

UZI-ს ერთ-ერთი ყველაზე დაღები-

123
6
42

UZI

ისრაელის არმიის ლეიტენანტი უზიელ გალი და მისი შექმნილი ლეგენდარული პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევი

Mini UZI

Micro UZI

ჩვენი დროსი: ებრაული პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევი UZI 3,7 კგ-ს იწონის (Mini UZI — 2,7 კგ, Micro UZI — 1,5 კგ), მისი სიგრძე დაკეცილი კონდახით 470 მმ-ია, გასწლით — 650 მმ (იტივე მაჩვენებლები Mini UZI-სთვის არის 360/600 მმ, ხოლო Micro UZI-სთვის — 250/460 მმ). ლულის დამოკლების გამო იზრდება სროლის ტემპი, თუკი UZI-დან წუთში 600 გასროლის (თეორიულად) მოხერხება შეიძლება, Mini UZI წუთში 950 ტყვიას ისვრის, ხოლო Micro UZI კი 1250-ს. რაც უფრო დიდია სროლის ტემპი, პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევებში მით უფრო იკლებს სროლის სიზუსტე. მათ უყენდებათ 20,25 ან 32 ვაზნაზე გათვლილი მჭიდები. სამივეში გამოიყენება 9 მმ კალიბრის 9X19 mm Para ტიპის ვაზნები. ითვლება, რომ UZI-ს სროლის ეფექტიანი მანძილი 200 მ-მდეა, Mini UZI-ს 100 მ-მდე, ხოლო Micro UZI-ს კი 30-მდე. პრაქტიკაში ეს მონაცემები უფრო ნაკლებია.

ებრაელი ქალბატონებისთვის UZI ძალიან მოხერხებული იარაღი აღმოჩნდა

თი თვისება ის არის, რომ მისი სიმძიმის ცენტრი შუაში მოდის, რაც ერთი ზღლითაც უზრუნველყოფს სროლას.

ეს ებრაული პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევი, ისევე როგორც ამ კლასის სხვა იარაღი, არ გამოირჩევა შედარებით დიდ სიმწონსე (მაგალითად, 100 მ-ზე) ავტომატური ჯერით ზუსტი სროლით, მაგრამ UZI-ს ეს არც სჭირდება.

UZI გათვლილია ახლო მანძილზე ბრძოლისთვის, რასაც თავს კარგად არიშებს. ამასთან, ავტომატურ მამხანებთან შედარებით უფრო კომპაქტურია და ქალაქის ბრძოლებში უფრო ეფექტიანია.

პოპულარობით ებრაული UZI რუსულ AKM-ს ნამდვილად არ ჩამოუვარდება და მსოფლიოს 90-ზე მეტი ქვეყნის შეიარაღებაშია.

პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევ UZI-ს სერიული წარმოება რამდენიმე წლის წინ შეწყდა, თუმცა გრძელდება მისი პატარა „ამობილები“ — Mini UZI-სა და Micro UZI-ს გამოშვება.

ისინი ერთმანეთისგან, ძირითადად, ლულის სიგრძით გამოირჩევიან. თუკი

UZI-ის პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევები ისრაელის სახელმწიფოებრიობის ყველა ომში იცავდნენ...

ჩვეულებრივ UZI-ს ლულის სიგრძე 400 მმ-ია, Mini UZI-ის შემთხვევაში იგი 197 მმ-მდე მცირდება, ხოლო Micro UZI-ს ლულის სიგრძე კი მხოლოდ 117 მმ-ია.

გასული საუკუნის 80-იან წლებში ისრაელის სპეცსამსახურებმა შეუქმნეს UZI-ს უფრო კომპაქტური მოდელი, რის შემდეგაც „დაიბადა“ Mini UZI. მის წარმოებას 1982 წლიდან შეუდგნენ.

სამი წლის შემდეგ UZI კიდევ უფრო „დააბატარავეს“ და მიიღეს Micro UZI, რომელიც, ფაქტობრივად, უკვე პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევე იყო არა, არამედ ავტომატური პისტოლეტი გახდა.

Micro UZI განსაკუთრებულ პოპულარობით სარგებლობს მრავალი ქვეყნის სპეცსამსახურებში, რადგან მისი ფარულად ტარება მოსახერხებელია პიჯაკქვეშით. სხვათა შორის, ამავე მხზების გამო Micro UZI-ს ტერორისტებიც არანაკლებ აფასებენ...

ირაკლი ალადაშვილი

UZI-ის არასრული დაშლა

ჩინი დონი: ჩვენი დღის პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევე UZI-ში გამოყენებულია თავისუფალი საკეტის პრინციპი. სროლის წინ საკეტი ღიაა (უკანა უკიდურეს მდგომარეობაში). როდესაც ნემსი ეცემა, ვაზნის კავსულის საკეტი ჯერ კიდევ არ არის მისული წინა უკიდურეს მდგომარეობაში, ეს ტექნიკური გადაწყვეტილება იძლევა საშუალებას, შემცირდეს საკეტის მანძი. Mini და Micro UZI-ს შემთხვევაში აწარმოებენ ვარიანტებს, რომლებიც ჩაკეტული საკეტით ისვრიან (მაგალითად, როგორც „კალაშნიკოვი“);

UZI-ს სროლისას უსაფრთხოების წესების დაცვით მის სახელურზე (უკანა მხრიდან) დატანილია ერთგვარი სახსლელი. თუკი ხელისგული კარგად არ მოეჭიდა იარაღის ტარს და არ გამორთო ავტომატური დამცველი, UZI არ გაისვრის. გარდა ამისა, იარაღს მარცხენა მხარეზე დამტანებული აქვს ცეცხლის წარმოების რეჟიმების გადაწყვენი, რომელსაც დამცველის ფუნქციაც აქვს. ის სამ — დამცველის, ერთჯერადი და ავტომატური ჯერებით სროლის რეჟიმში ყვინდება.

UZI-ს ყველა ვარიანტს უყვინდება მაცუჩი. ამასთან, UZI-ს შექმნილი გაეშვა ლულაზე ჩამოცმული სპეციალური ყუმბარები ფუჭი ვაზნების გამოყენებით, უყვინდება ხიშტ-დანაც.

UZI

სადაც არის

